

K novoj godini

Sad, kad je opet na izmaku jedna godina, ima da saberemo sve dojmove, što se rodiše u njoj, sve nauke, što nam, ako smo prijemljivi, daju dešavanja u njenim danima. Ali sve to ne valja rastočiti nemilostivim suhim analizama, nego uhvatiti pod jedan aspekt, koji nije upravljn u prošlost nego u vrijeme, što je pred nama.

Listajući zabilježkama iz nedavnih, prošlih dana jedne jedite godine nailazimo prije svega na repetitiju naše historije. Godina nam je donijela što je teško i bolno, na što smo vični. Židovski jad nije ublažen a nesredjeno ljudsko društvo, što se još uvijek vrti oko reakcionarnih apsurdnosti, producira afere i skandale, u kojima židovske mase židovski individualiteti stradavaju kao tragični žrtvici. Razmišljamo li tek kratak čas o položaju židovstva sve nam u jurnjavi skakuću premmoge slike pred očima, krvave i bolne, herojske i sramotne.

Godine 5686. nije u tom pogledu uznapredovala baš bolje pred ranijom. Moglo bi se čak reći, da mnogi događaji upućuju na to, da je u židovskom pitanju prošla godina bila ispunjena s više jada i nevolje nego njena predšasnica. Stanje židovske emigracije nije se popravilo. Neki su skupovi spašeni od smrti od gladi, ali je čitav pojav ostao teški kao i ranije. Američka su vrata još uvijek zatvorena — a i sva ostala. U Poljskoj se unatoč novom kursu vrši opća pauperizacija pučanstva uslijed gospodarske bezglavosti. U Rumunjskoj zaredaše već i od vlasti tolerirana ubijanja Židova. Francuska je bila stala da otvara vrata određenoj broju židovskih emigranata, ali su teški događaji zabrtvili i taj otvor. Mogli smo čak da zamislimo protužidovske izgrede u Parizu. Razne pripomoćne organizacije jakom su agilnošću uprle da ublaže bijedu. Ali stanje Židova u galutu nije takovo te bi se dalo riješiti filantropskim pripomoćanjem. U Rusiji je silom prilika i iz političkoga računa već pred nekoliko godina iniciirana, sa strane sovjeta, kolonizacija Židova na selu. Kasnije za ovu kolonizaciju predobiveni krugovi bogatih američkih Židova. Rasprava o tom pitanju bila je najživlja tamo negdje pred godinu dana. Već smo tada imali zgrade istaknuti, kako je potrebno normalizovanje gospodarske strukture galutskoga židovstva i da je akcija u Rusiji, s toga gledišta, drava. Teško nam je kontrolirati ispravnost svijeta u Rusiji. Stalno je, da mnogi krugovi u Rusiji, pa i oni što su na čelu sovjetskoj državnoj upravi izrabljuju misao o poljoprivrednoj kolonizaciji Židova u Rusiji — protiv cionizma. To se isto vidj iz pisma Kalinjina, kojim odgovara na pitanjku jednoga komunista, zašto se u kolonizaciji favoriziraju baš Židovi.

Cijonistički je pokret dosada jedini dao parol o rješavanju židovskoga pitanja, koja je izvedena na korijenu same stvari. Kolonizacija u Rusiji i sporadički radovi raznih pripomoćnih organizacija rješavaju materijalno stanje tek pojedinih židovskih skupina. U Rusiji pokušava se, jer i prilike to sile, da se normalizovanje gospodarskoga stanja provede radikalno. Ali nam se čini, da će trebati još mnogo vremena, da se uzmogne zabilježiti li uspjeh postignut. Zasada ne izgleda da je zbiljedjen.

Palestina je u posljednje vrijeme bila zemlja, koja je jedina primala židovske emigrante u velikom broju. Mnogo se — unatoč ovoga pojava — govori o tome, da cionizam svojom kolonizacijom u Palestini ne može da riješi materijalnu, ekonomsku stranu židovskoga pitanja. Ali cionizam, kakav je danas izgrađen i odredjen, ne tvrdi da donosi takovo rješenje. Ne zato što je Palestina malena, nego što se područje, konačno, moglo i proširiti, nego zbog toga, što srčika židovskoga pitanja nije na

terenu ekonomije, nego na socijalnom i kulturno nacionalnom. Židovsko se pitanje ne može riješiti transportima masa u razne krajeve. A danas su i ti transporti nemogući zbog krize, koja nije efemerna, nego plod konstrukcije sadašnjega društva i mnogih zabluda, koje još vladaju velikim dijelovima svijeta kao načelo ispisano na barjacima. »Židovsko pitanje postoji svagdje, gdje ima Židova u ovcem broju«, rekao je Herzl. Ovu su spoznaju odbijali mnogi, ali je pobio nije nitko. U Rusiji će možda riješiti položaj Židova unutar sovjetske unije (u skoro vrijeme zasigurno ne). Ali ondje živi tek petina svijeta Židova. A osim toga: židovstvo u galutu nestaje, slabi od generacije do generacije. Židovstvo se, ako hoće da poživi, mora da reorganizuje i uskladi s novim duhovnim tekovinama.

U Palestini izgrađena židov. zajednica, bogata socijalnim etosom i žid. nacionalnom kulturom možda ne će biti centar, što bi mogao da preporodi i preobrazi sve židovstvo u galutu, ali ta zajednica jest osvježenje židovstva u iskonom i korijen daljega bivanja i života narodnoga, koji se pun stvaralaštva nastavlja u novim formama.

Palestinu ne grade logički izmudrovani zaključci, nego je židje nacionalna vitalnost. Cijonizam je očitovanje te vitalnosti. Izbio je u najpresudnijem času, kad je židovstvo bilo dokraja rasklimano i dezorijentirano u metežu idejnoga svijeta potkraj devetnaestoga stoljeća. Bilo je dosta već riječi o tome, što je sve cijonizam učinio. Govori se o tom na svim proslavama i u svim zgodama. I valja sve to naglašavati. Ali je najznačajnije, što je cijonizam u povijesti druge židovske dijaspore jedini pokret, koji je uzbibao židovstvo i usmjerio ga na jedinstvenu svestranu nacionalnu stvaralačku akciju, na čin.

Cijonizam je svjedočanstvo snage židovskoga naroda. Na uspjehu ili neuspjehu cijonizma pokazat će se, što taj narod može.

*

Cijonizam nije okupio sav narod.

Nikada nije pokret usmjeren ka višem cilju i širokom, velikom idealu, mogao da okupi sve česti jednoga naroda. Priroda reguliše sva nastojanja otporima, pa se vazda tek borbom i teškim trudom mogu postizavati zamašna djela. Ni u jednoj ljudskoj skupini ne kroče u razvitku svi elementi u jednom frontu. Jedna je tek čest ona, što je — naprijed, u koje ima širih vidokruga i daljih pogleda, ona, koja se pregalački bori da kroči smjerom svoje težnje. Osim toga valja se sjetiti konstatacije Ahad Haama, da »cijonizam nema svoga proletarijata«. To će reći, da u Židova nema masa, koje bi po nuždi svoga položaja, gotovo mehanički, a ne tek po nekom duševnom spoznanju postajale aktivnim nosiocem pokreta, koji se u našem slučaju zove cijonistički. Židov, koga bije bijeda, poći će — ako nije zahvaćen nacionalnom odgojom i snažnom nacionalnom svijest — jamačno radije u Ameriku nego u Palestinu. Po Marksovoj nauci proletarijat postaje nosiocem pokreta za promjenu porredka u društvu po najjednostavnijoj reakciji na porredaj, u kome ga izrabljuju. A cijonizam nije takova najjednostavnija reakcija na stanje, u kome se nalazi židovstvo. Zato je potreban odgojni rad u duhu cijonizma, rad, što širi spoznaju cijonističku. Ovakav rad, prirodno, apsorbuje mnogo snaga, ali se mora vršiti to intenzivnije, što hoćemo da učestvemo što širih krugova izgradimo Palestinu. Uspjesi u Palestini olakšavaju rad u galutu, ali uspjesi ondje ovise o radu ovdje. I tako valja upirati sve sile, da se ovdje učini što više, kako bi djelo u Palestini što značajnije uznapredovalo.

*

Godine 5686., proljetos, navršilo se pet godina što radi Keren Hajesod. Učinio je mnogo, ali ne onoliko, kolikome se ponadaše naši prvaci, kad su ga osnivali. Bilo je suviše vjere u darežljivost Židova. Ali je Keren Hajesod ubrzo postao hrptenicom našega palestinskoga organizma. O nj se mjeri naša snaga, njegove brojke govore najjasnijim jezikom. Predsjednik Weizmann, koji je polglavito morao da radi za fond, uslijed čega je trpila organizacija, uvidio je, da bi nam saradnja s necijonistima, koji su prijatelji izgradnje Palestine, mogla znatno pomoći oko obezbjedjenja rada u Palestini i da bi što jače angažovanje necijonista, uređjeno i s organizacione strane, osiguralo njihovu stalnu saradnju. Ovako je pokrenuto pitanje proširenja Jewish Agency, židovskoga zastupstva prema mandatarnoj vlasti, koje je danas istovjetno sa Svjetskom Cijonističkom Organizacijom. Ovo pitanje još do danas nije riješeno i to zbog događaja u Americi nastalih u vezi s radom za kolonizaciju u Rusiji. Problem proširenja Jewish Agency vezan je uz Ameriku, jednako kao i sam problem prihoda za Keren Hajesod. Iza blagdana imao bi dr. Weizmann po svoj prilici u društvu s bivšim Vrhovnim Komesarom u Palestini Herbertom Samuelom poći u Ameriku. S njima će da ide i dr. Arlosoroff, član Hitahduta, jedan od najboljih poznavalaca problema izgradnje Palestine. Ličnost g. Samuela značila bi ovdje veoma mnogo, pa se opravdano ulažu mnoge nade u njegovo učešće u akciji u Americi, kojom bi trebalo pomoci Keren Hajesod, pokušati da se osigura provedba proširenja Jewish Agency i poraditi za nacionalni zamjam.

Posljednja deklaracija gosp. Untermeyera, jednoga od vodja američkoga Keren Hajesoda dokaz je ozbiljnoga nastojanja, da se dodje do pomirljive atmosfere, kako bi dr. Weizmann i vjerojatno g. Herbert Samuel mogli da porade za stvar Palestine nesmetani rasprama, koje su, čini se, spriječile da dr. Weizmann nije već ranije pošao u Ameriku, kako je to bio namjeravao.

Akcioni je Komitej na temelju iskaza i obećanja članova i reprezentanata iz zemalja, koje u prvom redu dolaze u obzir, odredio za godinu 5687. budžet, koji iznosi više od pola milijuna funti. Iz prošle su godine preostali deficit i mnogi neriješeni zadaci; a k ovima pridolaze sad nove velike i teške zadaće. Koncentrovanje snaga parola je zadnje sjednice Akcionoga Komiteja, održane u duhu složne saradnje.

Odličan gest Bernarda Barona, kolikogod se po teoriji možda činio razumljivim sam po sebi, — jer svaki svijesni Židov mora da daje za Palestinu što više može —, ipak moramo da zabilježimo kao naročitost, budući da znamo iz rada u Evropi i Americi, kako je velike židovske kapitaliste teško predobiti, da daju mnogo ili dovoljno za izgradnju Palestine; jednako kao što je uopće velike kapitaliste teško oduševiti za viši ideal i daleki cilj. Bernard Baron probio je led doprinosom od 25.000 funti za Keren Hajesod i investicijom 100.000 funti u Ruthenbergovo društvo za elektrifikaciju Palestine. Sad bi Bernard Baron trebao da nadje sljedbenike.

U nas je rad za Keren Hajesod početkom ljeta uznapredovao lijepom intenzivnošću, koja je prekinuta u julu, da se opet sad s jeseni nastavi. Ima mogućnosti, da će rad za Keren Hajesod u nas i dalje napredovati, da dostigne rezultat, koji je potreban i dostojan velike svrhe.

*

Ulazimo u jubilarnu godinu Keren Kajemet Leisraela, Židovskoga Narodnoga Fonda. Ovaj je fond, osnovan pred 25 godina po zamisli profesora Hermana Šapire, glavni reprezentant socijalne misli u

cijonizmu. Normalizovanje naroda kao takovog ima da se izvrši prije svega povratkom k vlastitoj grudi u židovskoj zemlji. A zemlja treba da je u skupnosti vlasništvo svega naroda, čitave zajednice podjednako, a ne samo nekih pojedinaca. Na žalost nije ni Keren Kajemet mogao da se razvije do opsega, kakav bi bio potreban da se dokraja provede misao, koju on predstavlja. Poljoprivredna je kolonizacija glavna točka izgradnje židovske narodne domaje. Prije svega valja stvoriti osnovu u zdravom zemljoradništvu, što je potpunoma sraslo s grudom, koju obrađuje. Ne može nam biti stalo do toga, da — pošto poto — stvorimo u Palestini židovsku većinu. Palestinsko židovsko pučanstvo mora ekonomski biti ukorijenjeno u tu zemlju. Zbog toga valja forsirati one elemente, koji čine osnovku normalnoga i socijalno zdravoga gospodarskoga organizma. Načelo čiste nacionalne kolonizacije, gdje zemljište nije vlasništvo pojedinaca, pa zbog toga ne može da bude predmetom svakojake trgovine, mora da afirmiramo posvema, kad smo imali zdođe da se uvjerimo, što može da bude, kad se razmaše spekulativna trgovina privatnika sa zemljištem. Keren Kajemet je institucija, koja ima to da spriječi. Ali su njemu i tu sputane ruke, jer ne raspolaže ni s približno toliko sredstava, te bi mogao da onemogućiti spekulaciju unaprijed ili kad se pojavi. Najbolji ljudski materijal za kolonizaciju — halucim — dolaze u Zemlju bez sredstava; oni sasvime računaju na oba fonda i naseljuju se na zemljištu Keren Kajemeta. Ovi su pioniri graditelji pravih osnovaka buduće Palestine, pa valja svim snagama pomagati, da ih što više može da udje u Zemlju i da postanu ratari.

Akcioni Komitet pozvao je sve cijoniste, da u jubilarnoj godini Keren Kajemeta porade za taj nacionalni institut tako, te bi rezultat rada bio dostojan ove slave. Lane je gosp. Usiškin, predsjednik Keren Kajemeta, svojom turnejom kroz evropske zemlje pridonio veoma mnogo uvećavanju prihoda Žid. Narodnoga Fonda. Imali smo čast, da ga pozdravimo u našoj sredini, u koju je takodjer unio jake impulse. Želimo, da i ove godine potpomogne naš rad za Keren po koja ličnost sa vodstva, da ojača kontakt naših redova sa središnjicom rada i uprave cijonističke.

★

Pred tri godine, ljeti 1923., odlučilo je Savezno Vijeće Saveza Cijonista, nakon što se Radni Odbor bio sporazumio s kompetentnim cijonističkim institucijama, da se jugoslavenski cijonisti angažuju za osnutak naselja naših halucim u Palestini. U augustu iste godine, na 13. cijonističkom kongresu u Karlovim Varima sklopljeno je između Hanhale Keren Kajemeta i vodstva Saveza Cijonista naročito utanačenje o osnutku toga naselja za deset porodica na zemljištu fonda. I sad, nakon tri godine rada i mnogih teškoća, zoraše naši halucim prvu brazdu na njivi naselja. Još nemaju kuća na njem, nego privremene barake, jednostavna skloništa. Sedmorica su tude, puni pojačanoga elana, da ponovo oplode zapušteno tlo i da si, nakon godine tegoba svladanih s radošću a i stisnutim zubima, osnuju skromni dom kao židovski seljaci.

Kad su ovi naši odlazili u Palestinu, tek je uži krug njihovih znanaca i cijonističkih radenika naših osjetio znatno jačanje veza s Palestinom. A sad, kad je započelo da se gradi i uređuje samo naselje osjetit će svi, što su pridonijeli svoj obol, koencidenciju s onim, što biva ondje. Tik pred novom godinom započese radom na terenu tako, te početak nove godine označuje novu eru u njihovom životu u Palestini. Nakon tumananja s jednoga mjesta na drugo koncentrovali su se na jedno mjesto, da ga obradivši što bolje i ljepše, u živom vezu s nama ovdje, učine vrijednom jedinicom nacionalnog židovskog imutka u Erecu. Obogaćeni još doduše ne posvemašnjim postignućem cilja, za koji se u nas radilo već tri godine, želimo da ova nova, prva godina jugoslavenskog halučkog naselja bude blagoslovna, pa da se zajednički uzmognemo veseliti, kad zazore prvi plodovi.

★

Prošla godina donijela je, što se tiče rada u Jugoslaviji, lijepo napredovanje Keren Kajemeta i intenziviranje sustaloga rada za Keren Hajesod. U ljetarskoj akciji osnovane su neke nove Mjesne Cijonističke Organizacije, ali je broj šekela, koliko se sada vidi, spao prema i onako lošem

rezultatu iz kongresne godine 5685. Idejno bivanje u pokretu nije se ravilo, i ako je bilo pokušaja. Heterogenost naše židovske zajednice priječi još uvijek pravi, puni razvitak pokreta. Ova je činjenica, u tek nešto slabijoj mjeri, bila teškoćom i u omladini. Bilo je počesće znakova, kao da su neki, do čijeg nam je rada stalo, gubili vjeru u to, da se u nas dade išta učiniti u nacionalno-kulturnom odgojnom smjeru. Ova se skepsa uvriježila u krugovima omladine, i to baš u onima, u kojima se svaka sitnica uzima i suviše ideološki.

Primjer Bugarske upućuje nas, da bi trebalo uraditi mnogošta, što se u nas ili uopće nije preduzimalo ili tek veoma površno. Naš Savez Jevrejskih Veroispovednih Opština trebao bi preko općina, jer on to najlaglje može, oživjeti kulturno odgojni rad naročito na području hebraizacije. Savez Cijonista trudio se, da u granicama mogućnosti pomogne nastojanje omladine, ali bi u buduće trebao da utječe na Savez Jevrejskih Veroispovednih Opština, da po nekom programu prione intenziviranju kulturno-odgojnoga rada.

Sporost naših prilika učinila je, da je u nas tek nedavno počelo diferenciranje među cijonističkom omladinom. Uslijed velike šarolikosti omladine nije omladinski Savez nikako mogao da dodje do jedinstva, a naročito ne na jednom radikalnom programu. A nije bilo odlučnosti, da se provede jedna zdrava idejna diferencijacija. Prvi korak u tome bilo je stvaranje »Ahdut Hacofim-a«, koji kao pozitivum našega omladinskoga pokreta radi intenzivno odgajajući svoje članove u smjeru pripreve za Palestinu i opće socijalnosti.

Idejno diferenciranje je zdravo i ne mora da znači cijepanje. Omladina mora da živi u iskrenom kontinuitetu i da bude okupljena u skupnoj omladinskoj cijonističkoj organizaciji. Unutar te organizacije može da se dijeli ne po hirovima, nego po slobodnoj orijentaciji prema nastojanjima i idejama, što traže opredjeljenje a ne indiferentno kimanje glavom.

Revija naše omladine »Gideon« morala je da likvidira nakon što se bila toliko lijepo razvila. Teško finacijalno stanje i nehaj širih krugova, za koje govore da nisu prijemljivi za produkte »Gideonovoga« nivoa u zadnjoj godini, ne dadoše, da list i dalje izlazi.

»Haaviv«, list za našu mladež, ulazi u petu godinu. Borj se, dakako, s materijalnim teškoćama, ali u glavnom ga drži požrtvovnost nekolicine ljudi. List po svojoj kvaliteti i važnosti zaista zavredjuje veću pažnju, no što mu je dosad ukazivana.

U oktobru prošle godine osnovan je jugoslavenski okrug svjetskoga židovskog sportskoga saveza »M'akka b'«. Nije, u kratko vrijeme, dospio da se potpuno afirmira i pored svega nastojanja vodstva, jer mnoga naša društva po raznim mjestima nijesu dovoljno poučena o važnosti okruga i njegovim zadaćama. Vodstvo je okruga odlučilo, da prione življoj agitaciji u židovskim sportskim krugovima, pa da okrug što reprezentativnije mogne da istupi na narednom sletu, koji se ovoga ljeta nije mogao održati, i da što sigurnije i uspješnije provodi svoje važne zadatke u narodnoj obrani.

★

O relacijama cijonizma u javnom životu u našoj zemlji izbijale su počesto — u glavnom u krajevima s ove strane Drine — kojekakove objede, već prema stadiju i potrebama raznih agitacija. Predrasude, hotične i nehotične, o židovstvu a naročito o cijonizmu, teško je ukloniti odjednom. Proces objašnjenja u toj stvari kroči polagano svagdje, ne samo u nas. Ali možemo s radošću konstatovati, da je interes za cijonizam u našoj zemlji znatno porasao i da novine u Kraljevini informiraju javnost o Palestini mnogo ispravnije nego prije. Jačanju interesa veoma je mnogo pridonio g. Usiškin, koji je na pr. u Zagrebu i Beogradu u direktnim razgovorima s predstavnicima štampe razložio okosnicu problema Palestine i objasnio mnoga pitanja.

Boravak g. Usiškina u Jugoslaviji i njegova posjeta ministru inostranih djela g. dr. Momčilu Ničiću dali su tadašnjoj našoj vladi, kojoj je bio na čelu gosp. Pašić, zgodu, da ponovno izrekne, na usta g. Ničića, svoje simpatije za cijonističku stvar. Ova izjava odjeknula je veoma nesamo u našim redovima ovdje, nego u svemu cijonističkom svijetu. Kraljevina je Srbija prva nakon Balfourove

deklaracije u zimi god. 1917. pozdravna cijonistički pokret. Ovaj gest ubilježen je za uvijek u analima židovstva; a izjava vlade, data preko dr. Ničića decembru prošle godine g. Usiškinu, dokaz je, da na vrhovima naše države vlada potpuno razumijevanje za sudbinu židovskoga naroda, jednako kao što u svakog Židova ima iskreni patriotski osjećaj prema ovoj zemlji i državi.

★

Uporedo s 14. cijonističkim kongresom održanim se u Beču Svjetska Konferencija Sefarada, na kojoj je osnovana Svjetska Sefardska Organizacija. Češće je već u našem listu i na ovom uvodnom, mjestu bilo govora o radu i ciljevima ovog nadasve važne organizacije. Ona predstavlja veoma sama o sebi jedan pozitivum, koji, ako se još nešto a ono će jamačno doskora da se razvije do pravih aktivnosti toliko nužne u današnjoj situaciji. Zadaća su organizacije veoma važni, veliki i teški. Potrebno je mnogo energije i pregalaštva, da se izvrše.

U nas nije na žalost učinjeno u pogledu sefardskoga pokreta, čemu smo se bili nadali. Jedino u Beogradu osnovana Mjesna Organizacija Sefarada s agilnim dr. Solomonom Alkalajem na čelu radila do punih granica sadašnjih mogućnosti a po programu sastavljenom u duhu Svjetske Sefardske Organizacije. Ona je s mnogo brizljivosti radila da se izlože radovi talentovanoga beogradačina i Sefarda Leona Koena, od kojih je nekima prijetila opasnost da propadnu. I u šekelskoj je akciji učestvovala organizacija, zalažući se za njen bolji uspjeh. Stojeći u kontaktu sa Svjetskom Sefardskom Organizacijom mogli smo se uvjeriti, da beogradska Mjesna Organizacija uživa ugled najzdušnija i revna saradnica za sefardsku stvar. Naprotiv je Sarajevo u tom pogledu zatajilo, čemu se je slabo tko nadao. Sefarski studentski klub u Zagrebu bio je započeo da pripravlja teren za sa konferencije sefardskih intelektualaca u Jugoslaviji. Stvar je zbog ljetnih praznika odgodjena, pa bi imala da se iznovice preduzme. Ali sama misao o zadacima kongresa nije još dovoljno pročišćena omedjašena.

Neka bi nova godina donijela potrebnu živu smišljenoga rada u onim dijelovima našega sefardskoga življa, gdje je taj rad — u duhu programa Svjetske Sefardske Organizacije — toliko potreban.

★

Historija ne dijeli razdoblja ostrim rezom po kalendara. I sve bivanje ne luči se datumom djelištem: kalendarskom se diobom tek bilježi vremenski tok. Prelaz iz jedne godine u drugu je tek u praktičnom radu lučimo računarski pojezno razdoblja. Pa kad eto prelazimo u godinu 5687. ostavljamo zastrt tečaj prošloga ljeta nego u bljem kontinuitetu želimo da nastavimo, što nije vršeno, a valja da se radi, i da svrativši pogled u prošle dane skupimo sve, što je vrijedno, da ponese.

Budućnost nam donosi mnoge i teške zadatke iz prošlosti neka nas pouči. A u te dane spoznanja i trašnjosti svoje valja da se ispitamo, pa da spramo i odlučni, sa snažnom vjerom podjemo opet našu stvar.

Joel Rosenberg

BERNARD BARON NAJVEĆI AKCIONER RUTHENBERG DRUŠTVA.

London, 29. augusta (JTA). Javili smo već, da znati filantrop i šef velike londonske tvrtke za promet radbu duhana Carreras, gosp. Bernard Baron kupio je hiljada funti akcije Ruthenbergovog društva za elektrifikaciju Palestine. Ovo društvo, Palestine Electric Corporation, izdadoću, da ostvari plan inženjera Ruthenberga o iskoristivanju vodopada Jordana i Jarmuka i njihovih pritoka za dobijanje električne energije, kojom bi se koristila čitava Palestina. U skladu s tim planom provedbi ove elektrifikacije stvoreno je utanačenje Ruthenberga i vlasti u Londonu 21. septembra 1921. god. tom utanačenju koncesija stupa na snagu od dana, kad koncesija bude imala uplaćeni kapital od najmanje 200.000 funti. Ovaj uvjet već je izvršen. Autorizovani kapital društva iznosio je sa milijun funti. Iz izvještaja Cijonističke Organizacije Savezu Naroda proizlazi, da kapital uložen u Palestine Electric Corporation do konca 1925. iznosi 270.000 funti. Društvo je na čelu g. Jafi, protokolirana kao zasebno društvo (posebno) Velike Palestine Electric Corporation) imala je prema zakonu Palestine dobitka, pa je isplaćivala dividendu od 6 posto godišnje. Bernard Baron je, kako je poznato, prošloga mjeseca u Londonu godom banketa priredjenoga u čast lordu Allenby-u dobio, dao Keren Hajesodu 25.000 funti. Prije toga dobio je od Bernarda Barona 10.000 funti Hebrejskom Univerzitetu u Jeruzalemu. Bernard Baron najveći akcionar Palestine Electric Corporation.

Dr. LUDVIK SINGER — PRAG:

Židovi u Čehoslovačkoj

Gosp. dr. Ludvik Singer, predsjednik Narodnoga Vijeća Židova u Čehoslovačkoj Republici i predsjednik Židovske Stranke odazvao se s mnogo susretljivosti zamolbi našega uredništva, da za ovaj, blagdanski broj »Židova« napiše članak o Židovima u Čehoslovačkoj. Dr. Singer spada u krug najjačih ličnosti među Židovima u Čehoslovačkoj. On je stari pokušani nacionalni borac, veoma popularan nesamo kod svojih zemljaka nego mnogo štovan i u Cijonističkoj Organizaciji, jer je i tu u čeonim redovima. Prošle je godine proslavio dr. Singer pedesetogodišnjicu svoga nacionalnoga rada.

U Čehoslovačkoj republici imade u svemu 345 tisuća Židova. Od toga se u t. zv. historičkim zemljama Češkoj, Moravskoj i Šleskoj nalazi 135.000, u Slovačkoj 136.000, a u Karpatskoj Rusiji 83.000. Stvaranje naše države a time prisajedinjenje s drugim dvim zemljama, donijelo je Židovima u historičkim zemljama, koji su orijentirani sasvim zapadnjački, teško pitanje saradnje sa Židovima, koji u svom pretežitom dijelu čine ogranak istočnih Židova.

Polazeći od zapada naše republike prema istoku, mijenja se znatno slika židovskoga života. Na zapadu žive Židovi osim u nekim gradovima sporadički a na istoku zemlje naseljeni su Židovi u gušćim masama. U religioznom pogledu prevladava što dalje na istok to jači ortodoksn karakter. U pitanju zvanja raste prema istoku procenat manuelnih židovskih radnika. U istočnoj Slovačkoj i Karpatskoj Rusiji imade regularnih židovskih seljaka. Na zapadu vlada očita asimilacija izvanjskih životnih oblika, a na istoku naše države naprotiv prilično žilava konzervativna naročitost židovskog načina života.

Vidimo prema tome, da Židovi u Čehoslovačkoj republici ne čine jedinstvenu skupinu, a razlike i teškoće pojačava općenito pitanje naše države: jezični problem.

U čehoslovačkih Židova ima 4 materinje jezika: češki, njemački, slovački, mađarski i jidiš. Dosada je jedina cijonistička organizacija mogla da svlada ove razlike. Njena egzek., kojoj je na čelu dr. J. Rufeisen, nalazi se u Moravskoj Ostravi, a političko vodstvo kojemu je na čelu dr. Ludvik Singer, u Pragu.

Cijonistička organizacija razvija sa sve više uspjeha svoju djelatnost na svim područjima židovskoga života, pa je već danas presudan faktor u židovskoj javnosti. Ona de facto reprezentuje ži-

dovstvo prema vlastima i nežidovskoj javnosti. Imade pet novina, koje su sve tjednici. Naročito spomena vrijedno je njeno djelo na kulturnom području. Izuzevši nekoliko osnovnih i srednjih škola u historičkim zemljama, ona je u Karpatskoj Rusiji inauguirala hebrejsko školstvo. Danas imade u Karpatskoj Rusiji 8 hebrejskih osnovnih škola i 1 hebrejska gimnazija. U čitavoj Čehoslovačkoj imade 91 židovska škola, koje su dakako većim dijelom zavodi židovskih vjeroispovjednih općina. Djelatnost finansijskih instituta cijonističke organizacije veoma zadovoljava. Halučki pokret napredno se razvija pod egidom cijonističke organizacije. Prošle je godine uređena blizu moravskoga grada Novy Jičín farma za izobrazbu haluca. Omladinski pokret okupio je u svojim udruženjima oko 5000 članova. Ovo bi, u krupnim crtama, bila naša cijonistička organizacija.

Ekonomske prilike čehoslovačkih Židova kreću se u okviru općih prilika u našoj državi. Ali tu vlada velika razlika između zapada i istoka. U Karpatskoj Rusiji ima židovskih proleterskih masa, koje su po svojoj bijedi jednake nežidovskoj proleterskoj masi. Ovdje može da konačno rješenje samo produktivacija masa i podizanje niskog stupnja prosvjete. U tom se pogledu vodi na našem istoku politika, koju je inauguirala cijonistička organizacija. Socijalna skrb koncentrovala se u Židovskoj Centrali za Socijalnu Pripomoć, u kojoj su okupljene sve židovske organizacije u zemlji, što rade u ovakvom smjeru a imadu svoj budžet. U istočnom dijelu republike razvija svoju pripomoćnu djelatnost američki Joint.

U stvari građanske ravnopravnosti položaj Židova zadovoljava; antisemitizma kao režimskog sistema, kakav smo vidjeli a djelomično i vidjamo u Poljskoj i Rumunjskoj, u nas nema.

Židovi u Čehoslovačkoj republici priznati su u ustavu kao nacija [etnička manjina]; to je politička baza za naš rad, kojemu je svrha da osigurava židovske interese na svim područjima. Židovi nastupaju kao samostalan faktor. Na području komunalne politike smo uspjeli i u većini gradova, gdje ima dovoljan broj židovskih stanovnika, zastupani su u općinskim upravama svojim židovskim predstavnicima. U centralno predstavništvo glavnoga grada Praga ušla su dva židovska predstavnika. Od

toga je jedan i u gradskom vijeću. Naša nastojanja da židovske interese osiguramo svojim poslanicima u parlamentu, nijesu uspjela. Samo u jednom izbor. kotaru mogli bi bili Židovi postići izbor jednoga poslanika, a time i izbor nekolicine daljnjih poslanika u drugom skrutiniju, u Karpatskoj Rusiji. Vladinim agrarnim vlastima uspjelo je za posljednjih izbora da rascjepkaju židovske redove u tom kotaru time, što se nekolicina politički ambicioznih ortodoksnih rabina dala nažalost na to, da u sporazumu sa spomenutim vlastima postavi konkurentnu kandidaturu. Prijetnjama o prokletstvu i izopćenju strašili su ortodoksn Židove da ne biraju listinu Židovske Stranke. Uslijed ovog cijepanja nije postignut količnik. Unatoč tome okupila je židovska stranka za izbora u novembru 1925. u čitavoj državi 99.000 glasova, dok je protivnička lista agudističke separatističke ortodoksije (t. zv. Gospodarska Stranka), dobila svega 16.000 glasova. Ove brojke govore mnogo. Medjutim se u ortodoksnim i neortodoksnim redovima javlja sve više glasova, koji zabacuju žalostan i nedostojan postupak inicijatora Gospodarske Stranke, a naročito je među ortodoksima u Slovačkoj uznapredovao proces, koji će na kraju onemogućiti elemente, što rade protiv općih interesa židovskoga naroda.

POČETAK DRENAŽNIH RADOVA NA ZEMLJIŠTU HAIFA BAY DEVELOPMENT COMPANY.

Jerusolim, 30. augusta. (P. C.) Ovih dana započeli su drenažni radovi i radovi oko izgradnje ceste na prostranom zemljištu Haifa Bay Development Company-e. Prema obavijestima vodstva ovoga društva zaposleno je kod tih radova već sada 600—700 radnika. Ponaoprije je započeta gradnja ceste, koja će vezati Hajfu i Ako. To će biti prvi dio cestovne mreže, što će se izgraditi na terenu kompanije. Cesta će biti dugačka 4 i po kilometra i nakon prelaza željeznice voditi neko dva kilometra uz more.

Gradnja ceste započeta je 22. augusta. Cesta bi trebala da bude gotova do januara naredne godine.

Kao prvi dio radova za asanaciju močvarnoga područja načinjen je nasip pred Fuara izvorom, pa je voda svedena u poželjni pravac. Ovo će posvema sanirati močvarni kompleks, koji je sada opasno gnijezdo malarije.

Radove izvodi Solel Bone, upotrebljujući najmodernije strojeve. Duskora će radovi seći u područje četvrte zone društva, gdje će se uz potporu Keren Hajesoda izgraditi kolonije za intenzivno gospodarstvo po planu Soskina. Već od marta obavljaju se radovi oko regulacije bara, koje primaju vodu iz Kišona.

ŠALOM AŠ:

Eli i Samuel

Na vratima svojeg šatora sjedjase Eli i grijaše se na žarkome suncu. Slijepo su mu oči bile zaklopljene kao u snu. Tek do usiju dopirase mu od vremena do vremena hihot žena i svadja muževa. Onda bi rasklopio svoje stare mekane bezube čeljusti i doviknuo obim sinovima: »Jao, jao, djeco, zašto obeščašćujete žrtvu?«

Gdjekada bi mu odgovorio jedan ili drugi:

»Ali starče, ta to su samo pluća i bubrezi. Mi uzimamo tek ono, što nas ide.«

Često su mu riječi bile tako tihe, da nisu dopirale do sinova. Onda bi zaključio da su mu sinovi, riječima njegovima posramljeni, zašutio bi i grižao dalje svoje kosti na suncu. Ležao bi zatvorenih očiju, njišući glavom i ovako razmišljao: I tako proživio svoj život do konca. Bio je svećenik božji, polagao mu je najbolje komade mesa na oltar. Ostario je i oslijepio. Ostavlja dva sina . . . Ali što mu se Bog već tako dugo ne javlja ni u snu ni na javi? Zar nije vrijeme podesno za to, ta sad nema ratova . . . Iza zadnjeg dana pomirbe ja-mačno će mu se javiti.

Dok je stari tako razmišljao, stajala su njegova obadva sina u crvenim košuljama s velikim trozubim viljuškama pred zavjetnom šatorom i čekali na one, koji će da žrtvuju Bogu. Dolazi žena iz Betlehema i vodi za ruku dječaka, svoga prvorođenca. Pred sobom tjera tele ovjenčano vijencem.

»Recite mi dobri ljudi, gdje je ovdje zavjetni šator i gdje stanuje svećenik Eli?«

»Što tražiš u zavjetnom šatoru i što će ti svećenik Eli?« upitaju mladi muževi pred šatorom, naslonjeni o svoje viljuške.

»Donijela sam Bogu žrtvu, jer mi je poklonio prvorođenca.«

»Tako, žrtva Bogu. . . ? Eto, ovo je zavjetni šator i ovdje stanuje prorok Elija, reče stariji i prihvati se čvrsto viljuške, čekajući, da mu žena dotjera tele.«

»Dragi svećeniče, prinesi moju žrtvu Bogu za prvorođenog mi sina.«

»Žrtva, žrtva«, mrmljao je svećenik opipavajući i promatrajući tele sa svih strana, »mogla bi donijeti bolje tele, teže i Heblje. Bog je i tebi dao debelo i jako dijete«. I uzdigne životinju u vis.

primi je za ruku i pogleda joj smiješeci se u oči: »Da si meni poklonila prvorođenče, ja bih, vjere mi, bolje tele za žrtvu izabrao, ne bi škrtario kao tvoj muž.«

»Tako neka ne radi i ne govori svećenik«, reče žena, odguruvši ga jednom rukom, dok je drugom pritiskivala o sebe dijete, što je plakalo.

»No, žrtvovat se može«, na to će stariji. »Tek znaj, bubreg čemo si mi odmah zadržati, pluća si uzmi ti . . . oh, kakvo si bijedno tele Bogu donijela. Žrtva je ipak trebala biti veća.«

»Bog te za to usrećio! I preda mu tele.«

Svećenici ga odnesu u dvorište zavjetnog šatora, zakolju ga, oderu, razrežu u komade i polože u posudu. Ali bubreg izvadi jedan od njih i povikne svojoj ženi: »Evo uzmi i skuhaj za ručak.«

Onda pobaca komade na oltar pred zavjetnom škrinjom, zapali drva, sklopi ruke pokazujući na ženu iz Betlehema.

Ali žena upozori na svoje dijete i zaplače.

Kad je vatra svjetlo plamsala, mast počela da se topi a dim napunio šator, izvade si obadva svećenika viljuškama najmasniji komad i zagrizu u nj.

Žena prekine molitvu: »Svećeniče, nije dostojno svećenika, da uzima sebi ono što je određeno Bogu.«

»Ma što god! Imat će on i onako dosta«, odvratil svećenik punim ustima. »Ne čini to ništa. Bog je dobar i zadovoljava se malenim, samo ako je od srca dato«. I nastavio svećenik nesmetano jesti.

Žena nije htjela da popusti, nego je svom ženskom upornošću zahtijevala dio Bogu. Nije uspjelo ni mladjem svećeniku da odvratil njenu pažnju . . . svadja budne tako živa i bučna, šta se i u starom Eliji probudila radoznalost. Naprezao se da čuje.

»He, he, djeco! Djeco!

Stariji podje k njemu punih ustiju i s debelim komadom mesa na viljušci, otrgne kus i pruži mu.

Stari uze da ga melje po ustima, žvakao je i žvakao, davio se i nije ga mogao progutati. Na koncu se naljuti, ispljume meso i povikne:

»Griješnici vi! . . . božja žrtva, božja žrtva!«

Stariji jedjaše mirno dalje.

Medjutim je Hana pristupila sa sinom Samuelom, kojega je posvetila Bogu. Ona pridje Eliji i reče mu:

»Eli, ja sam ona žena, koja se onda Bogu moljaše. Bog

»Što?«, upita Eli ljutito, ne razumjevši potpuno njene riječi, »žrtvu hoćeš da doprineseš.«

»Ja sam ona žena, koja se onda molila Bogu. Ta sjeti se, ti si mislio, da sam pijana. I eto vidiš, Bog mi je uslišao molitvu, poklonio mi sina, i evo ga sada donosim.«

»On te je uslišao! Da, kad ga moliš, uslišat će te, valja samo da se molie.«

»Ostavit ću ga kod tebe u šilu, neka kod zavjetne škrinje služi Boga.«

»Tako, Boga služiti«, reče stari Eli, gladeći Samuelovu ruku, »Boga služiti, meso iz lonca uzimati, Bogu najbolje komade oduzimati!«

Majka i dijete pocrvene.

»Ne, svećeniče Eli«, reče majka konačno, »ostavit ću moje dijete, da pali vječno svjetlo pred Bogom. Ja sam se zavjetovala i hoću da taj zavjet iskupim.«

»Šta će nam novi žderavci«, umiješa se sada stariji sin Elijin. Tek sada su mu se ispraznila usta pa je mogao da progovori.

»Dobro, dobro«, reče stari »idi u šator i drži uljeni vrel.«

Mati odvede dijete u šator obuče mu bijelu košuljicu, koju mu je priredila, odvede ga pred zavjetnu škrinju i postavi ga pred Boga.

»Donesoh ti tvoj dar, o gospode svijeta! Uzmi ga, on pripada tebi!«

Poljubi Samuela, ostavi ga Bogu i podje svojim putem.

Ostavljeno je dijete shvatilo ozbiljno svoju zadaću. Svakog je jutra lijevalo ulje u vječnu svjetiljku, pazilo, da žrtvano meso dokraja izgori i sipalo mironje na žrtvenik. I što god je Samuel činio, činio je svim srcem i bičem svojim. Nije išao putevima Elijinih sinova. Vidio je njihove prestupke, nije ih oponašao, nego ih prezirao.

Svake su godine na Pesah dolazili roditelji da žrtvuju Bogu. Sinu su donosili košulju, gledali njegovu okretnost i sposobnost u službi Boga, posmatrali ga gdje pali Bogu vječno svjetlo, kako mu prinosi žrtvu i veselili se. Tek su se potajno radovali, ali veselja nisu pokazivali.

I sinovi Elijevi volili su Samuela, jer je bio tih i dobar. Činio je što bi mu naložili. A bio je spretan u radu, pa su mogli da se potpuno pouzdaju u nj. Kad bi doprinosili žrtvu, uzeli bi svoj dio — izvadili još neke komade iz lonca — ali posao su ostavili Samuelu. On ga je rado vršio i bio je zadovoljan. Često su mu pružali mesa:

S jugoslavenskoga mošava u Djedi

(Pismo haluca inž. Jichaka Goldsteina)

Hajfa, 24. VIII. 1926.

Prezaposlenost i još neki razlozi učiniše nemogućim, da Vam prije pišem. Rad na farmi teče punim tokom. Prošle nedjelje kupili smo traktor, pa Kiš već četvrti dan samostalno ore.

Mule u glavnom dovoze kamenje za put i gradnje, katkada materijal iz grada, te vodu. Kamenje besplatno sabiremo s udaljenih arapskih polja, pa se Arapi sa tog terena vesele ovome. — Inače smo kopali do 130 cm. duboke jarke, da ustanovimo profil tla, redimo orudje, krčimo grmlje i panjeve, uredjujemo dvorište, pomažemo kod gradnje baraka, kupujemo najvažnije potrepštine itd. Ja k tome vodim knjige, korespondenciju i pregovore. — Baraka za staje je gotova, a ovoga tjedna će graditelji dovršiti veliku baraku za neženje. Mule su sada naravno u našoj staji, a već treći tjedan vodimo i posebno kućanstvo. Tako smo se posve odcijepili od Altmanna, (gosp. Altmann vodi susjednu farmu gosp. Stocka. Ur. »Židova«), čije smo neobično gostoprimstvo i mi i mule previše iskorišćivali. Umjesto noćne straže, radi koje smo svojedobno zamišljali da za prvih mjeseci stanujemo do Altmanna, spava naizmjenice svake noći po jedan od nas u staji, gdje se nalazi i orudje. Pred vratima je svezano malo pseto, koje već sada laje na svaki sumnjivi šuštanj, a kasnije ćemo ga još bolje izdresirati. Razumije se, da onaj, koji je u staji prenoćio, preko dana poput ostalih radi, dok bi to u slučaju bdijenja bilo nemoguće. Na ovaj način grupa ušteduje jednu radnu snagu odnosno novac za šomera.

Radi kasnog dolaska na zemlju prijeto opasnost, da ne ćemo moći dospjeti, da ove godine pripremimo zemlju za vinograd. To bi značilo, da ovu intenzivnu i unosnu granu treba da odgodimo za godinu dana. Uzrok je, što je sada već nemoguće da nadjemo veliki traktor, koji bi nam uzorao 25 dunuma zemlje 50—60 cm. duboko. Nadalje: ovo oranje trebalo je već u julu da se poduzme. Slaba mi je utjeha, da to nije naša krivnja.

Stvar vode ne napreduje onim tempom, koji mi držimo poželjnim i mogućim. Tek prošloga tjedna dovršio je i podnio inž. Brenner proračun, pa je dobio nalog, da sastavi drugi. Danas će ovaj novi proračun biti gotov, pa će ga sutra predati stručnjaku KKL-a. Ja ću biti tome prisutan (u Hajfi), pa urgirati stvar. Proračun izlazi skuplje, nego što je Usiškin na temelju Brennerove kalkulacije votirao — krivnja inženjera, radi koje ćemo mi možda trpjeti.

Iz nekoliko razloga morali smo odgoditi svečano vučenje prve brazde, dok nas nije traktor na nesvečani način pretekao. Ipak kao i sadjenje borica na granici naselja bit će ta brazda simbol, pa ćemo je slijedećih dana u prisutnosti Hochsingerera izvesti. (Gosp. Hochsinger, koga je zvanje odvelo u Kairo, boravi već nekoliko nedjelja u Palestini, gdje je u živom kontaktu s našim halucima.) Tom ćemo prilikom učiniti nekoliko karakterističnih snimaka, koje će davati uvid u ovaj kraj ovdje i u naš život.

S cijionskim pozdravom; za grupu:

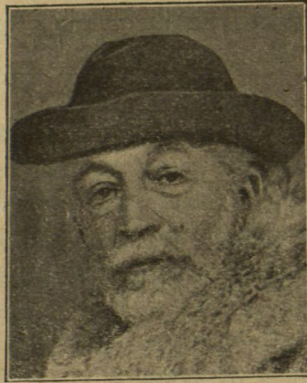
Jichak Goldstein.

Lijevo:

Herbert Samuel

bivši Vrhovni Komesar u Palestini, poći će po svoj prilici s dr. Weizmannom u Ameriku u stvari Keren Hajesoda i proširenja Jewish Agency

Desno:

Baron Edmond Rothschild

STATISTIKA GRADJEVINARSKIH RADNIKA U JERUSOLIMU.

Židovska radnička organizacija provela je u julu ove godine brojanje židovskih gradjevinarskih radnika. Brojani su samo oni radnici, koji su direktno zaposleni kod koje gradnje, a nijesu brojani radnici koji rade kod produkcije gradjevnoga materijala. U julu gradili su Židovi (u Jerusolimu) 110 kuća, kod kojih je radilo 756 radnika Židova i 273 radnika nežidova. Registrirano je tek 25 arapskih gradnji i ako su Arapi gradili više. Tu je radilo 407 arapskih radnika i svega 6 Židova. Od židovskih radnika bilo je 415 (55 posto) Aškenaza i 341 (45 posto) Sefarada. Od Aškenaza bilo je organizovano u Općoj Židovskoj Radničkoj Organizaciji 290 (70 posto), a od Sefarada samo 47 (14 posto). U kvucama življahu: od Aškenaza 241 (31,8 posto), a od Sefarada 45 (5,9 posto).

Židovski su radnici radili: 210 (33 posto) osam sati dnevno, 386 (52 posto) osam do deset sati, a 120 (15 posto) više od deset sati.

Arapski i radnici uposleni kod židovskih gradnja radili su: osam sati nijedan, 24 (8 posto) od osam do deset sati i 240 (90 posto) više od deset sati. 509 Židova radilo je u akordi i 256 za dnevnicu; od Arapa radilo ih je 48 u akordi a 225 (82 posto) za dnevnicu.

Plaća je bila: židovski dnevničari dobivali su: 33 dobivali su do 15 pijastera dnevno (jedan pijaster je Din. 2.35) 95 — 15 do 20 pijastera, 30 — 25 do 40 pijastera, a 47 radnika dobivalo je iznad 45 pijastera. Arapi su dobivali: 139 dobivalo je do 15 pijastera na dan, 43 — 15 do 20 pijastera, 7 — 20 do 25 pijastera 12 — 25 do 40 pijastera, a 24 više od 40 pijastera.

227 židovskih radnika bilo je uposleno kod radnja Solel Bone-a, 368 kod privatnih graditeljskih poduzeća i 261 kod pojedinih graditelja.

»MAŠBIR«.

»Mašbir«, konzumna zadruga židovskih radnika u Palestini imala je od oktobra 1925. do kraja jula 1926. ukupni promet oko 160.000 funti.

»Mašbir« imade u Tel Avivu tri odjeljenja: centrala se nalazi u vlastitoj kući a dvije podružnice u dva protivna dijela grada. Osim toga ima »Mašbir« vlastitu pekaru, koja peče dnevno 30.000 kg. kruha, i dvije pučke kuhinje (jedna je privremeno zatvorena). (Ziko).

Slušajte RADIO koncerte na SILVERTOWN aparatima. Upotrebite samo originalne ENGLEŠKE TUDOR akumulatore Radio Silvertown. Sajmište 56. Telefon 23-60.

»Meni dostaje komadić bubrega, koji je Bog svećeniku donazio, odgovori dječak«.

»Ta ne budi tako pobožan«, ljutio se Hofni. »Komadić mesa! To nije tako strašno«.

Samuel sucaše.

»Oh, svetac«, rugao se Pinkas.

Stari se Eli gotovo bojao dječaka. Nije ga mogao vidjeti, nije znao kako izgleda, ali čuo je svojim ušima, svom svojom dušom osjećao je mirnoću dječakovu. »Mirno dijete ide polagano sigurnim putem«, mislio je on. »Ne vidi se i ne čuje«.

Jednom kad je čuo, kako Hofni psuje Samuela, jer nije htio uzeti mesa iz lonca reče:

»Što je pravo, pravo je. Ne treba biti suviše pobožan. Ne čini ništa, ako uzmeš komadić mesa. I ja sam svećenik i služio sam Boga«.

Mali je Samuel šutio.

Kad su roditelji na blagdan došli žrtvovati reče mu majka:

»Slušaj, moje dijete što stariji ljudi govore i što ti dobri pobožni nalažu da učiniš«.

Kad je mati upitala starca za svog sina, odgovori joj uzdahnuvši:

»Što je pravo, pravo je. Pobožno dijete. Ali... Majka je pozorno slušala, što će da znači taj »ali«.

A stari je samo klimao glavom ne govoreći dalje.

Majka se povratila djetetu, zaklimala i ona glavom pa reče:

»O dijete, dijete!«

Tako je živio Samuel kod Elija u šilu kraj zavjetne škrinje, bio dobar, pobožan i savjesno vršio sve dužnosti za one, koji su dolazili u šilo zavjetnoj škrinji. Elijevi sinovi bili su griješni ljudi, uzimali su mesa iz lonca, zavodili su žene, koje bijahu dolazile, da se pomole Bogu! Stari je slijepi Eli i dalje sjedio pred vratima, grijao stare kosti na suncu i vazdan razmišljao o tome, zašto mu se Bog nije pojavio već toliko godina.

Kad bi baš Samuel prolazio, zovnuo bi ga:

»Samuel, Samuel«.

»Što želiš, oče?«

»Kamo ideš?«

»Naliti ću ulja u vječnu svjetiljku«.

»Naliti ulja u vječnu svjetiljku«, mljeskao starac mekanim bezubim čeljustima. »Ulje u vječnu svjetiljku... To je dobro... To je dobro«.

Jednom, noću, kad je Samuel u bijeloj košulji, koju mu je majka načinila, zaspao tvrdo na klupi u šatoru — žrtvenik je oprao, zapalio vječno svijetlo, što je slabo osvjetljivalo tihi, tamni prostor — začuje kao da ga iz škrinje zove neki glas:

»Samuel, Samuel«.

Dječak se uspravi, ogleda se. Nikoga nema. Tek svijetlo gori kao i prije. Ustane, udje u šator slijepog Elije i probudi ga.

»Oče, oče, jesi li me ti zvao?«

Ne, ne, nisam te zvao«, odgovori stari drijemno, »tko je zvao? Ja te nisam zvao«.

Dječak se povratu u zavjetni šator i opet se ogleda: sve je bilo kao i prije, i škrinja i svijetlo. I legne ponovno na klupu.

Jedva što je ležao neko vrijeme, tek je sklopio oči — i opet začuje glas:

»Samuel, Samuel«

Dječak se naglo uspravi. Obazre se — nigdje nikoga. Skoči sa klupe, pobrza Eliji i probudi ga:

»Oče, oče, jesi li me ti zvao?«

»Tko je zvao? Ja te nisam zvao«, reče starac, probudivši se, uspravi se na svom ležaju obazre se oko sebe kao da nešto vidi: »Zašto si se digao?«

»Ti si me zvao!«

»Ja te nisam zvao«.

Dječak se vratio u zavjetni šator, ispruži se na klupi — leži i čeka.

»Sa — mu — el, Sa — mu — el« odjekne otegnuti glas čitavim šatorom.

Uspravi se i pobrza opet Eliji.

»Ta ti si me zvao«.

Stari nije više spavao. Sjedio je na svom ležaju i gledao slijepim očima svojim nekuda u daleki svijet neki. »Da, meni se više nije pojavio« — mumljao je. »Dječaku, dječaku«, mljeskao je stariim čeljustima.

»Ti si me ipak zvao oče«.

»Ne, ja te nisam zvao«, odgovori Eli ljutito. »Bog je to bio, koji te je zvao. Tebe je zvao...«

Zastidjeno spusti dječak glavu. I obadvojica sućahu.

Kad je dječak htio da se tiho udalji, dovikne mu starac ljutitim glasom:

»Kad te zovne, reci mu: Ovdje sam!«.

Dječak se vratio pognute glave u zavjetni šator, sjeo na klupu i zakopao lice u obje ruke.

A kad je glas opet zovnuo: »Samuel, Samuel«, nije više išao Eliji.

Drugoga jutra sjedjaše opet Eli pred vratima i grijaše svoje stare kosti na suncu. Lomio je ruke, grizao vršak svoje brade: Malome se javio, malome... oh, oh.

Cijelog se dana Samuel skrivaše pred njim. Nikako ti ne dolazi na oči, misli stari i sluša, hoće li proći kraj njega. Ne. Skriva se. Stari se digne, pipajući rukama dodje do zavjetnog šatora i zovne:

»Samuel, Samuel, što radiš moj sine?«

»Uredjujem vječno svijetlo, oče«, odgovori Samuel.

»Zaposlen si vječnim svijetlom« reče stari i pomisli: Uvijek kod posla u slavu Boga. »Dodji ovamo!« poviče stari i odtapa na svoje prijašnje mjesto.

Samuel mu se bojazljivo približi:

»Što želiš oče?«

»Je li ti se Bog javio?« upita stari.

»Da«, odgovori stidljivo Samuel.

»A šta ti veli?«

A Samuel šuti.

»Tajne«, misli starac. »Tajne«.

Samuel šuti.

»Ne trebaš se bojati, smiješ mi reći. I ja sam svećenik i meni se običavao javljati.

Samuel šuti.

»Ti šutiš... ti šutiš... pa eto, šuti!«

Samuel spusti glavu.

»Ne trebaš se od mene da kriješ. I ja sam služio Boga. I ja...«, reče starac klimajući glavom.

Samuel šuti.

»Tajne, tajne«, šapuće starac.

»Moram, da opet zapalim vječno svijetlo. Utrnulo se«, reče Samuel.

»Da, idi zapali ga, utrnuo se«, ljutio se stari.

I Samuel se vratio u zavjetni šator.

Starac ostade pred vratima. Sunce mu grijaše uzbuđeno lice i on mrljaše tiho: »Tajne... tajne«

U tom času dodje stariji sin Hofni iz zavjetnog šatora. Na viljušci mu komad masna mesa, koji je uzeo iz lonca. Opaživši starog, otkine komadić i reče punim ustima:

»Eto, uzmi, oče i ti komadićak«.

»Žderila, pijanice! Samo žderati znate. Žderila! Oh! oh!« Hofni pogleda starca velikim, zlim očima. Odgovoriti nije mogao, jer su mu usta bila puna mesa.

Savezno Vijeće za godinu 5686.

Sazivljem

Savezno Vijeće

Saveza Cijonista u Kraljevini SHS, koje će se održati dne 17., 18. i 19. oktobra 1926. u Zagrebu s ovim

Dnevnim redom:

17. X. 1926. 10¹/₂ sati prije podne:

1. Pozdrav predsjednika (Dr. David Alkalaj).
2. Pozdrav korporacija.
3. Govor izaslanika Egzekutive.

3 sata poslije podne:

1. Izbor bilježnika i verifikacionog odbora.
2. Referat o cijonističkom pokretu i stanju pokreta kod nas (Drago Steiner).
3. Referat o Keren Hajesodu (Laza Avramović).
4. Referat o Keren Kajemet Leisraelu (Dr. Alfred Singer).
5. Izvještaj verifikacionog odbora.
6. Organizacioni referat (Dr. Oton Rechnitzer).
7. Financijski referat (Egon Pollak).
8. Izbor komisije:
 - a) Keren Hajesodske,
 - b) Keren Kajemetske,
 - c) bidžetske,
 - d) kandidacijone,
 - e) rezolucijone.

13. X. 1926., 9 sati u jutro:

1. Izvještaj nadzornoga odbora.
2. Generalna debata.

3 sata poslije podne:

1. Nastavak generalne debate.
2. Odrešnica.
3. Bidžetska rasprava.

Zasjedanje komisija.

19. X. 1926., 9 sati u jutro:

1. Kulturni referat (Dr. Šalom Freiberg).
2. Omladinski referat (Dr. Cvi Rothmüller).
3. Palestinski referat, napose obzirom na halučku farmu (referent bit će kasnije naznačen).
4. Referat o radu žene u cijonističkom pokretu (Jula Weiner).

3 sata poslije podne:

5. Debata o prijepodnevnim referatima.
6. Promjena pravila, zaključci i rezolucije.
7. Izbori.
8. Eventualija.*)

SAVEZ CIJONISTA KRALJEVINE SHS.

Ing. Oton Rechnitzer,
tajnik.

Dr. David Alkalaj v. r.
predsjednik.

*) Prema § 12., posljednja stavka, Pravila SC Kralj. SHS. rješavat će o prijedlozima za Savezno Vijeće ono samo onda, ako stignu Radnome Odboru ili Predsjedniku Saveza najkasnije 3 dana prije dana Saveznoga Vijeća.

NA OVAJ POZIV NADOVEZUJEMO:

Članovi Saveznoga Vijeća jesu: delegati, što ih biraju MO i članovi Saveznoga Odbora.

Izbor delegata za SV provadja svaka MO.

Prevo biranja ima svaki član organizacije bez obzira na spol, koji je navršio 18 godina i uplatio šekel i prinos za Savez.

Birati se može za delegata svaki član organizacije, koji je platio šekel i Savezni prinos te je udovoljio svojoj obvezi prema Keren Hajesodu, ako je navršio 24 godine ili je redoviti član kojega jevrejskoga akademskoga udruženja.

Svaki izbornik bira sav broj delegata, koliko njegova MO ima da izabere.

Na svakih 50 prinosnika otpada po jedan delegat, a organizacije, koje nemaju 50, ali najmanje 20 prinosnika, imaju također pravo da biraju jednoga delegata. Organizacije sa manje od 20 prinosnika biraju delegata zajedno s najbližom MO po naredjenju Radnoga Odbora.

Izbor se obavlja na osnovu jednakoća, tajnoga i izravnoga prava glasa sa glasovnicama i to:

MO s 1—3 delegata glasaju po principu apsolutnoga majoriteta.

MO s više od 3 delegata vrše izbor po proporcijonskome izbornome sistemu. Glasa se po listinama, a listine treba da najkasnije jedan dan prije izbora podnesu odboru MO 10 osobama, koje imaju aktivno pravo izbora i to: lično ili preporučenim pismom. Kratku uputu za provedbu izbora ima da izradi i objavi na vrijeme Radni Odbor.

O izboru sastavlja se zapisnik, koji se dostavlja Radnome Odboru, a izabranim delegatima izdaju se vjerodajnice.

Mandat za Savezno Vijeće traje za Savezno Vijeće, za koje je podijeljen, do provedbe izbora za naredno Savezno Vijeće. (§ 11. »Pravila«).

UPUTA ZA IZBOR DELEGATA SAVEZNOG VIJEĆA.

Prema proglasu Saveznog Odbora S. C. imaju se izbori za delegate Saveznog Vijeća provesti u vrijeme od 5. do 12.

oktobra o. g. Svaka je mjesna organizacija družno pravovremeno obavijestiti svoje članove o danu izbora. Obavijest o danu izbora ima da sadrži i mjesto izbora kao i sat od kojega će se obavljati izborni čin s primjedbom, da će nakon dovršenog odredjenog sata moći da vrše izbornu pravo samo oni, koji se u tome času nalaze u izbornome lokalnu. U izbornome lokalnu ne smije se voditi izborna agitacija. Izbor provadja svagdje mjesna cijonistička organizacija.

U smislu § 11. pravilnika S. C. imaju se izbori za delegate Saveznog Vijeća provesti na slijedeći način:

I. mjesta, koja imaju pravo na izbor od 1—3 delegata, glasaju po principu apsolutnog majoriteta. O izboru ima se sastaviti protokol, koji valja priposlati Savezu Cijonista u Kraljevini SHS, najkasnije do 15. oktobra o. g., a izabranim delegatima izdati vjerodajnicu.

II. Mjesta, koja imaju pravo na više od 3 delegata, biraju po proporcionalnom izbornom redu.

Glasuje se po listinama. Deset osoba, koje imaju aktivno izbornu pravo, predlože odboru mjesne cijonističke organizacije najkasnije jedan dan prije izbora kandidatske listine. Predlaganje listina može da uslijedi lično ili preporučenim pismom.

Listina ima da sadrži toliko imena, koliko delegata otpada na dotično mjesto. Osoba, koja je na prvome mjestu na listini, smatra se nosiocem listine, a osoba, koja je prva potpisala izbornu listinu, smatra se povjerenikom te listine.

Glasovanje je tajno i lično, a glasuje se glasovnicama. Glasovnice imaju biti bijele boje i smiju da sadrže samo ime nosioca listine. Glasovnice treba da se predaju predsjedatelju izbornoga povjerenstva u jednoj neprozirnoj bijeloj kuverti. Glasovnice, koje ne odgovaraju ovim odredbama su nevaljale.

Predaje li se u jednoj kuverti dvije ili više glasovnica jedne te iste listine, vrijedi to kao jedan glas. Ima li u kuverti glasovnica raznih listina, tad glas ne vrijedi.

Izbor provadja mjesna cijonistička organizacija, koja u izbornu povjerenstvo ima pozvati od svake listine po jednoga pouzdanika. Postoji li u jednome mjestu samo jedna listina, smatra se, da je izbor jednoglasno izvršen.

Priznanica za uplatu šekela i za doprinos Savezu Cijonista smatra se kao legitimacija.

Nakon završetka izbora otvaraju se izborne žare i ustanovljuje se rezultat izbora. Proglašenje izbornog rezultata je javno.

O rezultatu izbora ima se sastaviti zapisnik, koji mora da potpišu svi članovi izbornog povjerenstva kao i pouzdanci pojedinih listina. U zapisniku ustanovljuje se, koliko je glasova predano, koliko je od tih glasova bilo valjanih i koliko je glasova dobila pojedina listina. Izborni se protokol ima najkasnije do 15. oktobra o. g. priposlati Savezu Cijonista, a izabranim delegatima izdaje se odmah vjerodajnica.

Broj mandata za pojedine listine ustanovljuje se tako, da se broj ukupno predanih glasova dijeli sa brojem delegata, što ga dotično mjesto ima pravo da bira. Svaka listina dobiva toliko mandata, koliko se puta nalazi količnik u zbroju za tu listinu predanih glasova. Ne budu li tako popunjeni svi mandati, pripadaju ostali mandati onim listinama, na koje otpadaju najveći ostaci.

Beogradska pisma

(Od našeg redovnog dopisnika.)

Naši Jevreji i politika

D. A. Beograd, krajem augusta.

U našoj, jevrejskoj štampi, redje dodirujemo pitanja, koja su u vezi sa unutrašnjim političkim prilikama u našoj zemlji. To je u toliko opravdano, što razlozi celishodnosti i drugi, zahtevaju, da se naše, jevrejsko, javno mišljenje ne zalaže im putem za ovaj ili onaj politički interes, za tu ili onu političku stranku. Ono u čemu bi se svakako složilo sve naše objektivno mišljenje jeste, da naš interni jevrejski život, naš opštinski, nacionalni, kulturni rad, naša društva, pa i našu štampu, treba u tom pogledu dvojiti od našeg učešća u unutrašnjoj politici, od naše partijske pripadnosti i aktivnosti. To se razume u tom smislu, da ove naše ustanove i tu našu aktivnost na ovoj strani ne treba angažovati kao sredstva sračunata na kakvu korist jedne ili druge političke partije, ili na ostvarenje isključivo kakve lične političke ambicije. Ali naravno, nema razloga, da se objektivno, u informativnom cilju, ne iznose momenti iz unutrašnjeg političkog života naše zemlje kadgod se oni vežu za kakvu jevrejsku ličnost, a još i pre, kad su od opšteg ili lokalnog značaja za nas.

15. avgusta o. g., poznato je, vršeni su opštinski izbori u oblastima Srbije, Južne Srbije i Crne Gore. Danas je već poznat rezultat tih izbora, koji su u tim krajevima privukli ozbiljnu pažnju građana. Značaj tih izbora ne treba naročito podvlačiti. Njihovu važnost ume da ceni i najšira javnost. Ali nas u ovom trenutku zanima jedno drugo pitanje. Kakvo je učešće naših Jevreja u politici? Kolika je njihova aktivnost u radu političkih partija? Ovo pitanje može biti interesantno već i s toga, što učešće Jevreja u unutarnjoj politici kod nas, nije u svima krajevima podjednako, niti se javlja u istoj meri i na isti način. Specijalne prilike u pojedinim pokrajinama, razlike u političkim grupacijama koje se ogledaju u izrazito verskom, plemenskom pa i klasnom karakteru pojedinih stranaka, nedovoljna politička zrelost i iskustvo, — sve su to razlozi, sa kojih je učešće Jevreja u stranačkom životu nejednako, jače ili slabije.

U Srbiji još pre ratova, politički je život bio tako izgradjen, da su strankama bili pristupačni svi slojevi građanstva bez razlike. I danas dve najglavnije građanske stranke: radikalna i demokratska (ranije naprednjačka i liberalna), ne naglašuju kakav svoj plemenski i nacionalni karakter, da bi mogle biti ekskluzivne za pripadnike druge narodnosti. Jedno to, a drugo i sama intenzivnost političkog života u našim krajevima, sama sobom nameće učešće u političkim strankama. Naša sredina voli da se bavi politikom. Za nju je politiziranje interesovanje za javne poslove, i pripadnost kakvoj stranci je gotovo građanska dužnost. Takav pojam nije mogao ostatek stran ni Jevrejima. Otuda i kod njih prilično živ interes za unutrašnju politiku. Prirodno, taj se interes ogleda prilikom opštinskih ili državnih izbora.

Ovdašnji Jevreji nisu ni ranije imali neki razlog da u svome učešću u politici ističu kakav jevrejski momenat. U malom broju, živeći u glavnom u Beogradu i nekoliko gradova u unutrašnjosti za njih nije bilo nekih specijalnih problema. Pripadnost njihova strankama nije ni danas obeležena težnjom, da se ostvare kakve jevrejske potrebe. Politički vaspitani kao i njihova okolina, beogradske Jevreji teško da bi mogli imati smisla za pojam narodne manjine, koji je, pre 7 godina, bio i kod nas nešto aktuelan.

U političke stranke naši Jevreji ulaze dakle kao obični građani. Njihovo samostalno istupanje prilikom opštinskih izbora (kao u Zagrebu i dr., ranije u Sarajevu), nije nikad bilo predmet razmišljanja. Opravdano možda u drugim mestima, ono ne bi odgovaralo prilikama i potrebama, pa i shvatanjima ovdašnjim. Isticanje jevrejske liste iz kakvih principijelnih razloga, bilo bi nerazumljivo u jednoj praktičnoj i politički zdravoj sredini, kao što je ova. Njihovo takovo učešće je proizvod prilika. Bilo bi više nego komično reći, da je to jedna solidarno sračunata kombinacija jevrejskih birača. I pre trideset

DR. ISAK ALTARAC — NEW YORK:

Antisemitizam u Americi

Da ima antisemitizma u Americi, ne sumnja nitko, tko razmatra prilike i razmišlja o razlozima odnošaja ljudi u američkom društvu. Svakome Jevreju i izvan Amerike biće od interesa, da sam razumije onaj posebni mentalitet Amerike, u kojoj živi golemi broj Jevreja. Predajem ovaj članak javnosti iz toga razloga, jer mislim, da je aktualna i faktična informacija najbolje sredstvo za stvaranje objektivnih sudova.

Ne može se o psihi Amerikanaca reći, da ona mrzi jevrejski narod kao takav, nego su Amerikancu mnogi jevrejski tipovi lično neugodni, antropološki, jer rasa budi osjećaj njegove različitosti i napokon, last non least, jevrejski aktivni duh na putu je njegovoj vlastitoj težnji za mirnijom udobnosti.

Mnogo se u zadnje vrijeme i govori i piše o t. zv. »nordijskoj rasi«, ili na američku: »Nordici«. Ovaj je pojam, kako objektivni socijolozi tvrde, stvoren namjerice zato, da se tačno odrede granice između t. zv. anglosaskih plemena i svih drugih, bilo azijskih, semitskih ili slavenskih elemenata. Ovaj nordijski ili stopostotni čisti Amerikanac zazire od svega, što ga antropološki, socijološki ili moralno podsjeća na jednu drugu rasu, osim one čisto sjeverne grane, ili kako ju je Niče nazvao »die blonde Bestie«.

Najjasnije se izražava taj nordijski stav na američkim univerzama, kako među profesorima tako i među studentima. Po anglosaskom shvaćanju sport i uopće fizička kultura je karakteristika mladosti, snage i džentlmena. Jevrejska mladež na univerzama, kolikogod sudjeluje gotovo na svim poljima sporta, ipak ne zanemaruje duševnu stranu i znanstvenu svrhu jedne velike institucije, kao što je univerza. Rezultat je, da su razmjerno Jevreji uvijek oni, koji posavršavaju svoje nauke na vrijeme, koji su prvi u klinikama, laboratorijima i seminarima. Da se sa strane nordijske uprave univerze stane tome na put, uvedeni su na univerzama t. zv. »intelligence tests«, što bi otprilike značilo ili trebalo da znači: objektivno mjerenje inteligencije. Pri ulasku u univerzu, na mnogim od tih viših škola, zahtijeva se od novih brucosa, da odgovore na sva pitanja jednog već pripravljenog štampanog arka. Ti se odgovori onda po jednoj zasebnoj komisiji »tačno« ispitaju i ako većina u komisiji odluči, da jedan kandidat nema dovoljno procenata znanja, morala i socijalnosti, student nije primljen u tu univerzu. To je bio najbolji i najmanje sumnjiv način, da se na mnogim univerzama stvori jedan numerus klauzus za Jevreje. Prirodni je rezultat bio, da su jevrejski mladići i djevojke otišli u takve univerze, koje su manje više radi svoga objektivnog gledišta primale sve rase bez razlike. Na nekima od tih univerza imade katkada preko 50% jevrejskih studenata. Na ovakove institucije dižu anglosaski Amerikanci graju i galamu,

U javnom društvenom životu urodjeni Amerikanci stvoriše novi ideal amerikanizma. U trgovini obično krive Jevreje, kao skrupulozne bankire, komercijalne liberalce, predstavnike neograničene konkurencije. Po njihovu mišljenju, Amerika ne teži za liberalnim metodama u ekonomiji, nego za zaštitom vlastite industrije i agrikulture, a na prvom mjestu za stvaranjem velikih nacionalnih trustova i stvaranjem akumuliranog kapitala. Najizrazitiji tip te vrste ekonomskog antisemitizma i ujedno najopasnija forma je fordizam. Opasnost leži u tome, što se Ford u svim svojim ili barem po njemu financiranim obligacijama sakriva pod nekim tmurnim, konfuznim filozofsko-religijskim industrijalizmom. On tvrdi, da je internacionalno bankarstvo u rukama Jevreja, da je ideal Jevreja aristokratsko razlikovanje i izoliranje, nadalje, da se Jevrej nikako ne može potpuno stopiti i asimilirati sa svojom okolicom, pa da je uslijed toga demokratski duh Amerike u najvećoj opasnosti.

Dobri posmatrači pravih razloga novih ograničenja u useljavanju tvrde i dokazuju, da su sve te zakonske zapreke bile manje više stvorene, da se stane na put useljavanju Jevreja iz istočnih krajeva. Američka okolica doživljava naime jednu tipičnu činjenicu kod svih jevrejskih emigranata, a to je, da se svaki jevrejski emigrant vrlo lako snalazi socijalno u okolini, jer se pridružuje stvorenim velikim jevrejskim organizacijama. Najveće filantropske organizacije ili su posve u rukama Jevreja, ili ih je kakav jevrejski socijalni vođa i radnik stvorio. Ideal Amerikanaca bio bi, da se jevrejska masa isto kao i masa drugih naroda, čim stupi na obalu Amerike, baci na trg, tako da poslodavci mogu lakše naći radnu snagu. Mjesto toga oni opažaju, kako najveći dio Jevreja dolazi već sa nekom određenom svrhom i da se brzo snalazi među svojim sunarodnjacima i to uslijed one velike krvne i porodične veze između američkih i evropskih Jevreja.

U privatnom životu Amerikanac nalazi mnogošta, da mrzi na Jevreje. Ovo su otprilike optužbe protiv jevrejske rase: da na svim željeznicama, tramvajima, podzemnim i nadzemnim vlakovima obično ne mare za ljude u okolini, nego se guraju naprijed, pa ne će ni za volju dama napustiti svoja mjesta; da u svim socijalnim organizacijama traže najbolja, najodgovornija i najistaknutija mjesta; da se separišu u posebnim dijelovima velikih gradova; da jevrejske žene upadno pokazuju svoju luksurioznost; da okupiraju sva najbolja ljetovališta; da preglasno svuda govore; da su parveniji; a naročito ne može Amerikanac da trpi, da se mnogo Jevreja hrani bogatijom hranom i već iz daljine bježi ako miriše haringu, punjenu ribu i kisele krastavce. Ima još mnogo smiješnih predrasuda, a u glavnom svi su ti prigovori karakteristični po tome, što Amerikanac ne će da bude pomućen u svojoj udobnosti,

Jedan znak zdravog političkog vaspitanja naših Jevreja ogleda se i u tome, što oni dvoje svoje učešće u strankama od svog jevrejskog internog rada. Kod nas bi bilo neosnovano gledište, da je inkompatibilno biti cionista (vođa cionista) i u isto vreme ugledan član koje partije. Kod izbora svaki radi za svoju stranku, ne unoseći kakvu jevrejsku parolu. Kad se pomene jevrejski rad, to se čini, da se istakne ličnost. Ne može da se preporučiti jevrejski kandidat, a da se ne istaknu njegove zasluge kao jevrejskog javnog radnika. Naravno, u izbornoj borbi, kod strasnih jevrejskih agitatora, tu i tamo, može biti i malo žestine, koja oštiri reč za protivnika Jevrejina, koja deplasirana sumnja. Izbori su uvek izbori. Ali je bitno, da su interni život njihov kao jevrejske zajednice i njihovo učešće u politici dvije odvojene sfere. Prva sfera je stvar celine. Ona druga je stvar pojedinaca, njihovog ubedjenja, ličnog interesa.

Jevrejski kandidat na listama bilo radikalne ili demokratske stranke, — da apstrahujemo lokalne izbore za opštinu, — vezani su uvek za Beograd, kao izbornu jedinicu. Nijedna od ovih partija ne kandiduje prilikom poslaničkih izbora, koga od svojih uglednih članova, beogradskog Jevrejina, u drugom kom mestu van Beograda, gde bi pošao i autoritetom, stranke, bez obzira na broj jevrejskih kuglica. Ima jevrejskih imena u redovima ovih stranaka, koja bi bez sumnje činila svaku čast parlamentu i mnogu uslugu stranci. I premda ima razloga političko-tehničke prirode, koji objašnjavaju takvo stanje, ova se činjenica javlja ipak kao neka anomalija.

navikama i običajima koje on drži najboljima.

Sirenje organizacije k-u-k-l-u-x-k-l-a-n nije ništa drugo nego izrazito isticanje tih stopostotno čistih američkih karakteristika sa ciljem, da se sve nemilosrdno ruši i ništi, što je drukčije i različnije i tuđe anglosaskoj duši.

U politici Amerikanac predbacuje Jevrejima vodjama, da su previše radikalni, liberalni i internacionalni, dok je ideal jednoga Amerikanca ipak nacionalni američki patriotizam, koji će napisati na zastavu: America First. Ovakva se politička filozofija najbolje karakteriše američkim principom »Monroe doctrine«, po kome se bitno tvrdi, da se Amerika nikada ne smije da miješa u politiku drugih naroda, kao što i, obratno, nijedna druga zemlja ne smije da se miješa u američke prilike.

Jevreji su u literaturi zadnjih godina zauzeli lijepo mjesto. Novele i drame jevrejskih pisaca ističu se dubokom analizom, ispitivanjem najviših ljudskih problema i svojom najmodernijom psihologijom. Amerikanac je naprotiv naučio u svome odgoju i razvoju, da se u životu moraju osjećati, emocije i temperament kontrolisati i prikrivati, a ponajviše, da se o odnošaju spolova ne može previše i prejasno govoriti. Psihoanaliza kao metoda za istraživanje ljudskih nagona je za Amerikanca jevrejska znanost, koju on nazivlje nemoralnom. Kubizam i futurizam u umjetnosti moraju po njegovom shvaćanju biti jevrejskog porijetla, jer ruše stare utvrdjene forme. Uistinu radi tih istih temperamentnih i sličnih nagonskih navika, Amerikanac ne može da trpi Talijana, Crnca i Slavena. Njemu su svi ti tipovi nešto previše živahni, previše jasni u svojim odnošajima prema životu, previše veseli, živahni i glasni, a njegov anglosaski mentalitet bi najradije potisnuo i ugušio sve te primitivne ljudske instinkte. Radi vlastite nesposobnosti da se baci sam u krilo jednostavnog prirodnog života, on nerado gleda kako se jevrejski narod optimistički nauživava života, a ne vidi, da on sam traži sredstva otrovnih pića, divljih plesova i podzemnih birtija, jer je tipična za Nordike konfliktna hipokrizija.

Još na jednom polju ne može Amerikanac staroga kova i prasjedilačkih prava oprostiti Jevrejima, a to je na polju religije. Amerikanac je u tom pogledu vrlo osjetljiv. On je donio sa sobom u novi svijet neki ortodoksn puritanizam, koji se u njihovim krugovima nazivlje fundamentalizmom. Ovi Amerikanci sasvim nepromjenljivo i temeljito t. j. fundamentalno vjeruju u Novi Zavjet, pa predbacuju Jevrejima i dvije stvari: da ne ostaju u granicama Starog Zavjeta, i da se previše miješaju u teološka pitanja Novoga Zavjeta. On vidi najveću opasnost u tome, što se neki rabin prijateljski u organizacijama sastaju sa kršćanskim svećenicima, da hram i crkva priredjuju zajedno sastanke i zabave, a ponajviše zamjera nekim liberalnim rabinima, terribile dictu, da u svojim propovijedima previše uzimaju Isusa kao predmet diskusije. Da Jevrej u svome liberalizmu zauzima stanovište, da je najbolja religija praktični moral i etičko djelovanje u svakidaniem životu, to je jedno tuđe naziranje za anglosaskog Amerikanca, koji u religiji ipak gleda jedno više stanovište božanske organizacije svijeta.

*

Temu o američkom antisemitizmu teško je iscrpsti. Antisemitizam je u Americi u svojim začecima i teško je predvidjeti kakve i koje će dimenzije zauzeti.

OGLAS:

M. ILIĆ I GAŠPARAC

agencija za promet nekretninama

zadržaj svoje stare poslovne prostorije Petrinjska 3.

Telefon 19—97.

u kojima i nadalje uređuje.

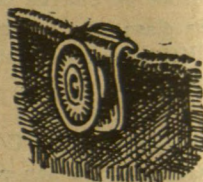
NAJNOVIJE!

„MUNJA“
patentni gumb

Promenljiv za svako odijelo

Šivanje gumbi nije više potrebno, trganje sa korijenom i oštećivanje dijelova sukna je isključeno.

Dobiva se u svim strukovnim trgovinama

Generalno zastupstvo za Jugoslaviju:

„NOVITAS“ Zagreb, Predovičeva 23

Cijenjenim damama na znanje

Na 5. augusta otvoren je jedan prvoklasni modni salon haljina za dame, te se preporuča za izradu od najelegantnijeg engleskog Modni salon haljina za dame Zagreb, Jelačićev trg br. 6. Chic Parisiene k, d. kostima do najjednostavnije kućne haljine; izradba solidna i cijene umjerene Mezanin — — — Telefon 11-21.

BERNAT ERNST — NOVI SAD:

Teškoće u Palestini

Donosimo ovdje članak gosp. Bernata Ernsta, bivšega predsjednika žid. bogoštovne općine i jedne od najuglednijih židovskih ličnosti u Novom Sadu. Gosp. je Ernst, kako se vidi i iz njegovih riječi, i ako necijonista iskreni prijatelj izgradnje židovske domaje u Palestini. Nakon svojega povratka iz Palestine, gdje je stekao vjeru u ideju domaje u Erec Jisraelu, živo je prionuo pomažanju njezine izgradnje, prije svega doprinoseći za Keren Hajesod i šireći u svom krugu ispravne spoznaje o Palestini. Slažemo se potpunoma s g. Ernstom, da valja prikazivati potpunu istinu, kako bi se bolje uzmoglo znati, gdje je i kolika je pomoć potrebna. Zaista je potreban jedinstven napon sviju snaga, dolazile one iz cionističkih ili necijonističkih redova, da se što prije i što bolje nadgrade čvrste osnove, koje danas već postoje u Palestini i imvrstu svakome. Želimo da riječi gosp. Ernsta naidju na vrijedan i potpun odjek.

U decembru prošle godine i u januaru ove oborio je dr. Wolfgang Weisl, stalni dopisnik bečke Neue Freie Presse, članak pod naslovom »Križa Palestini, krah u Tel Avivu«. Sadržaj toga članka svjedočuje potpunu pažnju. Dr. Weisl slovi kao bar poznavalac prilika u Palestini, pa već i to aprijed pobudjuje, da se njegove konstatacije i njegova zapažanja dobro odmjere i ne zabace kao nezastitljiva površnost, koja često prikazuje stvari ispravno. Po mom bi skromnom uvjerenju bilo skroz krivo i počinila bi se nepopravljiva greška, kad bi se prilike u Palestini neiskreno prikazivale prestance u najboljem i najljepšem svijetlu. Njogo je ispravnije, da se široka javnost uputi u istinu.

Ne valja tvrditi, da su prilike u Palestini najgorje, da djelo izgradnje svakoga dana naglo napreduje, da će se Zemlja doskoramoci da uzdržaje bez vanjske pomoći. Ovakove tvrdnje ne koriste, jer bi ideji židovske narodne domaje mogle otuditi povjerenje. Jer ako sve ide u redu, čemu sabirati i trošiti novac, praviti veliku propagandu, poticati, što sve to, ako ondje dolje sve toliko napreduje?

Ima dr. Weisl nažalost pravo: u Palestini vlada velika kriza i u interesu je svega, općenoga jevrejstva, da se bavi tim pitanjem, da ovaj problem ne bude kolikogod bio težak. Jer stvar je presudna. U meni se nakon moga povratka iz Palestine ne više učvršćavalo uvjerenje: za sve bi naš bio dobrosam neuspjeh započetoga djela i gradnje židovske domaje.

To djelo ne smije ni da zapne, a kamo li da se slomi!

Ovo pitanje ne može da bude preporno između cionista i necijonista. Ono, bolje reći njegovo rješavanje, zadaća je svega židovstva. Znamo, da biva na pr. u Poljskoj. Stanje je tamošnjih Židova nesnosno. Svima, koji teže da se izbave iz ovogoga jada, moramo svoriti i dati novu domaju. Zbog toga treba da bude moto: Židovska domaja mora da se izgradjuje.

Nije ovaj puta zгода da govorimo o pojedinih sredstvima i načinu, kako da se izgradnja bezbjedi. Čini mi se, da okvir svečanoga blagovjanskoga broja nije podesan za sve to. Skorom kom zgodom cij. će redakcija jamačno da mi u tome listu dađe prostora daljim mojim izvodima. Bio sam ovaj puta samo da kažem: sviju nas je dužnost i obaveza, da podupremo ono djelo, koje započeto stvaralačkim elanom, ali se ne vrši prestano jednakom snagom i jednakim tempom; treba da nam bude stalo do toga, da ovo djelo kako ne dodje u pitanje.

Mnogo citirani pozdrav Arapa glasi: »kad stigne preko moga praga, ulazi sreća u moju kuću«. Na pragu smo nove židovske godine: neka nekoga njega supi u tu godinu duh međusobnoga razumijevanja i sporazumijevanja, da ušavši u nju bude sreću.

Jedinstvo je potrebno, i samo jedinstvo može stvoriti židovsku domaju, izgradnja koje mora se obaviti. Svakoga je Židova dužnost, da radi njeno obezbjedjenje i unapredjenje.

JELENA S. DE MAJO — BEOGRAD:

Dečije oporavilište u Prčanju

((Rad i život oporavilišta »Karmel« julij i avgust 1926. god.)

Pored ostalih zadataka koje Jevrejsko Žensko Društvo iz Beograda već više od 50 godina vrši, osnovalo je pre pet godina i Ferijalni Odsek. Zadatak mu je, da šalje slabu decu da se oporave. Posle mnogo zauzimaljivosti i truda, posle jednog gigantskog rada Jevrejsko Žensko Društvo postizava svoj ideal, otvara vrata svojoj deci u sopstvenu kuću, Oporavilište »Karmel« na Jadranskom Primorju u Prčanju (Boka Kotorska) je dom Jevrejskog Ženskog Društva.

Uredjena čista i svetla kuća pored mora, puna sunca sa baštom zasadjenom limunovima, naranđama, vinovom lozom i voćem, sa divnim vidikom na Lovćen, 30. jula ove godine očekivala je već uredjena svoje prve laste, svoje mile goste, svoju decu. Ona su pohitala iz Beograda, Novog Sada, Skoplja i Sarajeva, da pored Mostara predju lepu Ivan planinu i spuste se na Herceg-Novj k moru. Tu je grupu sačekala gdja. Jovanka Farhi, uvela decu u ladju, koja ih je kroz Kotorski Zaliv dovela do njihovoga doma.

Kuća zabruja od umilnih dečijih glasova i ta velika kamena kuća sa 15 velikih spavaćih soba dobi dušu i ožive.

Toga dana doputovali su Vrhovni Rabin gosp. Dr. Isak Alkalaj sa gospodjom, predsednica sarajevskoga La Humanidada gdja. Ilka Bem, sa upravnom članicom gdjom. Katan. Iz Beograda su doputovale ove upravne članice: Lenči Isaković, Sara Koen, Matilda Baruh, Frida Melamed, Buna Anaš, a ranije su došle da uredje dom gdja. Jelena de Majo i Jovanka Farhi.

Sutradan, 1. jula, kuća je osvanula okićena vencima i zastavama. U ukrašenoj trpezariji oko 11 časova pre podne sakupili se predstavnici vlasti i pojedinih društava, sa predsednikom opštine i g. župnikom, da prisustvuju svečanom otvaranju doma. Vrhovni Rabin Dr. Isak Alkalaj posle molitve upućene Bogu, osveštava dom i blagosilja ga. U svome govoru je najviše istakao plemenitost i požrtvovanje ljudi, najlepšu crtu naše duše, koja podiže i pomaže slabe i nejakke. Predsednica Jelena de Majo pozdravila je goste, i zahvaljuje se svima onima, koji su radom i darom pomogli da se dom osnuje. Blagajnica gdja. Jovanka Farhi pročitala je izveštaj. Posle uzima reč predsednik opštine g. Verona, te pozdravlja društvo od strane opštine. Gospodin N. Luković, župnik, govori u ime meštana. Ističe važnost naše institucije po samo mesto i nada se, da će ona roprineti da se vrate dani blagostanja, koji su nekad vladali u Boci, a naročito u mešu Prčanju. Tada se gosti razilaze, da pregledaju dom.

Polazeći od prizemlja, gde se nalaze prostrane trpezarije, kancelarija, čitaonica i kuhne zastaju pri svakom koraku i dive se. Čitaju imena naših dobrotvora, koja su zlatnim slovima urezana na dvema velikim mermernim pločama.

U čitaonici zastaju pred još jednom manjom pločom, na kojoj je urezan dan osvećenja doma sa imenima: Vrhovnog Rabinera, koji je osvetio dom, i upravni članica, koje su dom osnovala.

Lepe bele kamene stepenice vode na spratove. Kuća ima tri sprata sa 15 velikih spavaćih soba. U tim sobama rasporedjeno je 60 postelja, u kojima deca spavaju. Postelje su čiste i udodne, sobe pune svetlosti i sunca. Na svakom spratu spava po jedna učiteljica, a u svakoj sobi po jedna starija sestra, koja se brine o mlađjoj deci. Svaki sprat ima prostorije za umivanje zasebno. Na drugome spratu nalazi se jedna soba odredjena za ambulantu sa ručnom apotekom.

Pored svake postelje nalazi se jedan noćni ormarić i jedna stolica, sve belo. Na dnu postelje pričvršćena je platnena kesa, u kojoj deca drže spavačice, češalj, četke za zube i druge potrebne sitnice. Na vratima pri ulasku u sobu zakucana je mezusa, a unutra, na jednom kartonu, vidi se ispisani inventar soba, a na drugom imena dece, koja spavaju u toj sobi. Gosti razdragani i zadovoljni silaze dole u baštu i na livadu da vide kako se deca bezbrižno i veselo igraju.

Po propisanom redu, koji je istaknut dole u trpezariji, deca ustaju između 6½—7 časova, od 10—12 idu na kupanje i sunčanje, od 1—4 odmaraju se u svojim sobama, od 4—7 igraju se, pišu pisma, vozažu se na čamcu i čine izlete, a u 9 časova idu na spavanje. Deca dobijaju 5 obroka dnevno, i to u 7½, 10, 13, 4 i 7½. Hrana je zdrava, jaka i dovoljna. Svakoga dana dobijaju mleko, masla, meda, variva i mesa, voća ili testa.

Hrana je strogo ritualna.

Upravu doma sačinjavaju dve upravne članice, dve učiteljice i upraviteljica. Svaka od njih ima svoj delokrug rada, a sve se tačno pridržavaju utvrđenog reda.

Dežurne Upravne članice su najveću pažnju poklonile ishrani dece. One kao prave majke dele deci hranu i paze da svako dete ne samo pojedje

svoj obrok, nego da dobije i po drugi put. Za vreme ručka i večere deca se mole Bogu. I ako su deca iz raznih mesta, ona se brzo snadju i zavole se. Deca osećaju da su jedno, vezuju ih isti običaji, i isti jezik, nalaze se medju svojim, u sopstvenoj kući.

Iz Beograda je kroz Oporavilište prošlo 74 dece i to 68 u samome domu, a 6 njih je spavalo privatno, a hranila se u domu. Za tu decu je plaćao Ferijalni Odsek Jevrejskog Ženskog Društva, stvarno režijske troškove 800 dinara mesečno, putovanje je platilo Ministarstvo Socijalne Politike.

Iz Sarajeva je prošlo 42 deteta. Za 32 deteta platilo je Jevrejsko Gospojinsko Društvo La Humanidad, a za njih 10 platilo je Jevrejsko Gospojinsko Aškenasko Društvo. Iz Skoplja su bila dva deteta, pitomci Jevrejskog Ženskog Društva iz Skoplja i 2 deteta iz Novoga Sada, pitomci Jevrejske Ženske Zadruga.

Upravne članice vodile su statistiku dece. Svako dete imalo je svoju rubriku, u koju se zavedilo koliko je staro, od čega boluje, ko se o njemu brine, koliko je težilo kad je došlo i koliko kad je pošlo iz doma.

Po Naredbi Ministra Narodnog Zdravlja, lekar je pregledao svu decu i našao je, da su malokrvna i slabo hranjena. Ni jedno dete koje ima ma kakvu zaraznu bolest, ne prima se u dom.

Kad su deca pošla kući, ponovo ih je lekar pregledao i pored toga što su se deca kupala, sunčala i dosta kretala, svako je dete dobilo 1—3 kilograma u težini, i tako se osvežila i pocrnela od sunca, da ih je milina bilo pogledati.

Prijatno je kad se deca igraju na livadi, svaka je grupa za sebe simpatična.

Divno je posmatrati kad se kupaju, i posle jednog kupanja, izvale se u plićaku, pruže ruke i noge i veselo viču: »ja već umem plivati«.

Oporavilište u Prčanju

(X gdja. de Majo, X X gosp. Vrhovni Rabin)

Bilo je prvih dana i dirljivih momenata, kad vidite, koliko su neka deca željna hrane. Medju njima je bilo dece, koja nisu nikad legla u postelju, i sa nevericom pitala: »hoću li ja zaista ovde spavati?«

Blaženi su bili kad dodje red da se provozaju čamcem. Čim se čamac odmakne od obale, zabruji pesma.

Posle večere od 8—9 časova deca su se šetala pred kućom pored mora. Ako je po nekad bila kiša, tada su ostala u trpezariji. Deca se odmah snadju, pevaju, recituju, igraju društvene igre i vreme prodje brzo i ugodno.

Dežurne članice su svu decu materinski negovale i volele. Na tome blagorodnom poslu odlikovale su se gdje: Jovanka Farhi, Sara Š. Koen, Matilda Baruh, Regina Alar i Fani Koen.

Gospodje su obratile pažnju ne samo na telesno jačanje no i na oplemenjavanje duše, i na međusobnu ljubav. Tako kad su se deca u Sarajevu rastajala, bilo je i ljubljenja, plača i zakletve, da će iduće godine opet biti zajedno.

To je u kratkim potezima iznešen dvomesečni život i rad u Oporavilištu »Karmel«. Iduće godine iskoristiće se tri meseca.

Mi koje smo provele to vreme sa decom, srodile smo se sa njima, i danas nam ona ne dostaju. Često se u mislima vraćamo na njih, na njihove pesme i reči.

Svi oni, koji su doprineli da se taj dom ostvari, osetiće sreću, jer je taj dom dao jedan pozitivan rezultat. A od pravilnog dečijeg vaspitanja u društvenom i telesnom pravcu zavisi preporodnjaj cele naše zajednice. A taj uspeh daće i drugim institucijama podsireka, da rade za dobro nas sviju.

METALOKEMIKA D. D.

za kemičke i rudarske proizvode

ZAGREB, Strossmayerova 6.

BEOGRAD, Kralja Petra ul. 62.

Telef. Metalokemika. Telefon interurban 16—11.
Kemičke i željezne polufabrikate. — Kovine i sve kovinske legure. — Kemičarije osobito. — MODRA GALICA.

Pogromi

Atentat na ukrajinskoga hetmana Petljuru podsjetio je opet sav civilizovani svijet na grozote iz prvih godina iz rata. Donosimo ovdje izvadak iz knjige jedne nežidovke, socijalne revolucionarke, koja je u Kijevu doživjela pogrome, vezane uz ime generala Denjkinina, koji je pomognut naročito sa engleske strane vojevao u Ukrajini protiv boljševika. Knjiga je skup uspomena iz toga doba a nosi ime »Atentati na Eichhorna i Denjkinina«.

Irina Kachovskaja bila je aktivna socijalna revolucionarka pa bi se gotovo i s pravom očekivala jednostranost. Ali i ovaj ovdje objelodanjen izvadak o pogromima pokazuje koliko ta žena može da orta događaje bez pristrane tendence, i s veoma uvjerljivom stvarnošću.

Ovom smo izvanku iz knjige Irine Kachovskaje dali prednost pred raznim prikazima pogroma Petljurinih banda, jer trijezno i bez ikakove demagogije prikazuje naročito snažno atmosferu iz onih strašnih dana.

I.

Sva elegantna publika, koja se za vrijeme boljševičke vlasti nije bila usudila da pojavi, nahrupila je na ulicu. Jedan je grlio drugoga, brisale se suze međusobno, ljudi se krstili. Crkveni zvonovi zvonjahu neprestano i bučno i, površeno posmotren, grad se doimao u toj prekrasnoj jeseni, kao da se u njemu slavi velika radosna slava. Slabo samosvijesni gradski proletarijat i mali građani, koji su od svega toga shvatili jedino, da su boljševici otišli i da će sad pojeftiniti kruh, pridružili se općoj radosti. Kao i juče i danas slavili se osloboditelji a »Židovi« proklinjali, kod čega se činilo, da u toj riječi imade čitavo more mržnje.

Novi vlastodršci nijesu se ni za mrvu bili odrekli svojih uobičajenih metoda, pa su odmah nakon dolaska započeli s agitacijom pogroma. Oko dva sata poslije podne odmicala se Kreščatikom strahotna povorka. U kočiji nekoj vozaču grozno iznakažene Židove, muževe i žene, polagano ispred bijesnog mnoštva, što se bilo zbio na taraci za pješake, na kojoj ih je vojnički kordon jedva mogao da zadržaje. Sa kola dopirahu uzvici straha i pokličići za pomoć, što razdirahu srca: »Zašto? što sam vam učinila? Zato, što sam Židovka!«, vikala je mlada dobro odjevena žena; njena elegantna haljina visjela je sva razderana u prnje; tri kozaka, što stajahu na ulaznicama kočije, nastojahu da joj tupom stranom sablje zatvore usta. Posvuda zvonjava, cvijeće i glazba. Prozori mrtvačnice što gledaju na Fundulevskaju, otvoriše se; nesnosan smrad od lješina okužuje nekoliko gradskih četvrti; špicli, što se spretno vrte među publikom, šapću: »Ovdje gnjiju žrtve boljševika«. Došla kola natovarena lješinama ubijenih Židova. Velika gomila ljudi slijedi kola kroz otvorenu kapiju anatomskog instituta. U velikoj dvorani naslagane su do zidova lješine kao što se slaže drvo. Među ovima ima mnogih, koji su ustrijeljeni, ali i onih, koji su slučajno u tim burnim danima nadjeni mrtvi po ulicama; lješine nepoznatih. Sve se to podmeće boljševicima. Pred mnoštvom u kojem ima ponajviše žena, drži neki muškarac, što se postavio pred hrpu lješina, histerički govor.

Hodočašćenje do Čeke u Katarinskoj i Levačevskoj ulici počinje rano izjutra. Trajalo je nekoliko dana. Čeke je bila u istim zgradama gdje su Eichhorn i Skoropadskij smjestili svoj glavni stan. Inostrani novinari . . . tako zvani »intelektualci« s fotoaparatima . . . jednostavni narod . . . naokolo plač i zavijanje. Za nuždu s nešto zemlje zasipane lješine iskopavaju se; ljudi raspoznavaju svoje rođake ili znance. Neka majka s poluludim izričajem lica traži svoga sina. Lješine, lješine bez kraja. Na nekom smetištu ondje leži za uzmarka ubijeni stražar Čeke — Židov. Otvoriše vrata od podruma. Posvuda lokve krvi, razbijene boce, ostaci cigareta. I sve se ovo drugoga dana u stotinama fotografija po raznim izlozima prikazivalo publici, koja je zurila u te slike. Atmosfera je puna nevolje. Svatko se boji da izrekne ma i jednu riječ, da načini suvišnu kretanju. Jedan sumnjiči drugoga, svatko uhadjja svoga blišnjega. »Eto — Roza — čekistkinja! Svojom rukom odapinjala je kuršum u pohvatane«, povikne netko iz naroda i za tren oka skupilo se oko nje strašno klupko urlajućih ljudi; ne znam šta se dalje dogodilo s Rozom. Očevici lutaju gradom i pričaju i pretjeruju; posvuda histerični, grčeviti plač. Do večeri narednoga dana obratio se grad u mjesto, u kome se razulario golem antisemitski vihor. Kinematografi se opet otvaraju i nadasve uzbudjena publika vidja na platnu fantastične slike o mučilištima. Špicli prodriješe namah u sve životne pore, svojevoljna špijunaža i njuškanje rastrovaše odnose ljudi tako, te je sav život zadobio lice i sadržinu bolesti i muke.

Svakoga dana moram da malenom željeznicom odlazim u Svjatošino. Posvema bolesna stizavam onamo, tako djeluju na me strahotni razgovori o krvi, koje moram da slušam na putu. U svim četvrtima i predgrađima gdje su vile, već su se desili krvavi protužidovski pogromi. Stanovnici vila i seljaci, što iz sela dovoze mlijeko u grad, a putuju istim tim malenom vozom, ne mogu da se dovoljno

napričaju govoreći o svim događajima, pa unisono proklinju Židove i sazivaju sve kazne neba na taj narod . . . Sama šutnja i izričaj lica mogu da budu sumnjivi susjedu u vozu; čuju se sumnjiva šaputanja i lukava pitanja.

U gradu vlada »tihi pogrom«, koji se doduše još ne izrodjuje elementarno, koji se još suzdržava u nekim granicama — hvala preostatku ljudskošća osjećanja usprkos svoj provokaciji. Danju može da se vidi nekoliko puta, gdje Kozaci biju Židove, koji su bili neoprezni pa izašli na ulicu; odvlače ih nekuda, a onda ih ostavljaju sve zalivene krvlju, da leže gdje god na ulici ili u dvorištu. Novine registri- raju dnevno 60 do 70 osoba židovskošća porijetla, koje su ubijene a da se nezna kako. Naši Židovski drugovi ostaju kod kuće i mi im pribavljamo hranu. Posvema je jasno, da u našem partajskom radu i u borbi ne mogu učestvovati; kod prve zgode morat će da odu iz Kijeva u Harkov ili u Odesu, gdje se ništa ne čuje o pogromima. Medjutim se zasada ne može ni iz kuće. Vlakovi kreću veoma neredovito. Vozne karte izdavaju se samo na temelju policijske potvrde. Uspjelo nam je nabaviti ovakova uvjerenja, ali sve kad je čovjek već i u vlaku, nije sigurno, da će doći na cilj. Jedna družica, koja je bila putovala u Harkov, pisala nam je odanle poslaviši nam pismo po nekom pouzdanom putniku: »Ne putujte zaboga! Moja je kosa osijedila, tako sam stigla u Harkov radgrozota, koji sam morala da gledam na putu. »Crne stotine« bijesne naročito u vlakovima. Putnike sile da govore »Oče naš«, ili ih sile da kažu nekoliko ruskih riječi, koje teško izgovaraju osobe sa židovskim izgovorom. Koja otkriju, da je Židov, muče nemilosrdno i bacaju iz jurećeg voza. Putnici su na svim linijama, koje vode u Kijev, vidjeli lješine ovakovih jadnika«. U gradu samom naročito trpe četvrti i predgrađa, u kojima ima više židovskošća pučanstva; svakoga dana može da se — i koliko često — vidi krvava igra. Jedan naročito strašan slučaj zapiljio mi se duboko u memoriju. Vozila sam se zajedno s jednim drugom u Slujavku; nešto prtljage spremali smo kod jedne aktivne i spremne maksimalistkinje. Sunce je zalazilo. Kad smo se izvezli, zamijetili smo, da je ulica, kojom smo trebali da prodjemo napadno prazna. Daleko naprijed vidjale su se oštre silhuete kozaka na konjima kao crne pjege na crvenom nebu. Udarali su svojim sabljama po nečemu, što je ležalo na tlu. Moradosmo se provesti pored njih. Kad smo stigli bliže, ustala ljudska figura sa tla i prišla nam nesigurnim ali brzim korakom. Bio je stari Židov u dugačkom kaftanu i s pajesima. Preko čitavog lica otega se krvav zarez sablje. Prsa mu bijahu sva obiljena krvlju. Zaklinjući pogledao nas je pogledom punim nade. Možda smo ipak ljudi, možda ćemo ga braniti i pomoći mu: okrenusmo se, kočijaš proveze mimo njega. Židov podje u istom smjeru u grad — jamačno hoće kući; kozaci ga slijede za korak; ručaju mu se i smiju i sigraju se s njim kao mačka s mišem; pjena im je na ustima, a oči, nabuhle krvlju, gledaju pijano. Židov se umirio i ide na taracu za pješake. Deset minuta kasnije — prtljagu smo bili već pohranili — provezli smo se istim putem u istim kolima. Pred nekom malenom kućicom s tri prozora, nad kojom visi napola odbijeni cimer postolara, stoje oni isti kozaci na konjima u polukrugu. Jedan od njih razbija nagajkom sva stakla na prozoru. Narod na drugoj strani ulice stoji gledajući sve to s gromom. Židov je jamačno htio da se od kozaka skloni u svoju kuću, pa je sad obsjedaju kao spilju divlje zvijeri. Oprostih se od druga i udjoh na stajalištu u željeznicu, što vozi u Svjatošino. Treći puta moram da prodjem istim mjestom. Pred očima titra mi slika kao u panorami. Ulica leži dublje od nasipa, na kojem je pruža malene željeznice; s prozora u kupeju može se dovoljno jasno vidjeti ponutrica kućice. Čista malena soba, u sredini stolnjakom pokriveni stol; dvoje djece, možda od kojih pet do šest godina, plaču i čupkaju nervozno stolnjak na stolu. U kutu naslonjena do zida lomi ruke žena. Na podu leži isti onaj starac, a kozak mu čeprka sabljom u vratu; koljeno mu je upro u prsa . . . U prvim danima Denjkinove okupacije bili smo toliko smljavljeni svim tim dojmovima i bilo je toliko teško, da se privikneš i akomodiraš, te smo nastojali, da što manje izlazimo iz kuće, da se gdje ne odamo uzvikom ogorčenja ili čak kojim pogledom; uprli smo se, da našim židovskim drugovima nabavimo potrebna uvjerenja za put i otrov, koji smo svi, za svaki slučaj, htjeli da imamo uza se.

II.

Nakon tri dana potisnuti su boljševici iz grada. Polagano dogmizava u grad ranije protjerana i ogorčena »stara vlada«. Prvi gospodar grada je škuro sa svojom bandom »vukova«. (Nisam mogla tačno ustanoviti, jesu li to uistinu bile škurove bande. Često su se samo tako nazivale, pa ih je kijevsko pučanstvo držalo škurovcima). Činilo se da im je grad bio namjerice predan, da ga opljačkaju. Bez ijednoga tračka čovještva, divlji i sasvim oživotinjeli, bacili se škurovci, koji su jamačno osjećali da je vlast iz

njih, na svoje djelo . . . Stvar počinje jurišanjem na židovske radnje na Kreščatiku, sitnim razbojstvima i tučnjavama na trgovima i u židovskim četvrtima. Podveče započeo je pogrom u svoj svojoj strahoti. Preko dana velika se masa držala nekud po strani, još nijesu strasti razjarene. Ovo sistematsko, planirano, nevjerovatno strašno nasilje i svu otimačim vrše vojnici pod vodstvom časnika. Jedva se spustio suton i zabrenčale teretni automobili, jedan za drugim, polazeći »na operaciju«. Grad je podijeljen u rajone, a ulice u četvrti. Dahteci ustavljaju se automobili pred zatranim kapijama; 20 do 30 naoružanih silaze; počesto su — ne znam zašto — imali maske na licu. Ponajprije zvone, iza toga se udara, a nakraju se bez velike muke razvaljuju barikade. Banda provaljuje u dvorište. Počinje se u donjim spratovima; vrata se razvaljuju kundacima, sve se razbija, otima, pljačka, tuče; malenoj djeci skidaju košulje i cipele s tijela. Rusi, koji su primili Židove u zaklon, jednako stradavaju. U kući se čuje razbijanje stakla, vika, zavijanje. Usred tišine terorizovanoga grada, u noćnoj tami stenje i urla kolos od pet do šest spratova, ponajprije glasno, očajno, histerički, a onda sve slabije i tiše. Teretni auto natovaruje se koječim otetim i kao gad, što se napuno krvlju, odilazi zujeći. Drhteći očekuje slijedeća kuća, kad će da dodje na red. Nemoćni ljudi sliježu na otvorenim prozorima, odakle dopire stenjanje i zujanje . . . Je li kuća br. 20; morat će onda u kući br. 16, čekati najmanje još jedan sat dok prodje kuća br. 18. Nema mogućnosti, da pobjegne nekuda ili da se sakrije gdje god; svaki je u svojoj kutu kao zarobljen; ne može se nikako nadati, da će biti pošteđen. Mi, t. j. M. S., Marusja (ljevičarska socijalna revolucionarka, koja ne spada u našu grupu), Stasj sa svojom ženom i ja sjedili smo stisnuti u sobi jedne kuće, u kojoj stanuju isključivo Židovi. Na vratima je moja posjetnica s posvud ruskim imenom. U naš stan, t. j. pod rusku zaštitu dolaze susjedi; žene dovlače svoje čajnike i haljine, jer se nadaju, da će ih ovako spasiti. Prisluskujemo na prozoru; negdje sasvim blizu brenča automobil. Iz susjedne kuće dopire krič. Ljudi se stižu jedan do drugoga; plaču i zaklinju; nadasve napeto ubo živa fantazija hvataju pojedine riječi i pokličiće odanle. Gromovni udarci kundaka na kapiji, prostačka vika, daske na vratima prašču, kletve, topot po stepenicama, opet udarci kundaka, neka se vrata provališe; prestrašeni zov što zaklinje; divlja deranja, smijeh, sve sprat po sprat i sad će doći reći i na nas. Stojim pokraj Stasje do vratiju; prisluskujemo. Čitaju moje ime na posjetnici. Udaraju. »Nijesmo banditi, gospodjice, ruski smo oficiri. Molim otvorite!« Sve stubište puno je naoružanih ljudi. Jedni imaju modre naočari, drugi povezaše bašlike sasvim uz glavu. Imadu štapove u rukama. Svu ruku osvjetljava krnjadak svijeće u ruci časnika, koji se duboko klanja i svoj govor kitit obilatim francuskim mrvicama. Dugo smo razgovarali s njime. Stasidu. Izvinjavaju se, što su smetali i žele nam labu noć . . . Jedva što su se preplašeni ljudi, što su se k nama sklonili, smirili i polijegali, uznemirimo glasno kucanje na vratima. Jamačno je vratarka žena odala, da se u nas nalaze Židovi, pa su se vratili. Sad je sve izgubljeno. Vratarka je bijesna žena, koja može strašno da kune, a svakoga Židov koji joj osmeti dvorište ili dolazi nešto kasnije kući, kad je već kapija zatvorena, nazivlje boljševikom prijetila se da će sve odati. Svi su stanari drhtali pred njom. Izgubili smo svu nadu i otvorili vrata; zaista bila je vratarka, ali je došla sama i nije bila ista, ona otprije. Zagrlila je i izljubila sve ukućane i ispričala strahote pogromlija u kući. A onda otišla. Bili smo vanredno iznenadjeni.

Od rana jutra susrećeš ranjene žene i djecu gdje prolaze u dugačkim redovima ulicom; hoće u ambulatorije, da povežu rane. Plačući pričaju znatno o strahoti prošle noći. Pogrom traje nekoliko dana. Ljudi bježe iz još neopljačkanih četvrti, druge, gdje su pogromlije već obavili svoj posao, traže sklonište u Rusa . . . Postepeno vraćao se život zatim u raniju kolotečinu . . . U Kijevu popustiše pogromi, ali se nastavljaju uz željezničku liniju i u malenim selima. Naročito strašni su pogromi Fastovu — ovdje je bilo osam ili devet pogroma u redom. Ljude sasjekoše, strijeljahu vješahu, palili žive, čitave porodice na lomačama od nagomilano pokušava. Jer Kijev, pored svega, najmanje opasno dolaze bjezgunci ovamo kao bujica . . .

SOVJETSKA VLADA STAVLJA SCHWARZBARTHOVO BRANITELJU NA RASPOLOŽENJE ARHIV O POGROMIMA

Paris, 31. augusta (JTA). U Moskvi boravi branitelj Schwarzbartha, pariški odvjetnik Henry Torres. Gosp. Torres javio je brzojavno svome uredu u Parizu, da mu je sovjetska vlada stavila na raspoloženje čitav arhiv, u kome je sakupljen materijal o protužidovskim pogromima. G. Torres ostao je Moskvi deset dana da prošudira potreban materijal, specijalno o pogromima u Ukrajini.

IZ REDAKCIJE. Zbog blagdana izlazi »Židov« ovaj broj kao dvobroj. Naredni broj izlazi u srijedu 22. septembra. Uredništvo »Židov«.

Keren Kayemeth Leisrael

Dvadesetipet godina rada

R jubileju KKL

Stojimo na pragu jubilarne godine Keren Kayemet Leisraela. 18. teveta 5687. (23. decembra 1926.) navršit će se 25 godina otkako je na petome cijonističkom kongresu u Bazelu zaključen osnutak Keren Kayemet Leisraela. I od onda do danas, u razmjerno kratko vrijeme, uspjelo je KKL-u da iz neznačajnog početka svoga rada postane jedan od najpresudnijih faktora u kolonizaciji Erec Jisraela.

Nije zadaća ovih redaka da daju pregled rada KKL, već jedino da daju lozinku za naš rad u narednoj godini za ovu našu najpopularniju instituciju.

Danas hoćemo da — prekinuvši u blagdanskoj pauzi za čas naš rad — vidimo, koliko smo prevalili na putu k ostvarenju cilja, da ogledamo rezultate našega dosadašnjega nastojanja, da razmotrimo uspjeh, što smo ga postigli. A ako moćemo da se poveselimo s onim, što je urađeno, moramo nasmoći i snagu da sebi kažemo, da nismo dovoljno uradili u promicanju interesa KKL, da nismo ni izdaleka iskoristili mogućnosti, koje su nam se pružile. Mi, i samo mi smo krivi, što KKL nije postigao još zamašnjih rezultata.

KKL kupio je do danas 200.000 dunama (ca 40.000 jutara) a od toga gotovo dvije trećine u zadnje četiri godine. Bez sumnje lijep kompleks za pojedina, ali još uvijek malo za KKL, kojim ima da bude »instrumentom naše zemljišne politike« u izgradnji Erec Jisraela.

Na zemljištu KKL nastale su 34 cvatuće kolonije (sad se na zemljištu KKL osniva kolonija jugoslavenskih halucim), a koliko li židovskih radnika čeka nestrpljivo čas, kad će i oni moći da dobiju od KKL zemljišta, na kojem će sebi sagraditi svoje domove i time povećati broj židovskih naselja.

Mi danas nemamo slobodnog, za kolonizaciju raspoloživog zemljišta KKL, pa je zahtjev **zemljišne rezerve**, koji je s gledišta narodne naše kolonizacije tako nuždan, još dobronamno desiderium.

Nemamo sredstava da vršimo — u nužnom opsegu — pripravnih rad za **amelioraciju** kupljenog zemljišta, za isušivanje močvarnih krajeva, za natanje predjela, koji oskudijevaju vodom. Ne stoje nam na raspolaganju veliki fondovi, iz kojih bismo mogli vršiti u brzem tempu i velikom stilu za razvoj zemlje tako potrebno pošumljivanje.

Mnogi važni zadaci nisu još izvršeni, mnogi pokušaji još uvijek ne mogu pokazati uspjeha, jer nemamo dovoljno sredstava, koja bi nam omogućila, da udovoljimo brojnim zahtjevima narodne kolonizacije. Sve te činjenice jasno i rječito govore. One nam kazuju, gdje valja započeti radom i u kojem opsegu i tempu ga treba provoditi.

Prije svega treba da razvijemo živu propagandu. U novoj godini ne smije biti nijedne židovske institucije, nijednoga društva, nijednoga Židova i

Židovke, do kojih ne bi dopro naš apel, koje ne bi zahvatili velikom jednom sabirnom akcijom. Naše novine treba da opširno prikazuju rad KKL i da upute židovsku javnost u veliku zadaću, što je KKL vrši u izgradnji Palestine.

Jubilej KKL treba da je povod i podstrek za svakoga Židova da požrtvovnije radi i daruje za

לשנה טובה יכתבו

želimo svim povjerenicima i saradnicima, te prijateljima Keren Kayemeth Leisraela.

Na završetku sabirne godine i ovim putem izrazujemo marnim našim povjerenicima našu najljepšu hvalu za njihov rad. Znademo, da samo njihovom zauzimanju i trudu imademo da zahvalimo rezultat, što smo ga postigli.

Na početku jubilarne godine upravljamo ponovno naš apel na sve naše saradnike i prijatelje, da podvostručnim silama porade na prikupljanju doprinosa za KKL, kako bismo ispunili svoju dužnost i namaknuli naš kontingent.

Neka nam ova godina donese ispunjenje naših nada! Neka bude dobra godina za Erec Jisrael!

Uprava KKL za Kraljevinu S. H. S.

Narodni Fond, imajući vazda u vidu, da ne možemo više nadoknaditi ono, što smo propustili i da je pitanje, da li ćemo sutra imati iste šanse za »izbavljenje zemljišta« koje nam se danas pružaju. I zato

Keren Kayemeth Leisrael

CILJ.

Osnutak Keren Kayemetha, potaknut već na prvome kongresu od prof. Hermanna Schapira iz Heidelberga, zaključen je na petome cijonističkom kongresu u Bazelu — godine 1901. Cilj je Keren Kayemetha, koji stoji pod kontrolom Cijonističke Organizacije, da kupuje zemljišta u Palestini kao neotudjivo vlasništvo židovskoga naroda.

S ovom formulacijom označen je u prvome redu nacionalni zadatak, koji taj fond ima da izvrši u cijonističkoj kolonizaciji u Palestini, t. j. priprava zemljišta. Time, što se ovo zemljište ne daje privatnim licima, već ostaje narodno vlasništvo, igra KKL u židovskom narodnom gospodarstvu, koje nastaje u Palestini, važnu socijalnu ulogu, a koju je godišnja konferencija u Londonu u godini 1920. formulirala onamo, da KKL ima da služi kao »instrument židovske zemljišne politike u Palestini na selu i u gradu«. Uistinu je koncentracija znatnog kompleksa zemljišta u rukama jedne nacionalne institucije, jedno od najmoćnijih sredstava u borbi protiv spekulacije. Keren Kayemeth može utjecati kao regulator na opseg i način privatnih kupnja kao i na dizanje i opadanje cijena zemljištu, naravno uz pretpostavku, da mu time, što su u njegovoj ruci koncentrirani veliki areali, bude garantovan uticaj na tržištu zemljišta.

Zemljište KKL daje se kolonisti u nasljedni zakup uz zakupninu od dva postotaka, radi koje se zemljište svakih 5 godina iznova procjenjuje. U ugovorima s kolonistima ustanovljuje se naročito obveza na vlastiti rad ili ako je bezuvjetno potreban najamni rad, da isti vrše židovski radnici tako, te bi bilo osigurano održavanje sasvim židovskih seljačkih gospodarstava i zapriječeno uposlivanje jeftinih tuđih nadničara. Činjenica, koja je isto tako važna s nacionalnog kao i sa socijalnoga gledišta.

SABIRNE METODE I ORGANIZACIJA.

Keren Kayemeth je narodni fond u pravom smislu riječi, koji radi s malim i najsiitnijim darovima, što ih prima iz svih dijelova i krugova židovskoga naroda. Najvažnija i najpopularnija su sa-

neka je lozinka našega rada u jubilarnoj godini **podvostručnje prihoda KKL.**

Da se udovolji ovoj važnoj akciji stvorio je Akcioni Odbor na svojoj sjednici u Londonu ovaj zaključak:

»U godini 5687. slavi KKL jubilej svoga 25-godišnjeg opstanka.

Akcioni Odbor Cijonističke Organizacije očekuje, da će se cijoniste cijeloga svijeta ujediniti u nastojanju, da jubilarna godina postane medjašnim kamenom u razvoju KKL. Poziva Egzekutivu i sve instance Cijonističke Organizacije da svoje snage koncentriraju na jubilarnu akciju KKL, koju treba provoditi u cijelome svijetu u vrijeme između Hanuke i Hamiša asar bišvata«.

Već sad se čine svagdje velike pripreme za proslavu jubilarne godine KKL. Svi zemaljski Savezi i povjereništva ozbiljno se spremaju, da dostojno proslave ovu godišnjicu osnutka KKL.

I Židovi naše Kraljevine ne će zaostati za drugim zemljama, te će radosna srca pridonijeti svoj obol. Savezno Vijeće, koje će se održati narednog mjeseca, dat će svoju parolu za proslavu jubileja KKL.

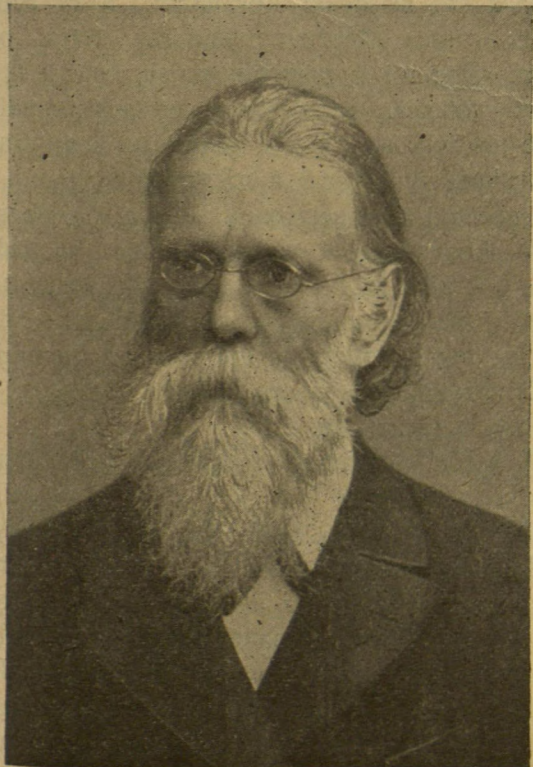
Srdačno pozdravljamo početak jubilarne godine KKL, dragocjenoga činioca za Geulat Haarec i obnovu našega naroda, sa željom, da ova slava okupi u čvrstu falangu sve one, kojima je do stvaranja nove zajednice u Erec Jisraelu.

Dr. Alfred Singer.

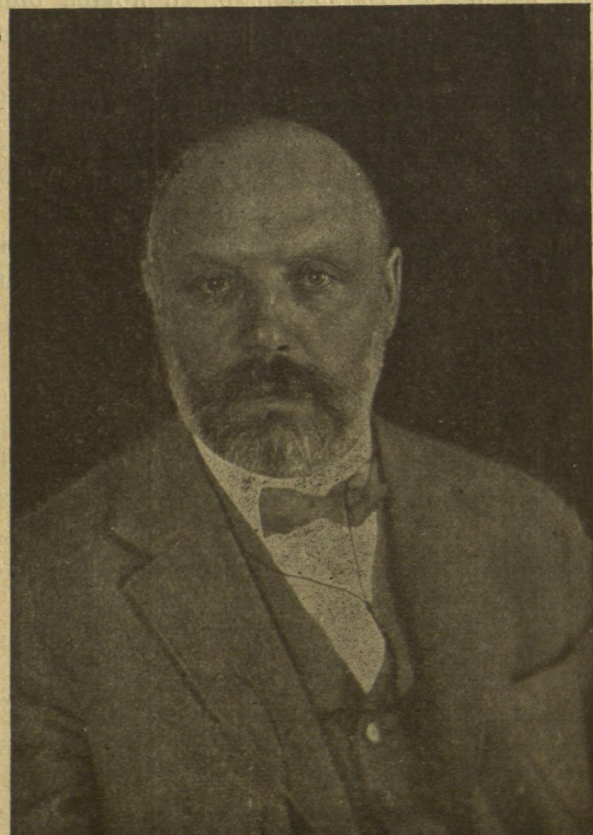
birna sredstva, škrabica (kasica) narodnoga fonda, Zlatna knjiga i darovanje maslina. Potonja ima da doprinese pošumljivanju Palestine, što je za ovu zemlju bez šume i sjene veoma važno, pa se iz doprinosa ove sabirne grane sade u Palestini voćnjaci i šumsko drveće. Dosad je KKL zasadio oko 400.000 drveća. KKL je u dugogodišnjemu svome radu izgradio opsežan aparat, kojim upravlja glavni ured u Jerusolimu. On radi raznim metodama, koje su prilagodjene specifičnim metodama pojedinih zemalja. U svim zemljama podupire velik broj svojevoljnih saradnika rad fondovih funkcionara.

DJELOVANJE KEREN KAYEMETH LEISRAEL.

U radu KKL ima da se razlikuju dva perioda, koji su odijeljeni jedan od drugoga početkom rada Keren Hajesoda u Palestini. Prije osnutka Keren Hajesoda kao pravoga kolonizacionoga fonda, vr-

Prof. Hermann Schapira

Menahem M. Usiškin, sadašnji predsjednik direktorija KKL.

šio je KKL kao tada najvažniji financijski instrument Cijonističke Organizacije sve zadaće na području kolonizatornog rada. Kupovao je zemljište, isušivao, očistio ga od kamenja, natapao ga i predavao kolonistima, koje je opskrbio inventarom i potrebnim kapitalom. Tako su nastale farme Ben Šemen, Gan Šmuel, Daganja A i Merhavja. K tome je pridošao rad pošumljivanja (u glavnome naseobine, voćnjaci i eukaliptusova drveća) i — do danas još uvijek ograničeni — rad oko pomaganja i unapređivanja gradske kolonizacije. KKL se naročito pobrinuo, da javnim zavodima kao što su škole (među ostalima: hebrejskim gimnazijama u Tel Avivu i Jerusolimu, obrtno-umjetničkoj školi u Jerusolimu i tehničkoj u Hajfi) daje potrebito zemljište. KKL učestvovao je i pri osnutku Tel Aviva, a isto tako kupio je on zemljište za Hebrejski Univerzitet na Skopusovom brdu. Bezuvjetno je potrebno, da se pod vidom zdrave zemljišne politike proširuje gradski rad. KKL bio je dosad u neprestanom konfliktu između potreba i mogućnosti. Budući da je seosko zemljište, prirodno, mnogo jeftinije od gradskog, i da poljoprivreda ima biti osnovka svakoga rada u Palestini, to se KKL u prvome redu bavio kupovanjem velikih seoskih areala; kupnja gradskih zemljišta bila je nužno zapostavljena, što se očitivalo kao vanredno neprilično, naročito za vrijeme rastuće spekulacije. U posljednje vrijeme KKL se snažno upirao, da proširi djelovanje na svim radnim područjima, a taj se napor očitovao u velikim kupnjama i kolosalnom povećanju prihoda.

Prihodi KKL bili su u godini: 5682. 102.598 funti; u god. 5683. 114.152 funte; u god. 5684. 167.665 funti; u god. 5685. 260.336 funti i za god. 5686. bio je postavljen koningent od 500.000, koji nije dostignut.

Kad je Keren Hajesod započeo rad u Palestini, mogao se KKL, kao što je i potrebno za uspješan razvitak, da ograniči na pravo svoje radno polje. A ovamo spada: kupovanje zemljišta, njegovo ameliiranje t. j. očišćenje od kamenja, isušenje i natapanje. Na tako pripremljenom zemljištu kolonizira KH. Pošumljivanje pridržao je KKL kao naročitu radnu granu. U tu se svrhu isključivo investiraju sredstva iz »darova za maslinova drveća«.

Posjed KKL obuhvaća danas ca 200.000 dunama (jedan dunam je ca 1/4 hektara). Posjed KKL se zadnjih godina znatno proširio. Najvažnije kupnje, što ih je KKL proveo, su one u dolini Jezreel (između Sredozemnog mora i Jordana uzduž željezničke pruge Hajfa-Cemah-Damask) i zatona kod mjesta Ako. Na zemljištu KKL osnovane su ove kolonije:

a) U Judeji:

Ubilježi nas u knjigu zasluga

»Ubilježi nas u knjigu sretna života, u knjigu spasenja; u sve zlatne knjige, u kojima bilježiš Ti božanskim slovima bitka i nestajanja sudbinu ljudi.«

»Snažnim se odjekom uzvinjava ova molitva na Roš-Hašana iz ustiju milijuna Židova. Provaljuje kroz svih sedam kapija nebeskih u težnji da dodje k Tebi, što vječno saslušavaš i vječno daješ.«

I u tim časovima otvorena je knjiga duša pred ljudima i pogled, koji upiru u nju, odaje nemilosrdnom jasnoćom šta su upisali na listove dobivene u nebeskoj historiji.

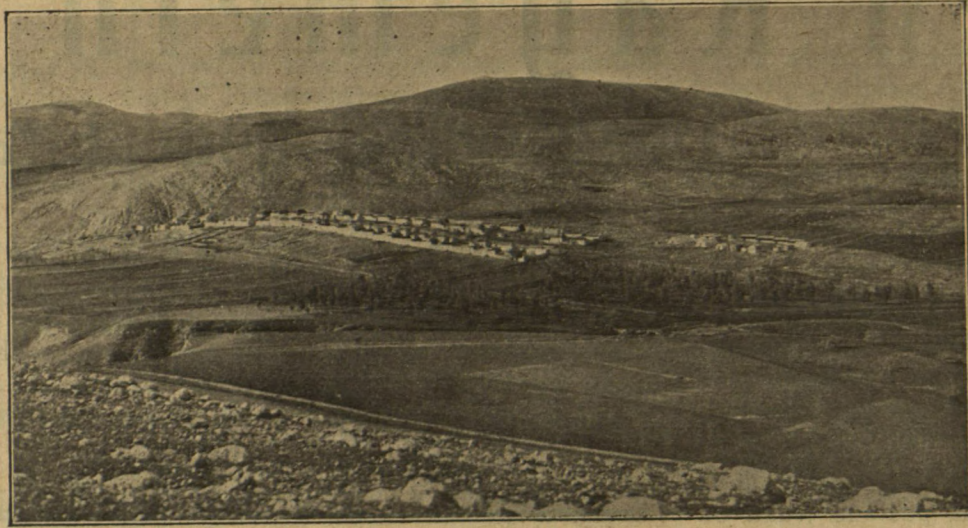
A usne mole: »Ubilježi nas u knjizi zasluga po božnih.« Ali u knjizi duša prazne se stranice, na kojima bi trebala da budu ubilježena dobra djela, da na dan velikoga računa zasvjedoče pred Gospodom za one, što ga mole.«

Odvraćaju poglede od bezradosne slike svojih zakržljalih duša, pa, kad im se pogled uzvinuo, vidi se, gdje se otvara sveta škrinja, što krije torine svitke. A glas predmolitelja udara im o uši:

»Milostivi Bože, iskaži Cijonu dobrotu veličajnog milosrdja Tvoga, izgradi opet zidine Jerusolimove!«

Po sto i sto puta čuli su ove riječi, a usne ih njihove šaputahu opetovano bez svijesti — ali danas bi, te im je njihov smisao prvi puta postao jasan.

Pred njihovim očima uzdiglo se svetište u svojoj svojoj krasoti — okruženo vrtovima u cvatu, u

Metula

kolonija na sjeveru Palestine.

Zbog ove je kolonije korigirana sirska-palestinska granica u korist Palestine

Kirjat Anavim (4025 dunama), Ben Šemen (2204 dunama), Hulda (1973 dunama), Nahlat Jehuda (1511 dunama), Kfar Malal (3016 dunama), Ašarot (374 dunama), Beer Tuvija (775 dunama), Nes Cijona (2011 dunama).

b) U Emek Jezreelu:

Jadjur (3800 dunama), Nahalal (18.612 dunama), Džindžar (4473 dunama), Tel Adašim i Rub el Narsa, MarkenhofCrifin (ukupno 15.474 dunama), Merhavja (7244 dunama), Ain Harod, Kfar Jeheskel, Geva, Tel Josef, Bet Alfa (ukupno 35.425 dunama).

c) U Samar'ji:

Tire (500 dunama), Gan Šmuel i Hedera (627), Karkur (2285 dunama).

d) U Galileji:

Hitin (4000 dunama), Kineret (3400 dunama), Daganija A. i B. (3100 dunama).

K tome dolaze još 1. nove kupnje: u zatonu od Hajfe (Jidro, Nedjel, Harbač, Hartije (ca. 20.000 dunama), U dolini Jezreel-Tel Šmam Djeda (ca. 9000 dunama), Varkani, Knefas, Djebata, Tel Tura (27.553 dunama). 2. Manje kupnje kod tzv. »starih kolonija« privatnogospodarskih kolonija i plantaža. Tu treba spomenuti je m e n i t s k e naseobine kod Petah Tikve, Rišon l'Cijona, Hedere i djevojačku farmu u blizini Tel Aviva. Konačno spada posjedu KKL niz kompleksa u gradovima, koji su pripremljeni dijelom za javne zgrade, a dijelom za vrtno gradove.

Htjeli bismo konačno još upozoriti na dva područja, na kojima je KKL inaugurirao prve važne početke, a koje bi sad morale nastaviti i izgraditi druge cijonističke institucije. To je naseljivanje Židova iz Jemena u već spomenutim kolonijama i priprava zemljišta za radničke naseobine (Šunot ovdim) kraj gradova. Naseljivanje Židova, koji su došli iz Jemena, spada među najvažnije zadaće Ci-

onističke Organizacije. Jemenski Židov, budući da je naučen na klimatske prilike u Zemlji i da ima čedne zahtjeve, jest vanredno prikladan ljudski materijal, kojemu KKL utire put k stalnom naseljivanju. Radničke kuće, koje je KKL već podigao (među ostalim u Hederi i Petah Tikvi) i priprava zemljišta za Šunot ovdim doprinose ekonomskom sljubljanju židovskoga radnika s Palestinom.

LITERATURA:

Dr. A. Granovski: Problemi zemljišne politike u Palestini. (Jüdischer Verlag, Berlin).

Sabiranja za Narodni Fond, praktični uvod, izdanje iz godine 1925.

Darivanje za maslinovo drvo (1925. god.).

Na zemljištu KKL-a, ilustrirana brošura (1925.).

Elias Epstein: Osvajanje Emeka (1923.).

Theodor Herzl: Milhemet Hajav od rabi Benjamina (hebrejski).

Kirjat Anavim, 1924. (hebrejski).

»Ktavim cijonim«, cijonistički članci prof. Schapire. Izdano godine 1925. povodom otvorenja hebrejskoga univerziteta i dana umjetnika i književnika za KKL.

S. Kotler: Keren Kajemet Leisrael, 1925.

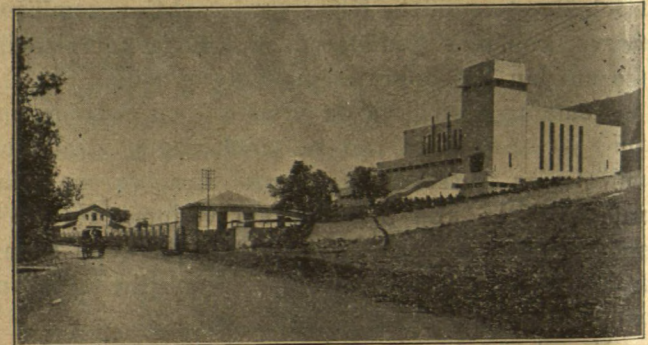
Mishar V'taasija, broj za turiste (april 1925.).

Ključ k izgradnji Erec Jisraela, 1918.

Džepni kalendar 5686.

Jak. Ettinger, Nahalal, 1924.

Hasidska brošura: I hasidi podjoše u Erec Jisrael.

Ruthenbergova elektrana u Hajfi.

prostoru obrubljenom gustim šumama, gdje baršun mahovine utišava korak putnika i gdje vršci sa krošanja tihim šuštajem označuju blizinu svetišta. Kao sag šareni nanizale se njive bogate žitom punih klasova. Potoci vrludaju kroz sočne livade i rijeke opasuju kao srebrni rubovi divne nizine. Jer ljepota dolikuje Zemlji, što služi stanom za svetište. I sretni ljudi pridonose žrtve radosnice na oltare iskičene cvijećem. Mudraci uče u sjeni drveća i proroci se javljaju narodu kao nekoć . . .

Gore do molitvenice stoji rabi i govori pred otvorenom škrinjom za toru: »I bi kad podje sveti kovčeg, te reče Mojsija: Digni se, Vječni, da se rasprše neprijatelji Tvoji i pobjegnu pred obrazom Tvojim, koji Te mrze. Jer iz Cijona polazi mudrost, a riječ Božja iz Jerusolima!«

Kad podje kovčeg zavjetni — kad ga ponesoše ispred naroda, što je iz galuta pošao u domovinu.

Koliko je lijep bio put naroda sa svetim kovčegom. Ali nakon razorenja svetišta tumarao je židovski narod dvije hiljade godina bez svetoga kovčega. I Bog se ne podiže, da se rasprše neprijatelji i da pobjegnu oni, koji ga mrze. Jer put naroda, staze njegove nijesu vodile u Erec Jisrael.

I sada u našim danima uzimaju mladi Židovi sveti tovar na svoja ledja i polaze u domovinu pustinjom mržnje drugih i hladnoće braće svoje, nestustalo, vjerujući u Boga. Narodu u djetinstvu dao je Bog jednom Mojsiju za vodju. Danas vodi On u svetosti svojoj narod, jer je godinama patnje i rasula postao narod taj prezrio i počeo da vene.

Ovdje treba vodje, koga je Mojsije zvao. »Digni se Vječni!« I Bog podje ispred njih, sinova ostarjela naroda, da po njima opet bude spominjano ime Izraelovo.

Ponajbolji slušaju. Čita se sidra — iz prve knjige Mojsijeve, glava 21. 7, što priča o čudesnom događaju što se desio Abrahamu i Sari. Sto godina bijaše star Abraham, kad mu Sara porodi Jichaka. »Bog mi je priušio smijeh, čuje li tkogod, smijati će mi se«, reče Sara i jedva se usudila da vjeruje u novi život, što je niknuo u njenoj starosti. Ta Abraham je ostario a njegovi neprijatelji likovahu: »Sinovi će naši iznovice opraviti naša božanstva, kad se stare glinene klade raspadnu u prah. — A gdje je Abrahamu sin, da preuzme baštinu njegove nauke? Hagare Egipćanke sin nepola je tek sin njegova duha — on ne može da bude čuvarom čiste vjere u Boga; a Sara nema djece, njeno je krilo usahlo.«

Ali Vječni osramoti rugalice i krilo njeno se oplodi.

Čita se haftara — priča o Elkanu i njegovoj ženi Hani, koja nije imala djece baš kao i Sara, pa joj se rugala Pnina, koja je Elkanu, mužu svojemu rodila sinove i kćeri. I ona dobi blagoslov rođenja, kad su neprijatelji njeni mislili te mogu da likuju.

I kao što je Abraham, židovski otac žrtvovao Jichaka Vječnomu, tako je i Hana, židovska majka, posvetila dječaka svoga službi Vječnome.

Mudrim izborom određene su obadvije priče da se čitaju prvoga dana Roš-Hašane, jer u sva su vremena likovali neprijatelji i rugali se Izraelu dr-

Erec Jisrael u godini 5686

Za »Židov« napisala Gerda Arlosoroff-Goldberg.

Razvitak rada u Palestini za vrijeme prošle godine veoma je važan za naš pokret. Prvi se puta mogla u opsegu preduzeti kolonizacija, koji je potreban, ako ta kolonizacija ima da bude uistinu rješena židovskoga pitanja, a ne tek jedno od mnogih sredstava, što se ovdje pa ondje upotrebljuju s različitim, često problematičnim uspjehom. Danas, kad je zapela velika imigraciona struja, možemo da saberemo i iskoristimo iskustva toga minuloga perioda, pa da crpemo nauk iz počinjenih grešaka i uklonimo mane. Zbog toga ne će sad, na kraju godine, biti na odmet, da pregledno promotrimo rad u prošlom radnom i vremenskom periodu.

1. IMIGRACIJA.

Od oktobra 1924. do septembra 1925., u tačno dakle godinu dana, uselilo se u Palestinu, prema podacima Cijonističke Egzekutive, svega 32.000 ljudi. Od oktobra 1925. do maja 1926. ušlo je samo 18.000 useljenika. Pridodamo li ovamo još preostale mjeseci od juna do kraja septembra, pokazuje se rezultat, koji jasno govori, da je ova brojka u godištu što se sad završilo, znatno spala. Godina 1924./25. predstavlja, momentano, rekord. Ali se nije izmijenila samo množina onih što dolaze u Zemlju, nego se promijenila i struktura useljeničkih elemenata. Procenat onih što su dolazili na temelju radničkoga certifikata, bio je u god. 1924./25. 31, a danas ulazi na certifikate u Zemlju 65,7 posto, tj. od svih imigranata. To znači, da je alija »srednjega staleža« spala i da će opet prevladavati tip useljenika, koji dolazi u Zemlju tražeći rad. Katastrofalno stanje u Istočnoj Evropi, a naročito u Poljskoj, uništilo je kapital Židova, a istovremeno pojačalo težnju za iseljenjem. Posljedice se vide sada, nekoliko mjeseci iza što je započeo proces, koga nazvaše petom alijom. Očituje se u svojoj oštini kao gospodarska kriza sa svim njezinim formama, koja danas mori Palestinu i koja se jasno vidi u brojkama o radu u Zemlji.

Halučki tabori u Hajfi i Jafi gotovo i nijesu bili približno ispražnjeni. Teške prilike u radu činile su, da su došljaci morali ostanjati u taboru dulje vrijeme, jer se nije moglo da nadje uposlenje. Ovome pridolazi još i pojava, da je u zadnje dvije godine znatno porasao broj ženskih imigranata.

Mi se navodno nalazimo opet na silaznoj liniji velikoga useljeničkoga vala, koji je započeo u godini 1924. Sad će jamačno biti kratka pauza, kad će imigracija (koja nikako ne će sasvim stagnirati) biti mnogo manja. Prvi dio toga perioda morat će se iskoristiti, da se velike mase gospodarski i kulturno uvrste u palestinsko židovstvo. Možda će preostati vremena da se udese pripreve za narednu bujicu, koja će neminovno da dodje. U najmanju nam ruku podaje val, što se sada spušta, pojam o tome, kako biva ovakav proces. Pregledi o ostalim područjima u nacionalnom gospodarstvu Palestine pokazuju, kakav nam je baštinu ostavio taj prvi period relativne »velike kolonizacije«.

žeći da će nestati. Ne će se rodit baštinici nauke njegove. I uvijek se obnavlja — to osjećaju oni, koji slušaju haftaru u materinjem jeziku, jednako kao oni, što je čitaju u jeziku naroda, među kojim žive, jer im je hebrejski jezik postao tuđ. U svima što u tim posvetnim časovima pune hramove i bogomolje, budi se opet osjećaj pripadnosti narodu, pa ih prožima neslučenim novim životnim snagama.

Muževе pozivaju k tori. U skromnom ponosu stupaju pred molitvenicu, izgovaraju blagoslov, pa svoju hvalu za počašćenje očituju time, što od svoga imutka pridonose žrtve za svete ciljeve. Još pred nekoliko godina stavljale su općine u listine institucija, za koje se pred torom daruje, samo dobrovoljne institucije iz svoga mjesta. Nakon preporoda židovske narodne svijesti ima sve više općina, koje drže, da su darovi za izgradnju Erec Jisraela poželjniji od doprinosa u druge svrhe — jer je rad za Zemlju prva dužnost svakoga Židova. Nijesu gusti dijelovi zemljišta razasuti na palestinskom zemljovidu, koji su posjed židovski. A neprijatelji se raduju: »Naši će sinovi baštiniti zemlju, jer Izrael nema djece. A krilo mu je uvenulo i neplodno.«

Na Roš-Hašana govori nam sidra i haftara riječima nade o renesansi židovstva. A molitva prije no što će se čitati tora, opominje nas na našu dužnost: Samo kad se digne na put zavjetna skrinja da podje u domaju, ustaje Bog da je prati, i da zaklanja one, što je slijede na pobjedničkom putu njegovom u Erec Jisrael.

Hajfa, u augustu 1926.

Mina Freund Barsi.

2. RAD.

Proširenje kolonizatornog radnog područja i komplikacija stanja, koje je nastalo uslijed razvitka u zadnjim godinama, očituje se najjače u radnom departmanu Cijonističke Egzekutive. S pravom se je pažnja vodećih institucija i javnosti koncentrovala oko prilika u radu. Za Palestinu je životno pitanje, kako će se smjestiti i gospodarski ukorijeniti useljenici, koje je četvrta alija dovela u zemlju. Prije nego što će Židovi, koji se već danas nalaze u zemlji biti solidno uvršteni u nacionalno gospodarstvo Palestine, ne može se da misli na dalje zdravo nastavljanje imigracije.

U Palestini imade sada otprilike 30.000 židovskih radnika. Od tih su 22.000 organizovani u Općoj Židovskoj Radničkoj Organizaciji. Među ovima ima 4000 žena, 9000 radnika koncentrirano je u Tel Avivu, 3000 žive u Hajfi, a 4000 rade kao nadničari u raznim kolonijama. Unatoč relativno velikom broju gradskih radnika, imade u Zemlji tek 1500 industrijskih radnika, a to će reći nešto više nego što ima činovnika u Općoj Židovskoj Radničkoj Organizaciji. Po službenim podacima porasao je broj neuposlenih u vrijeme od oktobra 1925. do maja ove godine od 1000 na 6000. Ovamo su ubrojani oni, koji su zavedeni u spiskovima ureda Opće Radničke Organizacije. Pored ovih imade stanoviti broj useljenika, koji u Palestini običavamo nazivati radnicima »bez zarade«.

O ovim ljudima i njihovom stanju nemamo tačan pregled, jer je teško ustanoviti pouzdane statističke podatke o njima. Ipak, i oni traže potporu vodećih institucija, pa je veoma potrebno da Egzekutiva u novoj radnoj godini nadje mogućnosti i sredstva, da se potrebnom intenzivnošću posveti ovom radnom području.

Teško stanje smutilo se u posljednjoj godini jače time, što nije bilo nikakove nove kolonizacije. I ne uzevši u obzir mogućnost uposliavanja, koje ovakova akcija u zemlji stvara za određeni broj porodica, ova činjenica može da depimirira pokret u mnogočemu. Budući da su u Zemlji psihološki momenti neobično važni, ukočuje osjećaj, da u prošloj godini nijesmo, ekstenzivno, uznapredovali u poljoprivrednoj kolonizaciji, elan velikih i važnih dijelova jišuva. Napredovanje nacionalne kolonizacije radniku je, koji se kida i muči po kolonijama i koji svoj teški rad smatra pripremom za svoje naseljenje, najjači poticaj, da izdrži sve teškoće i da osvaja nove pozicije. A i za gradske radnike, koje je kriza najjače pogodila, jest svijest, da je najvažnije radno područje u Palestini uznapredovalo, toliki plus, te se jasno očituje u akcionoj sposobnosti toga radništva.

Sav teret odgovornosti i brige oko regulacije radnoga tržišta pada sa svime i jedino na Cijonističku Organizaciju. Vlada dosada nije makla prstom, da joj u znatnijoj mjeri pritekne u pomoć, što bi najlaglje mogla time da pristupi izvođenju nekih javnih radnja. I može se mirne duše reći, da su jedino nadčovječni naponi malenoga broja odgovornih i golemi trud radničke organizacije omogućili, da smo u Palestini — usprkos svemu — u posljednjim mjesecima »održali«.

U posljednjoj je godini, u glavnome, prevladavao momenat likvidovanja stanja, stvorenoga velikom imigracijom u godištu 1924./25. Preduzeti su neki počeci za buduće akcije. Početak radova u zalivu Hajfe i rad velike tvornice cementa »Nešer« treba da se računaju ovamo. Ali sve su to sporadični pojavi, jer rad oko likvidovanja, kao takav, t. j. gospodarska fundacija novo useljenih masa kao skupni problem, predstavlja toliko golemu zadaću, te će se po svim znacima velik dio obveza morati da prenese na rad u narednoj godini.

3. ZEMLJIŠTE.

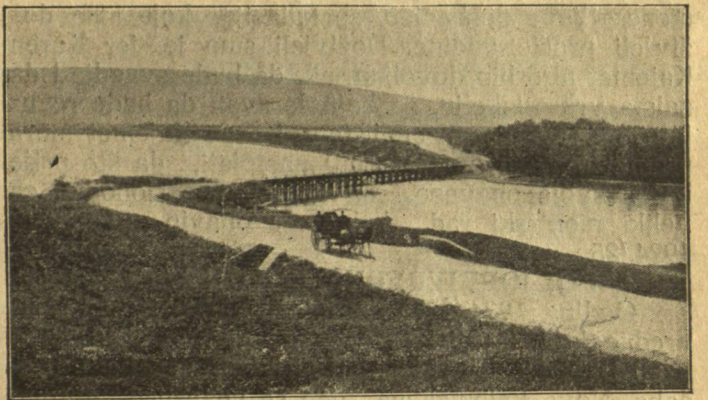
O radu našega centralnoga instrumenta za kupovanje zemljišta vrijedi isto ili slično, što i za druga područja. I Keren je Kajemet u tom periodu imao mnogo da se brine, da izvrši obveze što mu ih je navalila na ledja živa godina 1924./25. Ta je godina karakterizovana velikim kupnjama

Slapovi kraj Metule kod »Starih mlinova«.

zemljišta (70.000 dunuma za 334.816 funti — više od 30 milijuna dinara). Radi se o velikim kupnjama, kojima je nadopunjen zemljišni posjed u Emek Jezreelu i u nizini Jordana. Bilo je samo po sebi razumljivo, da se nijesu mogle odmah isplatiti goleme svote, pa je KKL preuzeo ulazeći u dalji radni period obveza za 360.000 funti.

Tako se je godište 1925./26. nužno moralo upotrijebiti u to, da se dovrši rad predjašnje godine. Nove akcije vršile su se samo u malenoj mjeri, a i ove pod vidom da se i onako već teško opterećenom institutu ne navale na ledja suviše veliki tereti. U svemu je u godini 5686. utrošeno 12.400 funti (tri i po milijuna dinara) za kupovanje novih kompleksa, a te su kupnje u glavnom obavljene zato, da se iz gospodarskih razloga spretno nadopuni blok oko Nahalala (ovamo spada i Djeda). Isto je tako kupljeno nešto zemljišta u nizini Jordana kraj Daganije i Cemaha. U okolici Jerusolima kupio je KKL 80 dunuma za radnu zajednicu (komunu) Gdud Avoda. Jednako je odlučeno, da se kupi 6000 dunuma za hasidske koloniste. Posjed KKL-a uvećan je i značajnim prepisom zemljišta Hebrejske Univerze na ime KKL-a. Obavljeni su i dovršeni neki važni instalacioni radovi, kao na pr. vodovod u Hitinu, koji dovodi vodu iz jezera Tiberias u koloniju, i vodovod u Nagingadu i Tel Adasu. Započeta je gradnja bunara u Merhaviji, koja već dugo čeka da dobije vodu.

Most preko Jordana.

Dok je KKL u jednu ruku bio uposlen likvidovanjem obveza iz prošle godine, u drugu je započeo pripreve za radove, koji će morati da se preduzmu u narednom periodu. Radi se u glavnom o asanaciji velikih kompleksa zemljišta u dolini Jezreel, koji su već kupljeni. Teren je plodan i običaje mnogo, ali mora ponajprije da bude temeljito asaniran i amelioriran. Prema proračunu stajali bi ovi radovi veoma mnogo, pa je odlučeno da se provode postepeno i da se ponajprije obavi asanacija na jednom dijelu terena, koji dolaze u obzir. Svi radovi, koje treba doskora provesti, stajali bi 15.000 funti (nešto više od 4 milijuna dinara). Početak asanacije veoma je važan za budući kolonizacijski rad, jer o njenom provedenju ovise mogućnosti nove kolonizacije.

Pored ovih pokušaja vodili su se u prošlim godinama pregovori o koncesiji za Hule zemljišta

Na njivi u Emeku.

Nova židovska četvrt Bat Galim
(Kći valova) kraj Hajfe.

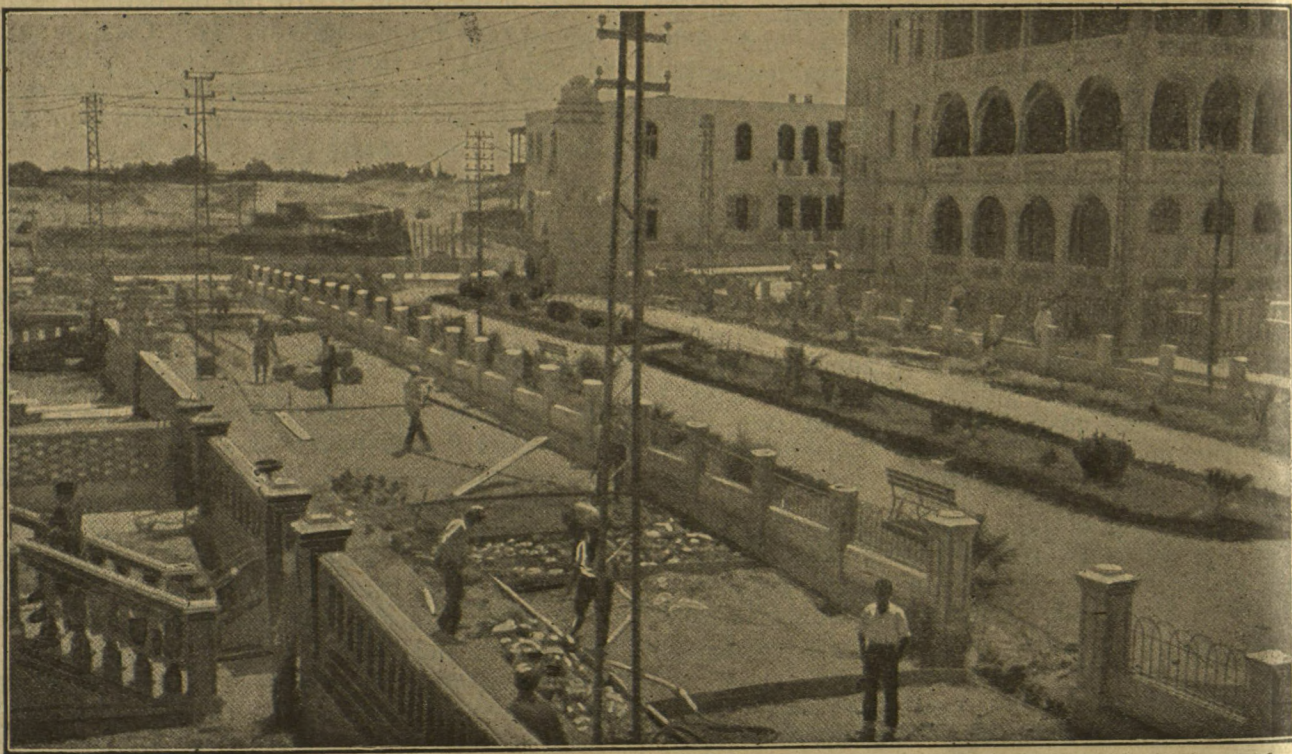
Stado kolonije Bet Alfa u Emeku
(Na zemljištu KKL.)

(močvarno tlo s površinom od neko 45 hiljada dunama). Ovi pregovori nijesu još dovršeni.

U radu za Keren Kajemet može se najjasnije studirati činjenica, da metode, koje smo dosada primjenjivali, nijesu bile uskladjene s opsegom i novim karakterom našega rada. Keren Kajemet obavio je u zadnjim godinama golemi rad, angažovao je za svoje ciljeve snage iz najrazličitijih krajeva i mogao da zabilježi lijep uspjeh, kad su mu prihodi porasli u znatnoj mjeri prema ranijoj godini. Ovo proširenje svoga akcionoga kruga iskoristio je, da velikim posjedima u Emeku doda dalje velike komplekse i da time stvori važnu zemljišnu rezervu za dalju kolonizaciju. Ali su ovi napor već unaprijed apsorbovali primitke Keren Kajemeta u bliže vrijeme, pa nije slučaj što se u krugovima Kerena neprestano i smnogo ozbiljnosti pomišlja na za- ja m za kupovanje zemljišta i sanaciju i što se vodstvo mnogo trudi, da nadje nove metode, kako da se rad obavi u mjeri, koja je danas toliko potrebna. A kod toga se ne radi tek o kolonizaciji samoj, nego uvelike i o pitanjima socijalno političkim. Dosada je Keren Kajemet bio u palestinskoj zemljišnoj politici jedini instrumenat i jedino oružje, kojim smo htjeli da spriječimo spekulaciju sa zemljištem i sve njene rdjave posljedice, spekulacija, koju smo doživjeli prošle godine. Doživjeli smo je, jer Keren Kajemet nije bio dovoljno jak, da bude svagdje i da zaista vrši funkciju, za koju je zvan da bude regulatorom tržišta sa zemljištem. Keren Kajemet mora prema tomu (a on to i čini) nastojati, da što prije izvrši svoje obaveze, da opet budne slobodan za veliki pionirski rad, kakav je obavio u godištu 1924./25.

4. POLJOPRIVREDNA KOLONIZACIJA.

Godina 1924./25. bila je na području poljoprivredne kolonizacije posvećena gotovo isključivo konsolidaciji dosadašnjih naselja i uređaba. Nova kolonizacija već se unaprijed gotovo sasvim izlučila iz radnoga plana. Odatle biva jasno, da se rad oko kolonizovanja vršio u ovoj godini tiho, bez senzacija i velikih novosti, na koje smo bili vični u vrijeme okupacije prvih velikih kompleksa u Emeku. Ovaj proces konsolidacije, oko kojega su se u Cijonističkoj Organizaciji vodile mnoge borbe, treba da se smatra gospodarski nužnom akcijom. Što se u Palestini unatoč tome i ne samo u »zainteresovanim krugovima« teško osjeća, da smo morali dopustiti da prodje godinu dana bez novih radova jest izričaj zdravoga osjećaja, da nam je potreban sasvim drugi radni tempo, hoćemo li da u doglednoj vrijeme zaista uznapredujemo. Ipak su svaki zamah i sve težnje za ekspanzijom morali da se zaustave pred neoborivim go-

Iz Tel Aviva

vorom budžeta, pa se ljudi uzdišući privikuju misli, da se ni u narednoj godini, ne će moći provesti velike akcije na području nove kolonizacije.

Budžet za kolonizaciju, koji se kao i sve druge stavke ne sastavlja prema potrebama, nego prema mogućnostima, nije, kako smo i pretpostavili, dopustio potpuno baziranje postojećih preduzeća. Jedan dio te djelatnosti morat će se podijeliti u naredne radne periode. Nedovoljni primici Keren Hajesoda i nepredvidivi veliki izdaci drugih odjela, kao imigracija i rad, koje se nije smjelo mimoći, učiniše, da poljoprivredni odio nije dobio onu svu svotu, koja je u budžetu bila predviđena za nj. Po službenim podacima imat će se još naknadno da isplati kojih 60.000 funti.

Kolonizaciono odjeljenje upravlja danas s 25 kvuca i 15 mošava. Ovamo su uračunate i ženske radničke farme, jemenštske kolonije i, u užem opsegu, kolonije u gornjoj Galileji, koje su izgrađene na zemljištu Rothschildovoga društva »PICA«. Prošle godine pridošle su još kolonije hasida, koje će sada preuzeti Cijon. Egzekutiva. Jednako treba da se bilježe kao nove pozicije naselja u Judeji, Bne Brak i Magdiel.

Razmotri li se nacionalni gospodarski rad u Palestini u godini 1925./26. vidja se na svim područjima isti pojava. Rad u ovoj godini bio je u tome, da se obračuna s baštinom prošle godine i da se mase, koje nam je donijela, učvrste u Zemlji, pa da se time otvori put daljem useljeničkom priticaju. Znao li se prilike, u kojima se vršio taj rad, morat će se da prizna, da je drugošta bilo nemoguće. Nijesmo imali dovoljno sredstava, malu ili nikakovu potporu s polja, nijesmo bili spremniji za velike zadatke, što su se nagomilale pred nama, pa zbog toga nijesmo ni približno mogli ostvariti ono, što se bilo moralo učiniti. Ali jedno može da se ubilježi u kontu godine 1925./26., a i to nije malena stvar — za sve bila je godina pouke i iskustava. Prvi smo puta vidjeli, kakova je velika imigracija u raznim svojim aspektima, upoznali smo njen blagoslov i njezino prokletstvo. Pa i ako još nijesmo došli dotle, te bismo sasvime poznavali puteve, kako se vlada ovakvim pokretom, ipak smo koješta korigirali i mnogočime obogatili naše pojmove. Rad će u narednoj godini pokazati, kako smo daleko doprili u toj praktičnoj školi.

Dom za dojenčad kolonije Tel Josef
(U Emeku, na zemljištu KKL.)

Kolonija Kineret
(Na zemljištu KKL.)

Židovska muzika

R jubileju Joela Engela

Ove godine slavi nestor židovskih muzičara Joel Engel 25-godišnjicu svoga uspješnoga rada na polju židovske muzike.

Dvadeset i pet godina! Dvadeset i pet godina radi tek jedan čovjek a učenici njegovi lutaju njegovim putevima. Rezultat jedne nacionalne umjetnosti čiji je jedini i najveći predstavnik i prorok započeo posao pred dvadeset i pet godina. Mislili bi: ta i nema rezultata. Sve je to pokušaj, kojem će historija muzike (koja mjeri stoljećima) nakon ikh stotina godina dosuditi mjesto. Možda bismo i mi pisali ovako, kad ne bi ovaj osnivač naše nacionalne muzike bio Joel Engel.

Tu su djela koje neka sudi sud višega ranga nego što je naše smjerno prosudjivanje. Tu je, u njega, stožer, oko kojeg se kreće sva naša savremena tvorba, to je vrelo odakle se crpu umjetničke kreacije naše narodne psihe, to je polazni kamen za sve dalje stvaranje i istraživanje. Neke jednom samo kroz vas zabruje ovi mirisni tonovi i uzbuditi će u vama praiskre iz dubine baštine naše krvi i ojačat težnju u daleke visove. Osjetit će te da je tu po srijedi stvaralac, neusmrtna snaga, koji će zadugo biti velikim uzorom; genij jevrejskog naroda komu blješte svjetli plamovi iskonske snage u tom ognju muzike Joela Engela.

Odnijela ga je Moskva, srce onog naroda u kojem je niklo »petero snažnih« »samozvanaca« da dadu zadnji udarac besplodnom, zamrlom zapadno evropskom formalizmu u muzici. A danas radi, starac već, u Tel Avivu za nove generacije svoga naroda.

Da nabrajamo djela? Teško je to. Niti ono što je štampano, a kamo li ono neznano, što još leži u rukopisu? A što li će još taj čovjek da nam dade iz svojih dubina, da sačuva mo svijetu.

Ne valja stavljati ga u police naših biblioteka. Život treba dati njegovom djelu.

Što li to priča rabi Akiba*) kad mu pristupi Jevrej pjevajući »Omrim ješ na erec« (vele, da ima jedna zemlja) »Kol Israel kdošim ata hamakabi« . . . ?

Legendarno lice stajе pred vas pa stupa tim monumentalnim akordima da vas zanesu nekud u gordu našu prošlost. Blago pak pitanje »haat šošanati at« (Ti li si ruža moja, ti) probija blage i slatke pramove orijentalne nepatvorene i žarke lirike . . . »blago onome tko ružu svoju nadje i za vremena je ubra . . . a jao onome, kojeg sve do smrti usrećila nije . . .« divni zvukovi jedne »beskrajne« melodije uljuljavaju u sjajnu južnjačku prošlost . . . Pa opet legenda o kralju nekom »Vajhi vijšurun meleh« (Bijaše kralj u Ješurunu) priča vam u svedjer istom sinkopiranom motivu o divnoj robinjici, koja nije trebala ni ukrasa ni pomaza; pun čuda bio joj stas a iz očiju joj bljeskala svjetlost. Bijaše to divna robinja . . . Alkad jednom u boj ljuti krene kralj, na brijegu bojnem zaboravlja na snagu slave i sjaj harema. Misli samo na jednu i očiju žar . . . Ne povrti se kralj naš . . . prestar da ljubi a da umre dosta mlad.

Muzika je Joela Engela nadopunila snažnu poeziju Bjaliha, Černihovskoga, Šneura. Daje im snagu, da prodiru do kraja u srce. Ta je muzika plod plamena duha, što silazi do iskona naše zamršene psihe. Hoće da je zahvati i unese u visine vječne pjesme. A Židovi, što teže, da prihvate odbijesak židovske duhovnosti, treba da prigrlje Engelovu muziku i da je pjevaju. Jer će samo pjevajući uzneseno moći da prime iz nje ono, što krije u sebi ta muzika svečara.

I mi ga pozdravljamo pozdravom i željama iskrenih štovalaca njega i djela njegovoga, koje nas sili na poklon.

Egon Goldner.

Muzika u Palestini

Iz veoma dobro redigovanog žid. mjesečnika »Menorah« (Wien I, Zelingasse 13), br. od augusta 1926. donosimo ovdje jedan interesantan članak g. Markusa Reinera o muzičkom životu u Palestini, zapravo tek jednom dijelu toga života. Nastojat ćemo donijeti i ostale članke uvaženog stručnjaka g. Markusa Reinera o toj temi, da bismo našim čitaocima pružili prilike, da se upoznaju s nazvitkom, svim teškoćama i uspješima u muzičkom životu židovske Palestine.

Uredništvo »Židova«.

Pred više od godine dana pokušao sam da na ovome mjestu prikazem sadašnje stanje muzičkog života u Palestini. Nijesam mogao reći mnogo konkretno; morao sam se ograničiti, da pružim sliku štimunga muzičke atmosfere. Na našu je radost odonnda tome pridošlo mnogošta. U razvitku novoga židovskoga života našla je i muzika svoje mjesto, premda je zasada još vrlo skromno.

Jerusalimsko Muzičko Društvo, o kojem sam već svojedobno izvijestio, nastavlja svoj hvalevrijedan rad. Priredbe, koje su na početku bile privatnoga karaktera,

*) Joel Engel: Šaloš manginot l'širim meet, Š. Černihovski, (Tr) pjesme na tekstove Saula Černihovskog, (Izd. Juval).

isprva u većim privatnim stamovima, zatim u dvorani državne zgrade jerusalimskoga distrikta (dok se bivši guverner Storrs bio predsjednikom društva), a kod kojih se je u pauzama moglo dobiti čaja i kolača i razgovarati s prijateljima i prijateljicama, pretvorilo se sad u prave javne koncerte; uprava društva fungira baš kao kakva javna agentura, a članstvo se udružilo u »abonente«.

Zanimljiviji je rad drugog jednog udruženja, Udruga Palestinskih Muzičara. Ovo udruženje obuhvaća izvršujuće muzičare Palestine, izvanrednim članovima mogu biti i ljubitelji glazbe, ima podružnice u Jerusolimu, Tel Avivu i Hajfi, a utemeljio ga je komponista dr. Mordehaj Sandberg. Jednoga je dana dr. Sandberg — što se kaže — objesio o klin svoju dobru liječničku praksu i posvetio se posvema muzici. Nije to bilo lako. Ali nije muzika prouzrokovala poteškoće. Kupio je od Kovalskog, jerusalimskog trgovca muzikalija, sav noćni papir i odonnda sjedi danju i noću u svojoj sobici i ispisuje uredno i lijepo svoje arke s desna na lijevo pjesmama, djelima komorne muzike, simfonijama, oratorijama, golemim muzičkim dramama itd. A sve to bez buke; nema klavira da mu bude na pomoć i nitko u kući ni ne sluti, da on diže netko komponira . . . Teže je bilo naći goriva, što bi ložilo tijelo, koje je ipak moralo da živi. Napokon se je našlo mjesto učitelja pjevanja na jerusalimskoj gimnaziji, gdje sad Sandbergu njegovi neudžni učenici pjevaju u četvrtinskim tonovima (Viertelthöne) — pa je napokon i toj nevolji doskočeno.

O samoj Sandbergovoj muzici ne bih htio govoriti; nadam se da ćemo je doskora češće čuti. Ona nije laka, ali jedina je izvedba (obradba za klavir) njegove kompozicije Kohelet-a proizvela općenito jak utisak. Nažalost dosad nije uspjelo naći kvarteta, koji bi mogao izvoditi njegove kompozicije. Na izvedbu orkestralnih djela ne može se dakako još ni pomisliti. Dosad su se u privatnim krugovima čule samo obradbe za klavir, koje obrađuje i izvodi njegov neumorni apostol Herbert Eckertz, u civilnom zvanju činovnik njemačkog konzulata u Jerusolimu, kođa arijsko porijeklo i kršćanska vjera baš nimalo ne smetaju, da najzakučeniije stvari čita s desna na lijevo.

Ovo Sandbergovo pisanje nota s desna na lijevo nije mušica, nego je uvjetovano hebrejskim tekstovima na koje on komponira glazbu (»unterlegter Text«). Ti tekstovi nijesu možda zato hebrejski, da mu muzika bude »židovsko-narodna«, nego zbog toga što Sandberg živi u tom svijetu hebrejskoga jezika i osjećanja, a naročito u svijetu biblije i hebrejske molitve. Njegova hebrejska muzika nije onaj tako obljubljeni »vjenčić« narodnih i hazanskih pjesama. Ništa nije naučice načinjeno, sve je nastalo iz nutarnjih poriva, pa bismo prije pomisljali na Schönberga (bečki komponista najmodernijeg smjera, a i Sandberg je po svom odgoju Austrijanac). No mislim ipak da se muzičke analogije mogu povlačiti samo s obzirom na vanjsku formu — a duševnih analogija ovdje sigurno i nema. Sandbergova ozbiljnost i religioznost toliko su udaljene od Schönbergove skepse i estetičnosti, koliko Jerusolim od Beča. Pa ako se razvije jednom nešto, što bi se s pravom moglo nazvati židovskom muzikom, tad će ta muzika nastati tako, kako je nastala Sandbergova muzika: nenamjerno, kao čista glazba, kao spontani izraz vlastitog individualiteta pod nebom Palestine, provejan njenom zemljom. I tako je Sandberg napokon došao do toga, da upotrebljuje četvrtinske tonove, ne zbog toga što ih Arapi pjevaju, ali jamačno iz istih uzroka, iz kojih nastadoše kod Arapa.

Udruženje je, da se vratimo na nj, prošlog proljeća priredjivalo u Jerusolimu svaka dva mjeseca muzičke priredbe, koje su upravo utrle put muzičkoj naobrazbi publike i kod kojih izvedba nije značila ništa, a sadržaj sve. Nije bilo zakanja da se izvede četveroručne obradbe simfonija, tako da se publika, došla ona s krajnjeg evropskog istoka ili zapada, koja je prije jedva znala za Mahlerovo ime, upoznala sa nekim njegovim djelima. Ondje je i prvi puta izveden Sandbergov »Kohelet«. Udruženje je napokon prihvatilo i jedan poticaj pisca ovih redaka i počelo pripravljati njegovo ostvarenje. Radi se naime o kongresu židovskih muzičara iz cijeloga svijeta u vezi sa židovskom muzičkom svečanosti u Jerusolimu. Kongres i svečanost namjeravahu se održati na pesah 1926, ali su odgodjeni na 1927., budući da su predradnje suviše polagano napredovale. O tom ću napose izvjestiti. Ovoga bi puta htio samo spomenuti, da se od vanjskih židovskih muzičara prvi i najviše zauzeo za tu ideju dr. Rudolf Réti (Wien), a oduševljeno prihvatiše ovu misao Ernest Bloch (Amerika), Darius Milhaud (Paris), Weprick (Moskva), prof. Adolf Weissman (Berlin), Max Brod (Prag). Bečki gudačački kvartet stavio je u izgled svoje besplatno sudjelovanje.

Od židovskih muzičara, koji žive u Palestini pisao sam već, osim o Sandbergu, o Engelu i Rosovskom. Historičko značenje Engela poznato je. On sad radi u Tel Avivu na muzičkoj školi. I Rosovsky je poznat. Došao je iz Rige, sad vodi kurs za hazane na jerusalimskoj muzičkoj školi. O ostalim stvarima skrećem pažnju na svoj slijedeći izvještaj.

Markus Reiner.

Karl Flesch imao je golem uspjeh s izvedbom Ernsta Blocha: Baal Schem (za violinu) u mnogim njemačkim gradovima napose u Berlinu. Iste kompozicije su na programu umjetnika Francisa Aranya i Roberta Pollaka (»Anbruch«)

Joseph Szigeti svirao je Ernsta Blocha: Baal Schem u devet švicarskih gradova. U Rigi mogao je koncert nastaviti tek kad je obećao da će iste stvari opet svirati u slijedećem koncertu.

Julius Wolfsohn poduzeo je jednu nadasve uspjelu turneju kroz Ameriku i svirao je svoje židovske parafraze u preko 20 gradova s ogromnim uspjehom (»Anbruch«).

Očaravajući sjaj

valovite kose svilenasto mekane padajuću u valovima siguran uspjeh pranjem Elida-Shampoona.

Bez traga škodljivih ili oštih primjesa čisti Elida-Shampoo uslijed blagog specijalnog sapuna, kosu i kožu glave lagano i temeljito. On stvara obilnu pjenu, koja sa svojih milijun mjehurića sve nepotrebno omota.

Elida-Shampoo daje kosi trajni diskretni miris, čuva i jača naravne valove.

Upotrebljavajte stoga uvijek od sode prost

ELIDA SHAMPOO

Jugoslav. d. d. Georg Schicht, Osijek. Odio »ELIDA«.

Posaljite mi besplatno izvorni omot Elida-Shampoona

Ime:

Naslov:

Molimo molim ovaj odrezak u jedan omot, te ga naznačite kao tiskanice.

Folklor u modernoj muzici

(Mi Sol) Uvaženi kritičar dr. Ervin Felber iznio je u časopisu »Musikblätter des Anbruch, Monatschrift für moderne Musik« VIII. 6. jedan opširan i važan članak u kojem iznosi neobičnu važnost pučkih napjeva za modernu muziku. Budući da je taj članak neobično važan po našu jevrejsku muziku i s obzirom što tumači nacionalne utjecaje u muzici evropskih naroda i što veoma stvarno iznaša bitne značajke židovske folklore, to ćemo pokušati da ovdje iznesemo glavne misli izrečene u tom epohalnom članku.

Melodije su neumorni zemaljski putnici. Na njihovom putu kroz zemlje i vremena zadržaju (premda se udaljuju od prave oblika) neku familijarnu sličnost. Putujući iz kraja u kraj (već prema tome kako se sele narodi) mijenjaju svoj izvanji oblik, dok okosnica, oko koje se nižu ukrasi, varijante i novi oblici, ostaje ista. Kad pučki napjev udje u umjetnu muziku mijenja i on svoj oblik i to prema temperamentu ili duševnoj dispoziciji kompozitora, koji ga obrađuje. Narodni napjevi donose modernoj muzici novu hranu u obliku slobodnosti i nevezanosti novih ritmova, različnosti ukrasnih i međutonova u melodiji te svih nijansa koje muzici daju životnu srž. Val nacionalne muzike je pokret za demokratizacijom te umjetnosti, koja je sve do XIX. vijeka bila »aristokratski« monopol triju naroda. (Talijani, Francuzi, Nijemci).

Taj revolucionarni pokret u muzici počeli su Slaveni i to u prvom redu Rusi. Sve do polovice XIX. vijeka u Rusiji nije bilo ruske muzike osim pučkih napjeva. Ispočetka mogao se uplesti po koji napjev u koju operu talijansku ili njemačku (jer su ove bile zagospodovale ukusom ruske buržoazije). Slavofili sa Mihajlom Glinkom (1804.—1857.) na čelu sakupljali su ruske eurazijske napjeve i kritički ih razvrstavali, da ih kasnije mogu uvesti u svoju muziku i to ne da ih uvode ropski i da ih obrađuju nego da iz njih stvaraju nacionalni muzički osjećaj, koji će radjati novim originalnim motivima nacionalnoga stila. »Sa nasljedovanjem (Nachahmung) melodijskog i ritmijskog slijeda naših pučkih pjesama ne stvara se nacionalni stil, nego u najboljem slučaju imitacija upravo te pjesme«, veli začetnik češke nacionalne muzike Bedřih Smetana (1824.—1884.). I baš Musorgski (1830.—1881.) najčijiš predstavnik ruskog muzičkog »nacionalizma« dalek je imitaciji. On iznalazi nove melodije, koje se kreću u starim crkvenim ljestvicama, u kombinovanim ritmovima, koji počinju kao otvrdjeni recitativi. U plesovima, u dječjim stihovima, u slobodnom ponavljanju fraza i teškoj deklamaciji on je nepatvoreni Rus. Isto tako pripada i Rimski Korzakov (1844.), u istočnjačkim napjevima svoje opere »Sadko« i simfonijske pjesme »Šeherezade« ruskim idiomom. I Stravinski (1882.) živi sve od »Petruške« pa do »Sacre

du Printemps« od ruske folklore, dapače govori se da je neke teme iz »Sacre« našao u zbirkama ruskih popijevki.

U Češkoj je takodjer rano počeo »nacionalizam« da oplodjuje muziku. Smetana nije doduše stvorio idealni češki nacionalni stil, ai Janaček (1855.), taj genijalni muzičar, postao je na svoj način nastavljač i obnovitelj Dvoržaka (1841.—1904.) i Smetane, koji je na nacionalnim češkim pjesmama izgradio česku operu. Janaček ide i dalje. Njemu se radi o duhu, o duhu tužne čežnje svoje domovine, koji se cakli u njegovim originalnim narodskim (»volkstümlich«) melodijama. Kao sakupljač narodnog muzičkog blaga, kao temeljiti poznavalac moravske folklore, zavirio je on duboko u dušu slovačkog naroda. Tonovi »Katje Kabanove«, »Lukave lisice« ili »Jenufe« crtaju dušu slovačkog naroda. On pronalazi u pučkim slovačkim pjesmama izraz lica, kretnje, radost i bol svojih opernih junaka.

Duševeno srodan Janačku je Madjar Bela Bartok (1881.) I on je ujedno kompozitor i melograf. Sakupio je 10.000 madjarskih i rumunjskih pjesama — uvijek u uskom saobraćaju sa seljaštvom — od kojih je oko 1000 njih izašlo štampom. Tko upozna zbirke tih pjesama i plesova nalazi u njegovim kompozicijama narodnih pjesama i plesova slične napjeve. I pet originalnih tema njegove ritmijski silne »Tanzsuite« za orkestar su u nacionalnom načinu. Naravni slijed različitih mjera (na pr. $\frac{7}{8}$, $\frac{9}{8}$, $\frac{2}{4}$ u »Tanzsuite«) kombinovani ritmijski predznaci (na pr.: $\frac{3}{4}$, $\frac{2}{4}$ ili $\frac{3}{4}$, $\frac{2}{4}$, $\frac{3}{8}$ u zbirci »8 ung. Volkslieder«) sinkope i pauze na tešku dob (arza) historijske ljestvice, t. zv. »doppelschlag« i dr. označuju dovoljno jasno elemente madjarskog narodnog stila. I njegov suradnik Zoltan Kodaly (1882.), crpi u svojim »Szekler-baladama« i »Pjesmama iz Sedmograd-ske« sa neusahnjivog vrutka pučke muzike.

Od kompozitora ostalih naroda, koji rade na istim principima, nabrojiti ćemo Poljake Szymanovskog i Niewiadomskog, Španjolca Manuela de Falla i Joahim Nina, Talijane Alfreda Cassela i Franceso Malipiero, Jugoslavena Josipa Štolcera — Slavenskog (Sa Balkana, Iz Jugoslavije, Jugoslavenska Suita, Sonata), da spomenemo samo neke od najmarkantnijih.

Židovskoj folklori posvećuje pisac veliki odsječak svoga razmatranja punog oštrog i kritičnog pogleda naobraženog muzičara. Psihološki najinteresantnija od svih tih mladih pučkih muzika (von alle diesen jungen Volksmusiken) židovska, veli pisac, koja se upravo radja a ujedno je i prastara. Isprva daje glas o strahu u getu i tjesnoći sinagoga, a kasnije bazirajući na visokom odgojenom židovskom intelektu te na majstorskoj muzikalnoj tehnici kompozitora, koji osjećahu židovski, uspjela se već u počecima visokim formama evropske muzike, koje su zapravo bile slabo pristupačne orijentalnom osjećaju židovstva

Ovdje se možda nalazi rješenje problema, interesantnog za sve grane umjetnosti, a to je organska veza između zapada i istoka, budući da se zapadnjačka modificirana tehnika prožimlje iskonskim istočnjačkim duhom te istočnjačkim stilskim elementima. Slobodni recitativi, povećani intervali, slobodni patonovi i bogata ornamentika unutar jednoglasne harmonijski ne stvorene melodije, harmonizacija neovisna od tonički — dominantnog snošaja, mješavine dura i mola, slobodna varijacija, to su elementi ovoga novog stila. Razvitiak njegov je u punom toku. Manje više izvrsno uspjele obradbe starijih i novijih hebrejskih i židovskih napjeva, pjesama i plesova, u kojima se po mogućnosti izbjegava zapadnjački harmonijski i melodijski tonički — dominantni snošaj, nalaze mjesto u savremenoj muzičkoj literaturi.

Autori kao: S. Aliman, Aleksander Krejn, Mihael Gnesin, M. Milner, Mischa Elman, Joel Engel, Josef Achron, Mihael Levin, H. Kopiti Julius Wolfsohn pioniri su ovoga novog pokreta a dokazali su da znadu osim folklorističkog sabiranja i samostalno stvarati crpeći iz židovskog duha teška djela: bilo rapsodije, simfonije, suite ili psalmi a pohvalno ističemo neumorno gorca za umjetničku u neovisnu kreaciju židovske muzike Ernesta Blocha. Da se uz Blocha, Milhauda i Feinberga takodjer i ne-židovski kompozitori zanimaju za problem židovske muzike, jest jedan dokaz više za približavanje između zapada i istoka. Naginjanje istočnjačkom, egzotičnome, primitivnome — sve u svemu većoj slobodi i melodici i ritmici. Od diatonike, novim prijemetima, povećanim i smanjenim intervalima, fioriturama i najmanjim patonovima, većoj slobodi i bogatijoj slikovitosti u slijedu mjera, oštrijim naglascima u ritmici, paralelizmu i heterofoniji u uvodjenju dionica, slobodno variranom ponavljanju kao arhitektonskom principu, što će da oplodi svu buduću muzičku tvorbu novim snagama i mogućnostima.

Iznoseći ovo uvodno razmatranje Ervina Felbera da upoznamo naše čitatelje sa postankom i stanjem »nacionalističkog« pokreta u muzici, vežući pak njegovo izlaganje o stanju židovske folkloristike rekoso dosta, da ne trebamo i dalje slijediti njegovo naziranje u prikazivanju kojega donosi veoma mnogo stvarnih podataka o upotrebi narodnoga blaga tuđih (osobito istočnih) naroda po evropskim muzičarima bliže i dalje prošlosti. Završit ćemo ovim snažnim mislima iz istog vrela:

»Svi narodi, kojih je muzika već umorna, teže za obnovom pomoću orijentalnih elemenata, za osvježenjem novom muzičkom hranom. Mlade nacije stranih rasa koje još nisu u muzičkom smislu izrabljene, čija ritmika još nije uniformirana, kojih se recitativ još nije ukocio, koji stvaraju svoju nepatvorenu melodiku na starih ljestvicama, dokazat će po ličnostima, koje su duboko ukorijenjene u narodnom duhu, da će u kritično doba uvijek naći i nasmoći nove sile za uzdržanje svoje narodne sadržine«.

Iz Jugoslavije

TURNEJA TAJNIKA POVJERENIŠTVA KKL ZA KRALJEVINU SHS g. dr. SINGERA.

Tajnik KKL, g. dr. Alfred Singer, posjetio je Vojvodinu, da pokrene što življi rad, naročito sad pred Tišri-akcijom. Tom prilikom posjetio je Novisad, Suboticu, Sentu i Sombor, te je u svim mjestima proveo nužne organizatorne radove, napose je svagdje nastojao naći novih saradnika za KKL, što mu je i uspjelo. U Novome Sadu preuzela je vodje-nje agenada KKL komisija, kojoj je na čelu g. dr. Handler, a u Subotici održana su 2 sastanka, te je na njima izabrana velika komisija s g. nadrabinom drom. I. Gersonom kao pročelnikom. Akciju za škrabice preuzela su gg. dr. Wirth, natkantor Basseri i učitelj Kaldor. U Sentu i Somboru provede će se u najkraće vrijeme reorganizacija tamošnjih povjereništava.

Na svome putu posjetio je g. dr. Singer i Beograd i Zemun, gdje je s tamošnjim komisijama održao sastanke i raspravljao o budućem radu, a naročito o Tišri akciji i akciji za smještanje novih škrabica. Konačno bio je g. dr. Singer u Osijeku, gdje je iskoristio priliku, da s povjerenikom i prijateljima KKL raspravlja o aktuelnim zadacima o radu u Osijeku.

POSVETA TORE.

Po drugi puta u godini dana proslavljena je unutar naše općine posveta Tore. Ovaj puta u stanu g. Josipa i Rebeke Benvenisti, koji su darovali toru udruženju zagrebačkih Sefarada.

U stanu gosp. Benvenistia sakupio se veliki broj zagrebačkih Sefarada. Tora je posvećena po zagrebačkom rabinatu u prisutnosti predstavnika Zagrebačke Bogoštovne Općine, a zatim je svečano prenešena u bogomolju Sefarada, u zgradi općine.

Rabin gosp. dr. Schwarz pohvalio je nasljedovanja vriedni primjer g. Benvenistia. Vidi u tome povratak k našim starim tradicijama i želji, da ovaj duh u sve većoj mjeri ovlada srcima zagrebačkih Jevreja.

SREBRNI PIR PREDSEDNIKA ZAGREBAČKE BOGOŠTOVNE OPĆINE Dra. KONA.

Na 4. o. mj. proslavljen je na vrlo svečan i intiman način srebrni pir gosp. dra. Huga Kona, koji već nekoliko godina stoji na čelu ove najnaprednije i najveće židovske općine u našoj državi. Ova je proslava to značajnija, što je nastala sasvim spontano i neoficijelno.

U gradu se počulo, da predsjednik kani prigodom musafa pristupiti k Tori, da izmoli blagoslov povodom 25-godišnjice sretnog braka, pa je hram bio dupkom pun mnogobrojnih štovatelja i prijatelja svečarovih. Cijela je služba božja bila vanredno svečana. Umirovljeni natkantor gosp. Josip Rendi otpjevao je jedan veoma lijepi psalam. Prvi rabin gosp. dr. Gavro Schwarz održao je kratki, vrlo uspijeli govor, zatim je blagoslovio svečara i njegovu suprugu. Prvi potpredsjednik gosp. dr. Šik dao je u dugom i poletnom govoru izražaja radosti ove općine, da njezin toliko zaslužni predsjednik slavi svoj bračni jubilej u zdravlju i veselju. Istaknuo je svečarove zasluge i njegov plodni rad u korist naše općine kao i u korist općenitosti, naročito u njegovom svojstvu kao gradski zastupnik i časnik odvjetničkog zbora. Hvali svečarev rad na socialno-kulturnom polju.

Ravnatelj škole rabin gosp. dr. Margel čestita u ime škole, koja svečaru dužuje veliku zahvalnost. Gosp. dr. Robert Farkaš ispred kuratorija doma Lavoslava Schwarza čestita svečaru u ime domara te institucije, koju je svečar postavio na tako sigurne temelje. Gosp. kr. savjetnik šandor A. Aleksander čestita u ime naše najstarije i najveće institucije Hevre Kadiše, koja takodjer uživa sklonosti i potporu svečara. Gdje. Roza Deutsch ispred Izraelskog Gospojinskog Dobrotvornog Društva i Tilda pl. Deutsch ispred zagrebačke Izraelske Ferijalne Kolonije, te gosp. Berl ispred Židovskog Nacionalnog društva u Zagrebu takodjer čestitaju svečarima.

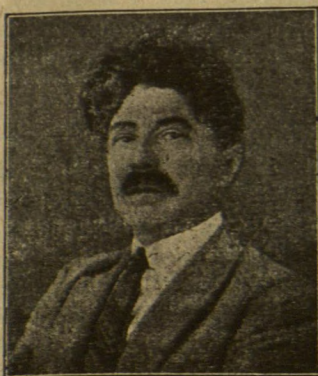
Svečar duboko ganut zahvaljuje tolikim izričajima simpatije i obećaje, da će u buduće raditi, do granica svoje snage, još više na promicanju i podizanju jevrejstva, kako bi naknadno opravdao iskazane mu simpatije.

Šteta je, da ova proslava nije bila nigdje objavljena, pa su mnogi članovi općine žalili, da radi toga nijesu bili svjedocima lijepe svečanosti.

Na banketu u kući gosp. dr. Kona sakupili su se bliži rođjaci, prijatelji i saradnici svečarevi, da i ovdje u uspijelim zdravicama iskažu svečaru svoje priznanje. Ističemo lijepi povor dr. Šika, koji je dao karakteristiku humanitarnog rada i socialnog shvaćanja, koji provejava život svečarev.

Židovski slikar
Abel Pann

Hebrejski pjesnik
Saul Cernihovskij

Rinso

Evo jednostavnog Rinso postupka: Priredi Rinso prema natputku na omotu. Puštaj rublje, da se u njem moći kroz noć, izjutra ga samo isplahni i povesi da se suši — to je sve. Samo isplahni — nipošto trljati.

R. S. HUDSON LIMITED,
LIVERPOOL, ENGLAND.

Dobiva se u svakoj trgovini i drogeriji.
Zastupstvo i depot: **Norbert Weiss i drug**
Zagreb, Sajmište br. 51.
Telefon br. 7-33. Brzjaviti: Norbertis

Članovi predstojništva i općinskog vijeća poslali su svečaru skupocjeni srebrni dar. Cijeli je dom svečarev bio tako reći pretvoren u vrt, jer su prijatelji i štovatelji predsjednikovog doma poslali neizmerno mnogo cvijeća.

Naše uredništvo priključuje se najtoplije čestitkama, svim izrazima simpatija, koje su zaslužno izražene svečarima na njihovom uzornom obiteljskom životu i plemenitom radu za općenitost.

SVEČANO POSTAVLJANJE NADGROBNOGA KAMENA BLAGOPOKOJNOME dr. HOZEI JACOBI-U.

(Svečano postavljanje nadgrobnooga kamena blagopokojnome nadrabinu dr. Hozei Jacobi-u bit će u nedjelju dne/12. o. mj. u 11 sati prije podne.

HAKOAH — GRADJANSKI

Prvog dana 2:2, a drugoga 5:2 za Hakoah.

U subotu dne 4. i nedjelju dne 5. o. mj. gostovala je u Zagrebu obnovljena momčad »Hakoaha« iz Beča. Bila je gostom Prv. Hrv. Gradj. Sport Kluba. Prvooga dana svršila je utakmica neodlučno, 2:2 (Poluvrijeme 1:0 za Gradjanski).

U nedjelju pobijedila je »Hakoah« u veoma lijepoj maniri sigurno s 5:2 (Poluvrijeme 3:1 za »Hakoah«). Svi zagrebački listovi hvale lijepu igru Hakoaha u nedjelju, dok s igrom u subotu nijesu bili zadovoljni.

Zaruke. Naš sumišljenik gosp. Aleksandar Kohn iz Karlovca zaručio se s gospodjicom Gizelom Fuchs, učiteljicom na žid. osnovnoj školi u Zagrebu. Srdačno čestitamo!

MIRNO ŽUGEĆ

Zagreb, Duga ul. 13.

Specijalna trgovina: antiknog pokućstva, zbirka oružja te raznih drugih starinskih predmeta, ujedno specijalna radiona za restauriranje antikviteta.

HRV. INDUSTRIJA STAKLA

G. Karal i drugovi

Telefon 8. ZAGREB Ilica br. 5.

Palača l. hrv. štedionice

preporuča:

najfinije porculanske pribore Rosenthal i drugo te

pribore od belgijskog kristala. Osim toga drži stalno na zalihu veliku količinu običnog porculanskog te staklenog sudja za kuću, hotele, kavane, ljekarne itd.

Veliki izbor umjetničkih figura (rokoko) te raznih vaza od bijelog i bojenog kristala.

SALON »EMA«

češijaonica za dame

Zagreb. Ilica 12.

Specijalna trgovina češkoga sukna za muška odijela i sav krojački pribor

J. Modern, Zagreb

Sajmište 51. (produljena Hatzova ulica)

Cijene umjerene. Polakšice u plaćanju

Vjesnik Povjereništva Keren Kayemeth Leisrael

Svim rodjacima, prijateljima i znancima žele
lešana tova jikatevu

pa u tu svrhu daruju za otkup od čestitanja

ISKAZ BROJ 21.

Za vrijeme od 1. do 7. septembra 1926.

OTKUP OD ČESTITANJA.

Zagreb: Adolf Stern 25, Hinko Stern 25, Milan Ascher 100, I. Kosser 20, Milan Licht 100, Simon Kron 50, Braća Gross 400, Dr. Lav. Fischer 50, Dr. Geza Frank 50, Daniel Levi 25, Mirjama i Mavro Preis 25, Oskar Winkler 25, Milka Paula Sauerbrunn 25, Hana i Jichak Abinun 25, Josefina Blau 20, Vera Blau 20, Isidor Färber 20, Braća Kronfeld 100, Edo Gelb i drug 50, Vojtjeh Neubrunn 30, Josip Kampus 50, Mevorah 30, Dr. S. P. 1000, E. K. 30, M. Rosenberger 100, Leopold Mautner 20, dr. Pavao Beck 20, Obitelj Lavoslav 100, S. 200, Josip Neuberger 100, ing. Tauber 20, Ruža Kohn 20, ing. Neuberger Leo 100, L. L. 100, Adolf Strauss 10, Oto Klinger 50, Julij Klinger 20, Albert Gerber 30, Božidar Neumann 20, Herman Sorger 20, Salamon Weiss 20, Dragutin Jungwirth 20, Leopold Jungwirth 20, Nafus i Halpern 50, Schrenger i drug 100, Supruzi Lav Stern 100, supruzi dr. Alfred Singer 50, obitelj Anton Freiberger 50, Bela Pollak 100, obitelj Ema i Leopold Spitzer 50, Milan pl. Weiss 50, Dr. Dragutin Rosenberg 50, supruzi Leo Klaber 50, Wollner i drug 50, Dr. F. A. Bruck 50, supruzi dr. Žiga Neumann 50, Makso Njitrai 100, dr. Herman Barmaper 100, Balkan Palace 100, supruzi Jakob Davidović 100, dr. Hugo i Hedviga Bauer 100, Alfred i Hedviga Dragoner 25, dr. Leo Steindler 30, dir. Julije Fischer 40, Ferdinand Mayer 100, Dr. A. Weissmann 100, supruzi dr. A. Licht 100, Dr. Lavoslav Šik 100, Gross 25, Bern. Kauders 30, Jakob Lachmann 50, Drag. Fischer 50, Drag. Steiner 20, Dav. Spitzer 20, Jakob Rosenberger 50, Adolf Zipser 50, B. Katz 50, Dr. P. Neuberger 100, Dr. O. Braun 25, Razni 40 5610.—

Čakovac: Weiss Pavao 20, Lebović 26, Kovač Erža 41, Graner Lorica 45, Magda Fischer 30, Ema Meider 30, N. N. 207.—

Požega: Po 20 dinara: Spitzer Samuel, Neumann Jakob, Fessel Cvi, Milan Sterk, ud. Berta Kohn, Löwy Leopold, Schmiedt Adolf, Viktor Schmiedt, Žiga Gerstmann, Samuel Steiner dr., dr. Deak Andrija, Adler Josip, Haas Samuel, Gersković Jakob, Sitzer Branko, Sternberg i drug d. d., dr. Oskar Brichta, Steiner Makso, Mavro Haas 50, Hugo Adler 50, Viktor Morpurgo 30, od raznih 210 700.—

Koprivnica: Šandor Rosenberger 20, Judita Fischer 20, Sofija Grünfeld 20, Josip Fuchs 20, obitelj Scheyer 22, M. Hirschl 20, Ph. Mr. Josip Milhofer 20, obitelj Ignjat Gross 20, od raznih 238 400.—

Mitrovica: Tinka i dr. Žiga Baum 50.—

Stari Bečej: Aleksander Bleier 20, Hubert Isidor 20, Ž. U. »Ivrija« 30 70.—

Bjelovar: Lavoslav Hirschl 20, Ljudmila Mirsky 20, prof. Rudolf Šaj 20, Samojlo Stern 20, prof. Josip Semnić 20, dr. Hinko Gottlieb 20, Jakob Fürst 20, Ignac Fürst 20, Stern i Fürst 20, Melanija Drucker 20 200.—

Baden: Gustav Seidemann 20.—

Ludbreg: Po 20 dinara: Artur Scheyer, I. L. Deutsch, Mavro Appler i sin, Samuel Weiss, Makso Scheyer, Ignac Gross, dr. Spiegler Otto, Mavro Sattler, S. Weinrebe i sin, Jakob Schlesinger 200.—

Križevci: Jakob Hirschl 50, Dr. Weiss 20, Al. Goldschmidt 20, Berkeš i Pollak 20, H. Schwartz 30, M. Schwartz 20, I. Goldberger 20, Z. Hirschberger 20, I. Brenner 20, V. Schwartz 20, R. Pscherhof 20, razni 40 300.—

Sanski Most: Haim Hasson 50, Eliezer Levi 30, David Kabiljo 20, Blanka Hasson 20, Benjamin Reich 20, Sal. Prpić 20, Haza i Albert Albahari 20 180.—

7937.—

ŠKRABICE.

Zagreb: Ing. Demajo 154.75, dir. A. Kessler 17, Lukač 28.50, Herman Adler 10, Abinun 61, Zitterer Leo 20, Kohn Ada 11, Jakob Müller 20, Heršković 18.60, Pučki magazin 11.15, 1 škrabica 6.25, ing. Friedmann 25, V. Neubrunn 68, Edo Gelb i drug 32, I. Mevorah 16, dr. Hugo Bauer 105.— 644.25

Čakovac: Oto Jungwirth 101, Julio Hoffmann 10.25, Wolf Bela dr. 18, Kayana Royal 12, Neufeld Lajoš 16, Dr. I. Grünwald 18, ud. Hinko Pullai 28.75, Stern Hermina 15, Weiss Šandor 11.25, Guttmann Lipot 14.50, Fischer Magda 12, Baumsteiger Samu 11.50, V. Viola 13, Weiss Grete 20, iz 10 škrabica 40.65 336.—

Sisak: Nadica i Zdenko Ferić 12, Max Deutsch 21, Lavoslav Stiller 15, iz 15 škrabica 61.75 108.75

Ogulin: Miesner 11, Goldner 10, Gerner 12 33.—

Bjelovar: Dragutin Weiss 12, Žiga Altmann 40, Lavoslav Beck 20.25, Mišo Volkenfeld 12, Ernst Pollak 10, Adolf Haas 10, Hugo Fürst 15, Lav Hirschl 10, prof. Rudolf Šaj 10, Vilim Lauš 10, Emil Kraut 17.25, Mela Drucker 16.50, Lj. Fuchs 10, Makso Stern 10, Dr. B. Milhofer 10, S. Stern 10, Isidor Dorfi 10, Bela Bürgner 15.50, Cij. Organizacija 10, Vladimir Eckstein 33.50, Ign. Fürst 10, ing. Leo Krauss 10, ing. Lacken-

bacher 12, dr. Drag. Ländler 12, Leo Leviš 27, Filip Lipšić 10, Marko Pollak 12.35, Julio Schulhof 14.80, Judita Steiner 10, Rudolf Steiner stan 30, Rudolf Steiner dućan 38.50, prof. Josip Semnić 11, vet. Ferdo Svrljuga 30, Nadica Wolf 10, Branko Wolf 10, Oskar Rosenberg, Trojstvo 135, Elvira Weber, Pitomača, 55.60, Grünhut Dragutin 10, Berger Selma 23.50, Tausig Ignatz 12, iz 6 škrabica 33.25 810.—

Stari Bečej: Aleksander Kertesz 10, Josip König 20.25, Dr. A. Nagy 20, Eta Neuberger 11, Gjula Roth 10, Jene Rosenberger 10, Franc Klein 12.75, Ibika Spitzer 11, Vilim Schnabel 21, Nandor Steiner 10, Aleksander Steiner 16.50, ud. Armin Wallfisch 10.25, Daniel Weinberger 11.25, Žiga Weiss 10, Ž. O. U. »Ivrija« 52.75, Ignatz Eibenschütz 14.50, Rožić Gombos 10, Dr. Oskar Kraus 10, Braća Balint 21.75, Andor Balint 11, Bernat Brandeis 10, Vilim Bačkai 37.75, Aleksander Bleier 54, Gjuro Engelmann 12, Gavro Darvas 10, dr. Lipot Feuer 10.50, Heinrich Gombos 23, Desider Guttmann 10, Lipot Herzog 35, Vilim Holländer 10, Isidor Hübert 20.25, Bela Kraus 22.25, Bernat Horvat 20, Rudolf Klein 17.50, Adolf Vertes 20, Ljudevit Smetana 10, Ibolika Hubert 60, Jene Klein 35, Ljudevit Klein 37, Lipot Müller 15, ud. Josip Ziegler 11, dr. Andor Müller 11, iz 16 škrabica 89.25 887.50

2819.50

ZLATNA KNJIGA.

Sarajevo: A conto upisa Jevrejskog kluba 2907.—

DAROVİ ZEMLJE.

Veliki Bečkerek: Izr. bog. opć. godišnji doprinos 15.000.—

Zagreb: Sabirni arak Gustav Stern daruju: Fritz Pollak 100, Rudolf Valić 20, Herman Sorger 50, Kaiser 50, L. Schwarz 20, Heinrich 50, Egon Pollak 50, S. Stern, Brod 50, Gustav Stern 100, »Makabi« umjesto vijenca na odar pok. Rudi Sitzer 1340 1.840.—

16.840.—

HERZL AKCIJA.

Bitolj: Po 100 dinara: Juda Pardo, Avram Nachmias, Tchelebon Franco, Rahamim Chami, Simeon de Majo, Jakob Kassorla, Nachmias i Massor, David Faraggi i komp., Avram Cadikario, Ragari i Talvi, Pinkas Pardo, Moise Kamhi, Samuel Alevi, Jakob Talvi, Moise Pardo, Zastupstvo Citroen automobila, dr. Džerasi, I. Asseo, Salamon Nehama, Rabin Djaen, Avram Aroesti 50, Salamon Navon 30, Sabat Peso i comp. 40, Jakov Aroesti 20, Sinovi Natana Hassona 30, Leon Kamhi 30, Moise Kamhi i Nachmias 40, Moise Aron Kamhi 40, Ašer Nachmias 30, Samuel Šami 30, Haim Aroesti i Alboher 50, Rahamim M. Ruso 20, Sinovi Juda Pardo 40, Bohor Kassorla 40, Avram A. Aroesti 50, Isak Aroesti 50, Elijas Hasson 50, Pardo I. Kalderon 10, Jakob Nachmias 10, Mordehaj Koen 10, Jakov Nachmias 10, Salamon Nachmias 20, Mešulam Aroesti 10, Mošon Navon 10, Haim M. Kalderon 10, Haim J. Pardo 10, Josef Ruso 10, Rahamim Koen 10, Leon Išah 20, Žak Kalderon 10, Aron Testa 20, Eli Kassorla 15, Misrachi Levi 10, Braća Kassorla 20, Braća Hasson 10, Nisan Levi 10, Mordehaj Levi 10, Akiva Eskaja 20, Rafael Israel 20, Aron I. Alboher 10, Meir Aroesti 10, Jakov Baruh 20, Josef Israel 20, Elias I. Aroesti 20, Abraham Asriel 10, Žak Testa 10, J. Nigrin i M. Kamhi 20, Abraham Kamhi 20, Salamon H. Koen 10, Penhas Koen 10, Isak Alboher 40, Nisim Peso 10, Aron Alboher 10, Kalderon i Massot 10, Mošon Testa i drug 20, Levi i Ipah 20, Elijav Išah 30, Jakov M. Aroesti 10, Moise Talvi 10, Abraham D. Kalderon 10, Abraham Aruti 20, Sabat Baruh 20, Razni 25 3320.—

Novisad: Po 100 dinara: Dušan Schlossberger, Leopold Flesch, Bezalel Fürst Ludwig Korodi, Arnold Szekeli, Apotekar Jugović, Nagy Klari i Vera, »Rad« ured, Miksa Kasowitz, Trgovinska i obrtna banka, Rudolf Müller, dr. A. Müller, dr. A. Müller, Mandi Mor, Mano Alleweil, Josef Virag, Max Bader, dr. Matijas Sattler, dr. Ferdinand Lustig, Samu Rosenblüth, dr. Janos Schwarz, Mano Berger, Simon Eckstein, Eugen Klein, Jovan Hirth, Ferenc Roth, Mero Oskar, dir. Pillis Josef, Jakob Surany, Herman Hirth, Samu Kertesz, Ofner Oskar, Matija Löwy, Vilim Weinfeld, N. Spitzer, Bela

Weiss, Iso Morgenstern, Gross Viktor, Janka Geiger, Miša Kohn, Pavle Schlossberger, Gabor Beck, Kiskunmajsa, Jerica Kalman, Julius Kraus jun., Jakov Neumann Skalitz, Mira Schlossberger 4.500.—

Zagreb: Mevorah 100, Kabiljo 30, Etelka Feld 40 170.—

7990.—

OPĆI DAROVİ.

Čakovac: za prodane kalendare 450.—
Ogulin: za prodane kalendare 10.—
Zagreb: Reni Finci 20, Dr. A. Licht u povodu rođenja Tamar Noomi 200 220.—
Rogašovci: za prodane kalendare 71.—
Ludbreg: za prodane kalendare 45.—

796.—

MASLINE.

Sarajevo: Za gaj Johanan Thau 200.—

PREGLED.

Bosna Hercegovina 3287.—
Hrvatska, Medjumurje, Slavonija 12.425.—
Srbija 3320.—
Vojvodina 20.457.50

39.489.50

Svim svojim cij. mušterijama i znancima želi

SRETNU NOVU GODINU

Leo Klaber, trg. sagova

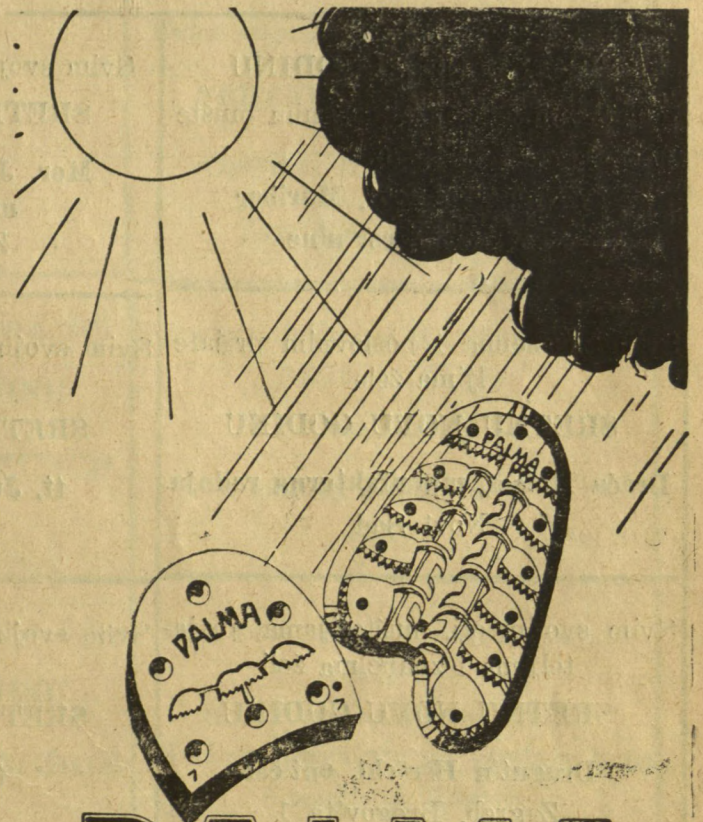
Marovska ulica

Svim svojim cij. posjetiocima i prijateljima želi

SRETNU NOVU GODINU

Balkan Palace Kino

Samostanska 3

PALMA

KAUČUK PETE I POTPLATE,

treba da nosite kod svakog vremena. »Palma« nije raskoš, jer daje elastičan, ugodan hod, što više za svakoga praktičnog i štedljivog čovjeka neophodno potrebna, jer je mnogo trajnija i jeftinija od kože. Jedan pokušaj će Vas brzo uvjeriti. Tada ne ćete htjeti više nositi cipele bez »Palme«. 2001

Štampilije, društvene znakove, vignet, gravure, čekice, emajlirane ploče, signature izradjuje brzo i jeftino Zavod za rezbariju i štampilije BREZINA I DRUG, ZAGREB

Frankopanska ulica broj 9. — Telefon int. broj 8-53.

ארטה כשר

Pazi u svome vlastitom interesu!

Jedina je prava zagarantovana stroga ortodokсна košer

tvornica salame i druge suhomesnate robe

Šime Pfeiffer, Subotica

Dobavlja promptno i najjeftinije prima čistu gušču mast kao i perad.

KAVA HAG

Prava zrnata kava bez kofeina
Preporučuje se starom i mladom

Dobijete svuda!

Svim svojim cijenjenim mušterijama Židovima
želi

Sretnu Novu Godinu

Najveća jugoslavenska
fabrika svih vrsta roleta

Mirko Benić, Zagreb

FENIKS

Društvo za osiguranje
života u Beču

Direkcija za Kralje-
vino SHS. u Beogradu

Utemeljeno 1882.

Filijalna direkcija ZAGREB Jelačićev trg 4.1.

Brzjavi: Feniks, Zagreb. Telefon 3-57. Račun pošt. št. 34457

Dionička glavica (preračunano u dinare) — Din. 44.000.000.—
Garantna sredstva (preračunano u dinare) — Din. 500.000.000.—
Stanje životnih osiguranja koncem 1924. godine — Din. 3.448.000.000.—
Stanje životnih osiguranja koncem 1925. godine — Din. 5.200.000.000.—

Osiguranje glavnice za slučaj doživljenja i smrti.

Osiguranje miraza i opskrbbine dječi.

Osiguranje rente i penzije za starost.

Osiguranje rente u slučaju trajne, potpune ili djelomične ne-
moćnosti.

Premije se se plaćaju, ako nastupi trajna nemoćnost.

Police ne propadaju i ne mogu se pobijati.

Najmodernije kombinacije, najljepši uvjeti, najniže premije!

Ministarstvo vojno i mornarice prima naše police životnog osiguranja
kao kauciju kod ženidbe oficira.

Osiguranje protiv nezgode.

Osiguranje automobila.

Osiguranje protiv zakonske dužnosti jamstva.

Likvidiranje krunskih polica velikog broja inozemnih društava, koje da-
nas ne rade na teritoriju naše države. Za ove krunske police — makar i
samo djelomično uplaćene — može se dobiti u dinarima bez ikakve naplate
mnogostruki iznos krunskog osiguranja, ako se kod nas zaključi novo
osiguranje.

Temeljem pogodovnog ugovora između Direkcije Židovskog Narodnog
Fonda u Jerusolimu i ravnateljstva »Feniksa« u Beču, otvoren je, kao u
mnogim drugim državama, i kod nas, za našu državu, posebni

ODIO ŽIDOVSKI NARODNI FOND

Zagreb, Ilica 38. — Telefon 21-11.

On se bavi svim granama osiguranja, te daje osiguranicima — u okviru
pogodovnog ugovora — najveće pogodnosti.

Traže se zastupnici za svako mjesto!

Najveće provizije!

SRETNU NOVU GODINU

želim svim svojim cijenjenim mušte-
rijama

L. Franz i sinovi, Maribor
Tvornica tjestenine

Svim svojim cij. mušterijama žele

SRETNU NOVU GODINU

Mor. Jul. Rosenfelda sinovi
urari i draguljari
Zagreb, Ilica 36

Svim prijateljima i znancima želi

SRETNU NOVU GODINU

Obitelj S. Weinberger
Karlovac

Svim znancima i poslovnim prijate-
ljima žele

SRETNU NOVU GODINU

Braća Moises, manufakturna radnja
Novi Sad

Svim svojim cij. mušterijama i znam-
cima želi

SRETNU NOVU GODINU

tt. Julio i Šandor Donat
Karlovac

Svim svojim cij. mušterijama žele

SRETNU NOVU GODINU

Braća Kastl, veletrgovina vina
Zagreb

Svim svojim cij. mušterijama, prijate-
ljima i znancima želi

SRETNU NOVU GODINU

Dragutin Hirschl, optičar
Zagreb, Bregovita 1

Svim svojim cij. mušterijama i znam-
cima želi

SRETNU NOVU GODINU

tt. Filip Reiner
Karlovac

Svim svojim cij. mušterijama žele

SRETNU NOVU GODINU

Schwarzenberg i Stern
Zagreb, Martićeva 17

C I P E L E

gradjanske i bakandje dobiju se naj-
bolje i najjeftinije samo kod

Trgovina cipela i gamaša

IGNJO MOLNAR
Zagreb, Draškovićeve 4. Telef. 16-01

Kompanjona ili financijera

traži 25. god. na prometnom mjestu
u središtu Zagreba obstojeća trgovina
sa lijepim lokalom. Pismene ponude
pod „P-318“ na Interreklam d. d.
Zagreb, Strossmayerova 6.

Naručujte za velike Blagda- ne i ostale zgode

cvijeće i bukete kod cviječare

R. Glücks

Ilica 58.

Podružnica

Stedionice i zalagaonice d. d., Ilica 67

podjeljuje za j m o v e na dragocijenosti
i robu — te prima štedne uloške.
Uređuje od 8—12 i pol i 3—5 poslije podne.

Nabavite Vaš pisaci i risaci pribor
kod najjeftinije tvrtke te struke

A. BRUSINA K. D.

(Vlasnici V. i M. Steiner)

ZAGREB, MESNIČKA UL. 4.

Cjenici badava.

GJURO DETEL, ZAGREB

SLIKAR NAPISA I GRBOVA

Prije Marovska 7.

Sada Marovska 18.

Najstarija zagrebačka tvrtka dragulja, zlata, srebra, antikvi-
teta i satova

Josip Englsrath

Utemeljena 1850. — Telefon interurban 640

preporuča svoje veliko skladište mod. svakovrsnih
prigodnih darova

kao za vjenčanje, barmicva itd. uz poznato solidnu podvornu
Klej kodeš, Menore, kiduš-čaše na skladištu. Kupuje biserte,
dragulje, staro zlato i srebro, novce, antikviteze itd. uz naj-
bolju cijenu.

U slučaju

potrebe ogledala, brušenog stakla, umjetničkog ustaklivanja u
mjedi kao i u mesingastim šipkama i olovu nemojte zaboraviti
na adresu:

Makso Roth, Zagreb, Rokova ul. 2.

Cijene umjerene.

Solidna izradba.

PRESELENJA PO GRADU, KAO I IZVAN GRADA
te željeznicom sa Möbelvagonom, dovoz različite robe
na i sa kolodvora, obavlja savjesno i uz najjeftinije cijene
otpremištvo

Elaš i Lah,

vlasnici velikih zračnih skladišta i industrijskih kolosjeka,
Zagreb, Nikolićeva ulica br. 10, telefon 13-36.

Svim svojim cij. mušterijama žele SRETNU NOVU GODINU Ferdo Schwarz i drug, Zagreb Jurišićeva 12 — Ilica 45	Svim svojim cij. mušterijama želi SRETNU NOVU GODINU Artur Glück, trg. spec. robe i delikatesa, Zagreb Račkoga ul. 11	Svim svojim cij. mušterijama želi SRETNU NOVU GODINU »Viola«, trgovina bonbona i čokolade, Joža Fischer, Zagreb Jurišićeva 26	Svim mušterijama i prijateljima želi SRETNU NOVU GODINU Josif S. Almuli, tekstilna radnja Beograd Kralja Petra 30
Svim svojim cij. mušterijama želi SRETNU NOVU GODINU A. Romano, Zagreb Boškovićeve 15	Svim svojim cij. mušterijama želi SRETNU NOVU GODINU Žiga Schulhof, Zagreb Jelačićev trg 7	Svim svojim cij. mušterijama želi SRETNU NOVU GODINU Martin Jakab, krojač, Zagreb Strosmajerova 4	Svim znancima i poslovnim prijateljima želi SRETNU NOVU GODINU Adolf Licht, vlasnik tt. Hermana Lichta, Zagreb Bregovita 5
Svim svojim cij. mušterijama želi SRETNU NOVU GODINU Franjo Samobor, Zagreb Palmotićeve 36	Svim svojim cij. mušterijama želi SRETNU NOVU GODINU Zagrebačka Tvornica Sapuna i kem. proizvoda »Lavov« d. d., Zagreb Selska cesta	Svim svojim cij. mušterijama žele SRETNU NOVU GODINU Braća Baum, veletrg. kožom, Zagreb Jurišićeva 28	Svim svojim prijateljima i znancima želi SRETNU NOVU GODINU Moša B. Salomon zastupnik Zagr. tvorn. koža, Beograd Raićeva 7
Svim svojim cij. mušterijama žele SRETNU NOVU GODINU Braća Gross, staklana Ilica 82	Svim svojim cij. mušterijama želi SRETNU NOVU GODINU Parfumerija »Nobilior«, Zagreb Ilica 34	Svim svojim cij. mušterijama želi SRETNU NOVU GODINU Julio Spitzer, Zagreb Račkoga ul. 10	Svim prijateljima i poznancima želi SRETNU NOVU GODINU Sima Leović i gospodja Beograd
Svim svojim cij. mušterijama želi SRETNU NOVU GODINU Richterovo mljekarstvo, Zagreb Tkalčićeva 1	<i>Svima čitateljima, saradnicima i povjerenicima žele</i> לשנה טובה יכתבו		Svim prijateljima i znancima želi SRETNU NOVU GODINU ing. Ljudevit Freundlich Osijek
Svim svojim cij. mušterijama želi SRETNU NOVU GODINU Vjek. Flosberger, Zagreb Ilica 38	<i>Uredništvo i uprava »Židova«</i>		Svim svojim cij. mušterijama žele SRETNU NOVU GODINU »Oprema« Herlinger i Weiss Zagreb, Jurišićeva 28
Svim svojim cij. mušterijama želi SRETNU NOVU GODINU Ferdo Hirschl k. d., Zagreb Jelačićev trg	Svim svojim cij. mušterijama želi SRETNU NOVU GODINU Julio Singer, trg. pokućstva, Zagreb Ilica 52 Telefon 19—26	Svim svojim cij. mušterijama želi SRETNU NOVU GODINU V. Pandić, gradj. i umj. bravarija Kačićeva 12	Svim prijateljima i znancima srdačno čestita prigodom NOVE GODINE obitelj Julio König Zagreb
Svim svojim cij. mušterijama žele SRETNU NOVU GODINU Notter i drug, Zagreb Ilica 21	Svim svojim cij. mušterijama želi SRETNU NOVU GODINU Slastičarna »Manon«, Zagreb Jelačićev trg	Svim prijateljima i znancima želi SRETNU NOVU GODINU Dr. Oskar Spiegler, odvjetnik, Zagreb Trg N 11	Svim znancima i poslovnim prijateljima želi SRETNU NOVU GODINU »Macher«, agentura za prodaju kuća i zemljišta, Zagreb Berislavićeva 4
Svim svojim cij. mušterijama žele SRETNU NOVU GODINU Schreiber i Mayer veletrgovina koža, Zagreb Jurišićeva 24	Svim svojim cij. gostima želi SRETNU NOVU GODINU Kavana »Zagreb« udova L. Lang Zrinjevac 17	Svim svojim cij. gostima želi SRETNU NOVU GODINU Restoracija »Nova Amerika«, Zagreb Trenkova 3	Svim prijateljima i poznancima želi ljima želi SRETNU NOVU GODINU Aleksander Guttman, špediter Novi Sad
Svim svojim cij. mušterijama želi SRETNU NOVU GODINU »Tebin«, tehn. bureau, Zagreb Preradovićeva 18	Svim svojim cij. mušterijama želi SRETNU NOVU GODINU »Jajex«, Zagreb Jelačićev trg 28	Svim prijateljima i znancima želi SRETNU NOVU GODINU Dr. Isak Amar, advokat Beograd	Svim prijateljima i znancima želi SRETNU NOVU GODINU Maks Š. Koen, tvornica kapa Šumadija Beograd

Jogurt predusreće i liječi poglavito okrećenje žila, bolesti želuca i crijeva, bubrega, jetara, žuči i mjehura, slabokrvnosti, bljedicu, bezsanicu, nervoznost lošu probavu, slado-mu bolest i t. d.

Za sušičave je JOGURT vrlo krepka hrana. — Osobito povoljno djeluje JOGURT kao hrana za djecu, jer ju osvježuje, okrepljuje i jača te pospešuje njihov razvitak.

Pazite na naš zaštitni znak!

Naš JOGURT dostavljamo u kuću počevši jednom bočicom. — Naručbe:

JAJEKS, Zagreb, Jelačićev trg 28.

Dvorište desno, II. kat, telefon 16-05.

Krznarija M. Radočaj
Gundulićeva ulica br. 8.

Preuzima svu krznu robu na moderniziranje, popravljane mantela, jackena, boa, muških kaputa itd. Osim toga uvijek na skladištu: svakovrsne tu- i inostrane kože, najfinije vrsti. Preuzima strojenje i bojadisanje domaće kože. Preko ljeta preuzimaju se krzna u pohranu.

Bukova drva kao i svih vrsti ugljena nudjamo uz jeftinu cijenu solidnu podvorbu

Leo Kolarić
trg. drva i ugljena
Zagreb,
Paromlinska c. 8.
Telefon 24-54.

Štofa, svile, platna stolnjake, ručnike, žepne rubce, čarape, rukavice, čipke, vrpce, gumbe i svu ostalu robu kupujete najjeftinije u trgovini

IROŠ
Ilica broj 26.

TEHNIČKI BUREAU

„TEBIN“

Telef. 27-04 - ZAGREB - Preradovićeve 18

Stock MICHELIN autoguma. — VARTA-TUDOR akumulatori. EISEMANN dijelovi. — Zavod za vulkaniziranje guma. — Autopribor i autopotrebštine. — Punjenje i popravak akumulatora. — Benzin i ulje.

„Gaby“

Kitničarija i parfumerija

Zagreb Nikolićeva 11.

כשר PESTAURACIJA
M. KOHN
ZAGREB, JELAČIĆEV TRG 19. I.

Menu počam od 15 din. (više vrsti jela).
Primaju se abonenti u i izvan kuće.

Oglašujte u „Židovu“

Optodent
pasta za zube

odlično čisti i desinficiraju zube i usnu šupljinu, sprječava stvaranje zubnog kamena i daje ugodan miris dahu iz ustiju. U Vašem je dakle interesu, da svagdje tražite izričito OPTODENT pastu za zube. — Naručuje se kod:

„RAVE“ Zagreb
Jelačićev trg br. 2.

Atelier steznika — Zavod za pliširanje i ažuriranje

Ema Buxbaum
Bregovina ulica 1.

preporuča: steznike po mjeri iz najboljeg francuskog materijala. — Veliki izbor gotovih steznika, trbušnih pojasa i prslučića. Čišćenje i moderniziranje uz umjerene cijene. Izvodi endlanje i uendlanje u rublje, zastore i haljine.

Željezne krevete

i ostalo željezno pokućstvo izrađuje najsolidnije „ZMAJ“ D. D. ZAGREB
Petrijska ul. 3
Tražite cjenik!

Spedicija
„Tranzit“
ZAGREB

Ilica 45. Tel. 18-03.
Prevozi. — Selidbe pokućstvenim kolima. — Carinjenje. Uskladištenje.

IGLA

Zavod za ažuriranje i plišee. Vezenje odjela. Sve vrsti bijelog rublja rukom i na specijalnim strojevima. Vezenje monograma rukom i strojem, vezenje sa perlima. — Rupice strojem. — Sportski znakovi zastave. — Gumbi preris.

Preradovićeve 33.

M. Kanovnik

Mehanička radiona

Stanica Standard benzina i Sokony ulja

Zagreb

Poslovnica i skladište
Pri az 87. Telefon 3-95.

HOTEL ROYAL

Vlasnik Milan Čanak

ZAGREB, ILICA BR. 44-46

Udobne sobe, odlična kuhinja prvorazredna posluga.

Vlastiti autobus za otpremu putnika i prtiljage sa stanice i na stanicu.

F. Stifter Zagreb

Da matinska 7. Telefon 2-90.

Mehanička radiona. Montaža automobilske rasvjete svih sustava. Montaža magneti. Svi popravci automobilske elektrike. Akumulatori za rasvjetu, pogon za autorasvjetu, za radio-telefoniju, za sve posebne svrhe. Popravci akumulatora. Postaja za punjenje.

STJENCE
radikalno uništi i za potpuni uspjeh jamči

„WERTHEIM“

Zavod za tamanjenje gamadi
Marovska 16. — Telefon 26-45.
gdje je i prodaja svih vrsti sredstava proti gamadi.

TRGOVAČKA KUĆA

„REKORD“

Marovska 5 ZAGREB Telefon 28-13

Veliko skladište engleskih i čeških muških i ženskih štofova, svile, platna, zefira, pokrivača sagova kišnih kabanica i ostale manufakt. robe.

Vlastita izradba finog muškog rublja po mjeri I NA OTPLATU.

MIRKO ŠČETINEC, ZAGREB

Jelačićev trg Duga ulica 2 Telefon 4-23.

Specijalitet rezanje bubikopfa. Češljaronica za gospodu i gospodje.

Prodaja parfumnih i toaletnih predmeta francuskog porijetla i svih vrsti vljasuljarstva.

Restoracija

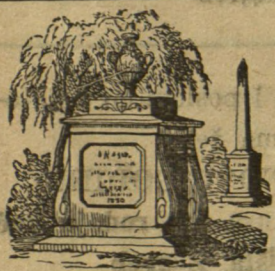
„Nova Amerika“
Trenkova ulica br. 3.

Dolje sa cijenama. Od danas unaprijed snižene cijene za sve poštovane goste abonoma po karti Din. 700.— svaki dan tijesto. Obični abonoma samo Din. 550.— svaki dan pečene i salata ili varivo; dva puta nedeljno tijesto. Ako želite dobiti solidnu koštu izvolite se osvjedočiti. Preporuča se poznati Jakov Prkić, vlasnik

V. Pandić

gradjevna i umjetna bravarija
Kačićeva 12. ZAGREB Telefon 5-26.

Sigurnosnih brava uvijek na skladištu.

L. PIEROTTIA nasljednici

Zagreb, Kukovićeve ul. 23.
NADGROBNI SPOMENICI

Zahtijevajte čajni maslac

„MIRA“

dobiva se u svim delicatesnima radnjama. — Dnevno svježe skladište, nalazi se Preradovićeve ul. 20. Telefon 16—97.

na 2/6.6, 4/11, 6/14 i 8/16 konjskih snaga imade
Auto-garaža i mehanička radiona

Ivan DIRNBACHER Zagreb

Gundulićeva ulica br. 21. — Telefon broj 26-53
Bogato skladište prvorazrednih dvokolica, te svih djelova za automobile, motor kofače i dvokolice. Vlastita i moderno uređena

Uloške za krevete, karniše

konjsku strunu
gradl za madrace i rolete,
gobeline,
mokete,
pliševe,
brokate

za pokućstvo, kožu za pokućstvo i sav tapetarski materijal

kupujete najjeftinije na veliko i malo kod

TRGOVINSKO K. D.

Zagreb, Ilica 45.

Zahtijevajte uzorke!

Pokućstvo na otplatu

I uz gotovo kupujete i naručujete samo kod producenta gdje dobijete najbolje i najsolidnije izradjeno, sve vrsti spavaćih, jedaćih gospodskih soba kao i pojedinih komada, te brijajčkog i dućanskog namještaja.

IVAN PLAFTARIĆ

TENIS rakete kao i igrališta

popravljam i novo uređujem uz garanciju

Ludvig Toplak
Zagreb

Telefon br. 4-05. — Frankopanska br. 1 (dvorište)

Vjek. Flosberger
M. Rothmüller i H. Grossman
ZAGREB, ILICA 38

Bez električnog bušenja puma

Novo jeftino prodaje Brusiona

trgovina nožarske robe

STAKLANA

BRAĆA GROSS

ILICA 83 ZAGREB TEL. 12-2

Veletrgovina stakla, porculana kuhinjskog pribora.

Najjeftinije vrelo za nabavu: Sve vrsti stakla, porculana, svjetiljka, ogledala, okvira, stakleni ploča i raznog kuhinjskog pribora.

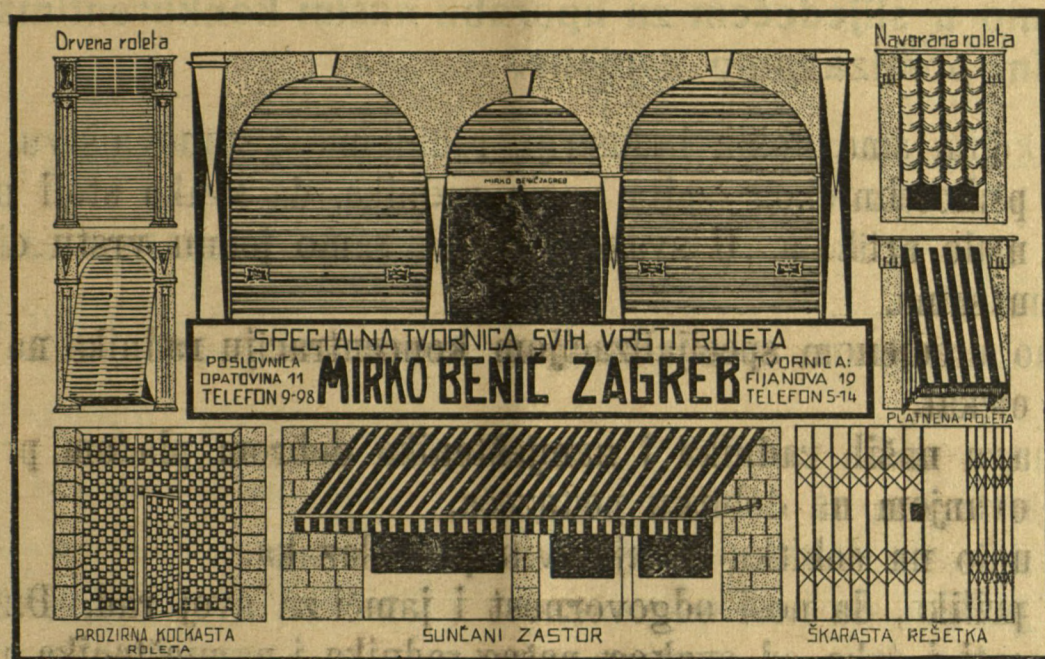
NA MALO I VELIKO

Najveći izbor letvica za okvira Vlastita radiona okvira za ogledala

Najveća fabrika svih vrsta roleta

Prva i najmodernija

u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca

Mirko Benić, Zagreb

Poslovnica: Opatovina 11

Telefon 9-98

Tvornica: Fijanova 19-20

Telefon 514

Telegrami: „Kapak”

Tvornica umjetničkog pokućstva

BOTHE i EHRMAN D. . ZAGREB

Tvornica:

Zagreb, Savska cesta broj 25.
Telefon broj 14 i 19-99.

Prodavaona:

Zagreb, Ilica 38. ulaz Mesnička ul.
Telefon broj 17-76.

Podružnica:

Beograd. Kralja Petra ulica 20.

Komisijona skladišta:

Braća Stožir k. d., Bjelovar,
Lavoslav Đukelić, Gospić,

Depolo i Šipčić, Sušak,
Janković i Grujić, Niš,

Isazar Atanasijević i Kompanija Skoplje
Josip Pijavić, Split.

— Proizvadjia: pokućstvo svih vrsti i slogova, kompletni uređaj za stanove, banke, hotele, kavane i restoracije. —

SKLADIŠTE TAPETA I KOŽNIH GARNITURA.

Na napad obućara i trgovaca obućom dobili smo od tvornice T. i A. Bata u Zlinu izjavu o razlogu jeftinoće naše marke, Bata d. d.

Uzrok naše proizvodjačke snage!

Napadaji sa strane trgovaca obućom i obućara nisu bez razloga. Imaju svoj izvor u našoj sposobnosti za konkurenciju. Nabrajamo u slijedećem za uporabu našim konkurentima sredstva, kojim postizavamo uspjehe.

Služimo pravcem, kojim smo pošli, industriji, radnicima i stanovništvu.

Postižemo pomoću psihotehničkog ispita naših radnika, da svako stoji na pravom mjestu.

Proizvodimo samo malo artikala. U svakoj fabrici samo jednu vrstu cipela, a to opet producirajući u masama.

Postižemo radikalno uredjenom specijalizacijom koncentraciju radnika na jednu kretnju i time najviši radni efekat.

Podižemo radnu snagu naših radnika i namještenika dobrom plaćom prema radnom kapacitetu, te sudjelovanjem na dobitku poduzeća.

Dajemo radnicima udio na dobitku iz njihovih pronalazaka.

Svakome se pruža prilika, da nosi odgovornost i jamči za svoj rad. Dižemo time shvaćanje i osjećaj dužnosti i tako od svakog našeg radnika i namještenika načinimo poduzetnika.

Potpomažemo naobrazbu, zdravlje i sport.

Borimo se protiv alkohola i kartanja.

Imamo saradnika u svim dijelovima svijeta.

Najbolje misli i izume iz cijeloga svijeta, saznajemo za kratko vrijeme, u koliko su oni od važnosti za poduzeće.

Surovine nabavljamo iz onih predjela, gdje su najsavršenije i najjeftinije.

Surovine se preradjuju u najsposobnijim i najmodernijim tvornicama - bilo tuđim, bilo vlastitim. Racionalno preradjivanje i najneznatnijih otpadaka u korisne materijalije to je problem, koji smo mi riješili.

Postižemo uštedu troškova pomoću trgovine po cijelom svijetu, ogromnog prometa, štedljivog gospodarstva, jednostavnog načina života i pomoću vlastitog smjera naše organizacije.

Pomoću više nego 200 prodavaonica u ČSR kupimo praktička iskustva o podesnoj formi, izdržljivosti cipele i njene prikladnosti za prodaju.

Prilagodjujemo se ukusu svjetskog tržišta.

Idemo pri idućim pregovorima oko trgovačkih ugovora za tim, da se uvede slobodan uvoz i najniže carinske tarife za liferacije u ČSR.

To su sredstva na kojima se osniva naš položaj o obućarskoj industriji.

Ko njih naziva nepoštenim t. j. nedopuštenim, nije shvatio duh modernog rada.

Nije u interesu industrije, da se podigne brana protiv korisnih proizvoda i to radnicima i stanovništvu.

Slobodna konkurencija neka svakom daje povoda, da svoju snagu razvije što god je više moguće. Samo će se tako omogućiti napredak čovječanstva.

Bata